Yoon Cultural Foundation
یون کولتوري یون

که نړیوال ماته وخوري؟

محمد اسمعیل یون

Ketabton.com

۱۳۸۷ ل

(c) ketabton.com: The Digital Library

که نړیوال ماته وخوري !؟

(د ټولنيزو او سياسي ليکنو ټولګه)

ليکوال

محمد اسمعيل يون

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	که نړیوال ماته وخوري!؟
لیکوال:	پوهنمل محمد اسمعیل یون
خپرندوی:	یون کلتوري یون
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
لومړی چاپ:	۱۳۸۷ل کال
د لیکوال	
پرله پسې نومره:	(۳۲)
د خپرندوی	
پرله پسې نومره:	(۳۲)
کمپوزر:	ضیاالرحمن ضیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

ګڼه	سرلیک	مخ
۱	د سیاسي لیکنو دا ټولګه	۱
۲	د کرزي صیب په لستوڼي کې ماران	۷
۳	څوک ناپېیلی ژورنالیست دی؟	۹
۴	د چارتراشو فریاد	۱۲
۵	د جمهوري ریاست یوه څوکۍ او...	۱۵
۶	د فاتحې اعلان	۱۸
۷	د ناسمې سرشمېرنې ناسمې اغېزې	۲۱
۸	محکمه خپله د محاکمې وړ ده	۲۵
۹	د ښاغلي حامد کرزي یو سیاسي جرئت	۳۱
۱۰	قلموال، ټوپکوال او نړیوال	۳۴
۱۱	ولسمشر کرزی بې ګټې او مخالفین یې...	۳۷
۱۲	د افغانستان دولت په دوو جبهو کې	۴۰
۱۳	ناټو او ائتلاف ځواکونه او قومي تصفیه	۴۴
۱۴	د ښوونځیو سوځونه د ژوند سوځونه	۴۷
۱۵	د نړیوالې ټولنې پاملرنه د افغانانو...	۵۰
۱۶	احمدي نژاد په افغانستان کې نژادي...	۵۲
۱۷	د افغانستان سیاسي قانون او انتخابات	۶۰
۱۸	بې سره سرشمېرنه	۷۹
۱۹	که نړیوال ماته وخوري!؟	۸۲
۲۰	د ثور اوومه او اتمه د یوې غمیزې...	۹۲
۲۱	د ښاغلي کمال بې کماله څرګندونې	۱۰۲
۲۲	«نه دي د ویلو هغه څه چې ما لیدلي دي»	۱۰۶
۲۳	د نړیوالو ځواکونو د شتوالي ضرورت او قانونیت	۱۰۹
۲۴	القاعده په افغانستان او الفایده په پاکستان کې	۱۱۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵	د افغانستان پارلمان؛ د لرګي توره	۱۲۲
۲۶	په افغانستان کې د سیاسي شکایتیونو کلتور	۱۳۲
۲۷	تور سړی د سپینې ماڼۍ په درشل کې	۱۳۶
۲۸	د سیاسي پوښتنو کانکور	۱۴۰
۲۹	فقر د ټولو بدمرغیو مور	۱۴۴
۳۰	نو څه به کېږي؟	۱۴۹
۳۱	ولې بیا جنګسالاران؟	۱۵۳
۳۲	زړه مې نه خوځي له ځایه غر خو هسې وي که نه	۱۵۷
۳۳	رنځور سیاست او تاریخ تېرې درمل	۱۶۸
۳۴	د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه	۱۷۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه:

د سیاسي لیکنو دا ټولګه

د سیاسي او ټولنیزو لیکنو دا ټولګه زما د هغو لیکنو یو جونګ دی، چې په وروستیو څلور-پنځو کلونو کې مې پر بېلابېلو مسایلو لیکلي دي. البته دا زما د ټولو سیاسي او ټولنیزو لیکنو ټولګه نه ده، زما ددې ډول لیکنو دوه نورې ټولګې د «فرهنګي فقر» او «افغانستان په سیاسي کړلېچ کې» هم شته، چې له تېرو شلو کلونو راهیسې د بېلابېلو سیاسي، ټولنیزو او ځینو فرهنګي مسایلو په اړه لیکل شوي دي او هره لیکنه د خپل وخت د پېښو او حالاتو محصول ده او د همغه وخت د اړوندو پېښو او حالاتو انځورنه کوي. ددې ترڅنګ زما ځینې نورې سیاسي او ټولنیزې لیکنې هم شته، چې یو دوه ځانګړې ټولګې ترې جوړېږي، خو اوس لاهم وخت ددې اجازه نه راکوي، چې هغه راټولې او په خپل نامه چاپ کړم. سیاسي لیکنې ډېر جانبي عوارض لري، یو به خپه کېږي، لس به خوشالېږي او یا به هم لس خپه کېږي، یو به خوشالېږي. دا لیکنې چې تاسې په دې ټولګه کې ګورئ، دا هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

لـه دا ډول عوارضـو او خطرونـو خـالي نـه دي. دا اکثـره هغـه لیکنې دي، چې په تېرو څلور-پنځو کلونو کې ما په خپـل او یـا هم په مستعار نامه لیکلي دي، پر خپل وخت په چاپي او ځینې یې په کتنیزو (برېښنایي یا انټرنیټي) خپرونو کې خپرې شوي دي، خو ددې لیکنو اکثره برخه په ((قلموال)) جریده کې چې اکثـره سیاسـي او ټـولنیزې لیکنـې خپـروي، چـاپ شـوي دي. مستعارو نومونو ته دامهال ځکه اړتیا وه، ځینې لیکنې داسې وې، چې د ځینو ډلواو یا اشخاصو پر مزاج ښې نه لګېدې او بـل پـه ((قلمـوال)) کـې زمـا پـه خپـل نامـه هـم ډېـرې لیکنـې خپرېدې، نو ځکه مې نه غوښتل، چې په یوه ګڼه کې په یو نوم دوه لیکنې خپرې شي. اوس چې دا لیکنې دویم ځل، د یوې ځانګړې ټولګې په بڼه خپرېږي، کېدی شي یو شمېر لیکنې یې بیا پر ځینو ډلو او اشخاصو ښې ونه لګي. د لیکوال وظیفه دا نه ده، چې خپله لیکنه د چا پر مزاج برابره کړي، د لیکوال اصلي دنده داده، چې خپلـه لیکنـه د واقعیـت او حقیقـت پـر بنسټ ولیکي، دا چې څوک د واقعیتونو په لوستلو خپه کېږي کـه خوشـالېږي، دا د هغـوی خپـل کـار دی. لیکـوال بایـد واقعیتونو ته ترجیح ورکړي، نه اشخاصو او ډلوتـه . وایي چې ارستو به پر خپل استاد (اپلاتون) باندې ډېرې نیوکې کولې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرې پوښتنې به يې مخې ته ايښودې، چا ورته وويل، چې استاد به دې در څخه خپه شي، ډېرې پوښتنې مه کوه! خو ارستو ورته په ځواب کې وويل: «اپلاتون راباندې ګران دی، خو حقيقت تر هغه هم راباندې ګران دی». نو دلته هم، زما په دې ليکنو کې، چې کله هم، د ځينو کرکټرونو او اشخاصو نومونه ياد شوي او يا هم پر هغو څه بحث محث شوی، دا ددې مانا نه لري، چې ګنې زما له هغو سره څه شخصي کينه او دښمني ده او يا مې هم د پولې او پټې پر سر څه ستونزه ورسره راولاړه شوې ده. خبره د واقعيتونو اوحقيقتونو ده او د پېښو، پېښې هم داسې دي، چې هېواد شموله دي او له زيان څخه يې ټول او يا هم اکثره هېوادوال زيانمن شوي دي، نو د يو شخص يا ډلې له سياسي او ټولنيزو عملونو څخه چې ټول هېواد زيانمنېږي، نو هغه هم بايد ، که ورته مثال ته نه منتظرېږي، نو د خلکو فرياد او نارو سورو ته خو بايد منتظر شي، داسې هم ممکنه ده، چې يو څوک دې لويو او کوچنيو ښارونو او وطنونو ته اور اچوي او بيا دې د هغه وطن له ليکوالو دا تمه لري، چې پر دوی دې د کلماتو د عطرونو بارانونه وکړي او دستاينې او افرين ګلپاڼې دې پرې وشيندي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما لیکنې زما د خپل زړه او فکر د درد زېږنده دي او د هغه ملت د سوو اسوېلو او چوپو فریادونو د انځورنې په نیت مې لیکلي، چې دومره بېوسه او بېکسه دی، چې د خپل درد او کړېدنې فریاد هم نه شي پورته کولای، نه یوازې یې د فکر مرووندونه غوڅ شوي، بلکې پر ژبې یې هم د سکوت مېخونه ټکوهل شوي دي. زما ملت پر بدن دننه داسې ټکل شوی(درونکوب) شوی، چې ټپونه یې شته، خو ښکاره کېږي نه، زه له دغه پر زړه دننه داغلي ولس سره یو ځای اوسېدلی او کړېدلی یم، دده دردونه او کړاوونه، اسوېلي او چوپ فریادونه ماته ښه معلوم دي، خو زما ولس دومره مظلوم دی، چې قلم یې هم په لاس کې نه شته، چې د خپلو زخمونو تصویر وکاږي، زه د همدې مظلوم ولس په پانګه روزل شوی یم او همدا ولس پر ما حق لري، چې د خپل قلم په وسیله د هرې ورځې او هرې شېبې حساب و کتاب ورکړم. که زه نن د ځانساتنې لپاره د قلم سترګو ته د محافظه کارۍ سترګې پر سترګو کړم، نو دا ولس به ماته د حال او قال په ژبه څه ووایي؟ دا ګیله به ونه کړي، چې زه خو غم دومره ځپلی او اسکېرلی وم، چې د فریاد د پورته کولو وس مې هم نه درلود ، په خپلو وینو کې لت پت او د خپلو خولو په دریاب کې ډوب وم، نو تا خو هر څه لیدل، که توره دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه شوه وهلای او زه دې له خپلو او پردیو دښمنانو څخه نه شوم ژغورلای، نو دومره خو دې کولای شول، چې زما رنځور حالت دې په خپل قلم انځور کړی وای او راتلونکي پښت ته دې د یوې تابلو په څېر پرې ایښی وای، دا نو بیا د راتلونکي نسل او تاریخ کار دی، چې زما له خپلو او پردیو دښمنانو سره یې څه کول؟ نو دا لیکنې مې د یو وجداني درد او مسوولیت له مخې کړې او د همدې درد له کبله مې راټولې کړې او دا دی ستاسو مخې ته یې ږدم. ددې او دې ډول نورو ټولګو په چاپ سره کېدی شي، زما د ژوند، ټولنیز، سیاسي او کلتوري فعالیت ساحه ډېره تنګه شي او ان کېدی شي فزیکي ژوند مې هم له سختو ګواښونو او خطرونو سره مخ شي، خو کله چې د ملت ګټې او د هېواد ستري غوښتنې مطرح وي، سرې د سر او مال تاوان ته نه ګوري، د ((سړي)) او ((نه سړي)) ترمنځ د توپیر برید د ګټې او زیان په همدغه حساس حالت کې معلومېږي. ما د ځان پر وړاندې دا پراته خنډونه او ګواښونه، خطرونه او زیانونه ټول له نظره تېر کړي، خو دې سره سره د خپل مظلوم او قربان شوي ولس لپاره هر ډول قربانۍ ته تیار یم او د شاعر له دې هوډ سره زه هم خپل هوډ ملګری کوم، چې وایي:

پر ماته کښتۍ سپور یم توپانونه مې په مخکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــر دې لاره يــې بــيا يــم کــه وم، وم که نه وم نه وم.

په هېوادنۍ مينه
پوهندوی محمد اسمعيل يون
کابل- افغانستان
۱۳۸۷ل کال د سلواغې ۲۱مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرزي صيب په لستوڼي کې ماران

(کرزی + ایتلاف = ۰   کرزی + ولس = ۱۰۰)

دا ليکنه د ((قلموال)) جريدې د ۱۳۸۳ل کال په (۱) ګڼه کې چاپ شوې ده.

کرزي صيب د افغانستان په معاصرو سياسي شخصيتونو کې تر ډېره حده يوه مثبته سياسي څېره ګڼل کېږي، دده د واکمنۍ په بهير کې افغانستان په نړيواله ټولنه کې منلی مقام پيدا کړ او نړيوالو افغانستان سره تر پنځلسو مليياردو ډالرو زياتې مالي مرستې ژمنه وکړه. په عمراني، کلتوري او ټولنيزو برخو کې زيات پرمختګونه وشول، چې د افغانستان په ټول تاريخ کې د هېڅ واکمن له پړاو سره د پرتلنې وړ نه دي، خو له دې ټولو سره سره ولې د کرزي واکمني ټول افغاستان ته نه غځېږي؟ ولې يې فرمانونه او ريفورمونه نه عملي کېږي؟ دا هغه پوښتنې دي، چې هر وخت د لوستونکو ذهن کې ګرځي راګرځي. کتونکي نظر لري چې تر ساراني دښمن کورنی غليم ډېر خطرناک وي، ظاهراً خو طالبان او القاعده د کرزي صيب د حکومت دښمنان ګڼل کېږي، خو په حقيقت کې درباري يا رسمي جګسالاران او الفايده (د القاعده له نامه څخه ناوړه ګټه اخيستونکي) د کرزي صيب د حکومت اساسي لړزونکي دي. دوی د طالبانو د مخالفينو په بڼه د کرزي په حکومت کې مهم پوستونه اشغال کړي او په اصطلاح د مارانو په شان يې د جمهور رئيس په لستوڼي کې ځای نيولی، کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

جمهور رئیس د ولس دخوښې سمون فرمان صادر کړي، نو دوی سرونه را اوچت کړي او جمهور رئیس ته ګواښ وکړي، چې یاحکومت ورانوو او یا به زموږ شرایط منې، په دې ډله کې د نظار شورا درې خطرناک ماران شامل دي، چې د کرزي صیب په کینې او ښي لستوڼي کې یې ځای نیولی،نور ماران په شمال، جنوب،غرب او نورو سیمو کې دي، چې که غم یې ونه خوړل شي ورو ورو ترې ښاماران جوړیږي، خلکو هیله لرله چې کرزی صیب به په تېرو دوو لویو جرګو کې خپل لستوڼي ځنډ وهي او دا ماران به ترې ګوزار کړي او ولس به خپل حساب ورسره وکړي، نه یوازې داسې ونه شول، بلکې داسې اوازې دي، چې نور ماران ، ښاماران او پاړو ګران هم راوغوښتل شول،چې دیو ائتلاف په بڼه یې سره حکومت کې شامل کړي، کرزي صب په دې سره خپل محبوبیت او ګرانښت په ولس کې له لاسه ورکړ، یانې ډېر خلک وایې لکه چې طالبانو د امریکا دښمن (اسامه) ته په خپل لستوڼي کې ځای ورکړی و ، نو د هغوی د تباهۍ سبب شو ، داسې که کرزی صیب هم د ولس دښمن (شمالټلوالې) ته په خپل لستوڼي کې ځای ورکړي، نو له امکانه لرې نه ده چې دا به د کرزي صیب د بربادۍ سبب شي، خو مخکې تر دې چې خبره دې حالت ته ورسېږي، ښه به دا وي چې کرزی صیب خپلو لستوڼو ته ټک ورکړي او ځان له دې خطرونو خوندي کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوك ناپېيلي ژورنالست دی؟

دا ليکنه د ((قلموال)) جريدې د ۱۳۸۳ل کال په (۱) ګڼه کې چاپ شوې ده.

ناپېيلتوب يا بې طرفي د ژورنالېزم يو مهم اصل دی، هر خبريال يا ژورنالېست چې د پېښې د څېړنې يا خبر برابرونې پر وخت خپل شخصي ليدلوری او احساس په خبر کې داخل نه کړي، نو دناپېيلتوب پر لوري يې يو غټ ګام پورته کړی دی. له څه وخته چې په افغانستان کې دا معاصر مطبوعات رامنځته شوي نو اکثره د واکمنو په فکري انحصار کې وو، اکثره ژورنالېستان مجبور وو د واکمنو فکري ليکه تعقيب کړي، نو ځکه په دې پړاوونو کې ازادو او ناپېيلو مطبوعاتو بنه وده ونه کړه او نه په دومره شمېر ازاد او ناپېيلي ژورناليستان رامنځته شول، چې په پوره او کره ډول د ټولنې غوښتنو ته ځواب ووايي: دوه کاله دمخه چې د امريکا د متحده ايالاتو او طالبانو د سياسي او پوځي ټکر په نتيجه کې نوی نظام او نوي حالات رامنځته شول، نو ددې حالاتو په بهير کې په ټول هېواد او په تېره بيا په مرکز کابل کې بې شمېره او ناکنټروله خپرونې راوټوکېدې، دې سره د ازادو خپرونو، ناپېيلي ژورنالېزم او بې طرفه ژورنالېست شعارونه هم پورته شول او په دې اړه څو ځانګړي ورکشاپونه او سيمينارونه هم جوړ شول، کورنيو او د افغانستان لپاره بهرنيو خبري اژانسونو او راډيوګانو د ژورنالېزم بازار دومره تود کړ، چې يو شمېر کره او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخو لیکوالو هم خپله اره لیکوالي پرېښوده او ژورنالستیکو کارونو ته یې مخه کړه، په افغاني ټولنه کې د ژورنالېزم اوسنې بهیر د ژورنالېستانو اقتصادي ژوند ښېراز او د ژورنالېزم ودې ته دپخوا په انډول ښه زمینه برابره کړه، خو د (ازادۍ) او (ناپېیلتوب) واقعیت لا تر اوسه پورې عملي شوی نه دی. اوس داسې خپرونې شته چې نومونه او کلېشې یې ازادي دي، خو په واقعیت کې خپلواکې نه دي، دې خپرونو پورې د ترلو ژورنالېستانو لیکنې هم همداسې در واخله.

اساسي خبره داده چې "ازادي" او "ناپېیلتوب" یوه فکري مسئله ده او د ژورنالېست په فکر او ضمیر پورې اړه لري، که یوه ژورنالېست دضمیر او فکر له پلوه ازاد و او په خپله لیکنه کې یې د خپل فکر او ضمیر د ازادۍ اوناپېیلتوب دا واقعیت ښه وځلاوه، نو هغه ژورنالېست ته موږ ازاد او ناپېیلی خبریال ویلای شو. او که یوازې د (ناپېیلتوب) او (ازادۍ) لپاره معیار نادولتي یا بهرنۍ په اصطلاح ازادې خپرونې وي، نو دا هېڅکله په واقعي مانا د ازادۍ مانا نه ورکوي. یانې دا چې په ازادو مطبوعاتو یا خپرونو کې هم ناخپلواك او تړلي ژورنالېستان شته او په دولتي یا طرفي خپرونو کې هم ناپېیلي یا خپلواك ژورنالېستان پیدا کېدی شي. بي بي سي راډیو په افغانستان کې نسبتاً دیوې بې طرفې راډیو په توګه ګڼل کېږي، خو څوك ویلای شي چې د (منځنۍ اسیا) د خپرونې څو تنه ژورنالېستان چې په افغانستان کې په ښکاره ډول قومي دښمنیو ته لمن وهي دا ناپېیلي او بې طرفه ژورنالېستان دي؟ طرفي ژرونالېست دناپېیلو خپرونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تخنیکي او مالي امکانات هم د خپل غرض لپاره استعمالوي او همدارنګه په ترلو یا دولتي مطبوعاتو کې داسې ژورنالېستان هم شته چې په دولتي یا ترلو خپرونو کې هم خپل رسالت ترسره کوي او داسې څه ولس ته وړاندې کوي، چې د ناپېیلتوب اصل یې په کې مراعت کړی وي. په لنډه توګه ویلای شو، چې په نامه ازادې یا ترلې خپرونې یا مطبوعات په پوره ډول دیوه ژورنالېست دناپېیلتوب او خپلواکۍ معیار نه دی، د خپلواکۍ او ناپېیلتوب معیار یوازې او یوازې د فکر او نظر ازادي ده او بس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چارتراشو فریاد

دا لیکنه د ((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۳ل کال په (۱) ګڼه کې چاپ شوې ده.

ډېر نظامونه تېر وبېرشول، ډېرې پاچاهۍ رنګې شوې، ډېر والیان رد وبدل شول، خو د هېواد د نښترو پر سینو لاد پردیو او خپلو ارو خرپهار همغسې روان دی، اوس هم د نښترو متې غو ځېږي او په درنو موټرو کې بارېږي. هر حاکم. محکوم، غریب او بډای یې ننداري ته ولاړ دي، د نورستان له برګمتاله بارېږي او د کابل بې وفا ارګ له مخې ځخه پر رڼا ورځ پر لویه لار تېرېږي. دیموکراتان، جنګ سالاران، جنرالان او مارشالان ورته رڼې رڼې ګوري، خو هېڅوک یې د بندولو هڅه نه کوي، داسې ښکاري چې د پردې تر شا ډېرو په دې معامله کې ځانونه شریک کړي دي. د ننګرهار له واکمنو چې وپوښتل شي ولې پر دې لار چارتراش تېرېږي؟ نو هغوی وایي که پر دې لار تېر نه شي هسې په اسمار، مروره او نواپاس ځي، ښه دا ده چې پر دې لار لاړ شي، چې کابل هم ترې محصول واخلي او نورو خلکو ته یې هم ګټه و رسېږي، بل خپله د کابل د ګڼو واکمنو امرونه دي چې موږ ته وایي دومره، دومره لارۍ چارتراشو ته اجازه ورکړئ، د کابل د واکمنو له جملې ځخه یو لوی واکمن د خپل یو مشر د قبرد جوړولو لپاره د سلو موټرو چارتراشو امرونه ورکړي، چې یو قبر ته څومره چارتراش په کار دي، سړی به څه ووایي؟ د قبرونو تر څنګ د جوماتونو په نوم هم په سلګونو لارۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارتراشو د ایستلو امرونه ورکړل شوي دي. سره له دې چې کرزي صیب په بېړنۍ لویه جرګه کې د کونړ او نورستان د ځنګلونو د غوځولو د مخنیوي جدي غوښتنه وکړه او بیا یې هم خپله دغه غوښتنه څو ځله تکرار کړه، خو بیا هم دچارتراشو لړۍ پوره بنده نه شوه.سره له دې چې پخواني او غټ قاچاق وړونکي اوس د پخوا په څېر په سیمه کې نه شته، خو د ځنګلونو د غوځولو ناورین لادوام لري. د کونړ او نورستان ځنګلونه له خپلو واکمنو فریاد کوي چې هر یو په خپل وار د دوی متې غوځې کړې دي، په کونړ کې که پوره امپر(نالوستی) او جهادي والي واکمن و، هم ځنګلونه غوځېدل، چارتراش وړل کېدل که بیا کوم بل لوستی لېونی والي هم حاکم و، نو د ځنګلونو د غوځونې بهیر تم نه شو، که له غربه راغلی باسواده دیموکرات هم واکمن دی، نو دچارتراشو لوبه بیا هم ختمه نه شوه، اوسنیو واکمنو لاورته د محصول او فیصدۍ په نامه قانون

(c) ketabton.com: The Digital Library

راوویست. محصول د چارتراشو هغه برخه ده چې د ګمرک له لارې د دولت خزانې ته تحویلېږي او فیصدي بیا یوه بله ځانګړې شکرانه ده چې د کونړ له حاکم ملا نه نیولې تر پورته مقام پورې دټولو جیبونو ته د هغوی د قدرت، ظرفیت او ضرورت په تناسب وېشل کېږي. دا پنځه لس کاله کېږي چې د کونړ او نورستان د ځنګلونو لپاره یو سولېدلی منطق کارېږي(د زړو چارتراشو راایستل او د نویو بندول) خو پنځه لس کاله کېږي چې زاړه چارتراش نه خلاصېږي، د واکمنو د خلاصون لپاره د چارتراشو سوداګرو، د درغلۍ یو عجیب منطق رامنځته کړی، زاړه چارتراش راباسو، نویو سره غرض نه لرو!!! اصلي خبره دا ده چې دوی خو اوس زاړه چارتراش راباسي او دې سره نوي ځنګلونه هم غوځوي، څه موده وروسته بیا نوي چارتراش هم په زړوبدل شي او دا لوبه همداسې دوام پیدا کوي، اوس خلکو سره دا پوښتنه ده که واکمن رښتاهم غواړي چارتراش بند شي، نو پر نویو او زړو ټولو دې بندیز ولګوي او یا دې یوازې یوه میاشت وخت ورته وټاکي، چې په اصطلاح زاړه چارتراش راوباسي، نو په دې ډول به د نویو او زړو دا متروکه بېخي بې پدله شي، نو که داسې نه وي کېدی شي خدای (ج) د هېواد د ښنترو فریاد واوري، د حاکمانو او ظالمانو خونه داسې سپېره کړي لکه د کونړ ځنګلونه چې سپېره شوي. خدای (ج) ته هېڅ کار هم مشکل نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دجمهوري رياست يوه څوکۍ

او يونيم درجن کانديدان

دا ليکنه دجمهوري رياست ترټاکنو دمخه شوې وه او هغه مهال د ((قلموال)) دسريزې په توګه پر ۱۳۸۳ل کال دنومورې جريدې په (۲) مه ګڼه کې خپره شوې ده.

ټاکل شوې ده دتلې مياشتې پر ۱۸ مه نېټه د هېواد دجمهوري رياست دمقام لپاره عمومي ټاکنې ترسره شي ، ددې مقام دګټنې لپاره تراوسه پورې ۱۸ تنو کانديدانو خپل اسناد بشپړ کړي او دانتخاباتو دکميسيون له خوا يې اسناد پوره او کره ګڼل شوي دي، سره له دې چې دافغانستان داساسي قانون ، دانتخاباتو دقانون او خپله دافغان ولس له نظره ددې کانديدانو په جمله کې داسې کانديدان هم شته چې دجمهوري رياست دمقام لپاره دکانديدۍ وړ نه دي ، دساري په توګه عبداللطيف پدرام او عبدالحفيظ منصور دافغانستان داساسي قانون له مخې ددې حق

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـه لـري، چـې دجمهـوري رياسـت او ان دافغانسـتان پـه عـامو انتخابـاتو کې ګډون وکړي ، ځکه چې دوی ځانونـه افغانـان نـه بـولي او داساسي قـانون لـه مخې يـوازې افغانـان پـه ټـاکنو کې دګډون حق لري . دانتخاباتو دکميسيون له اعلان سره سم د ولس لـه خـوا پرجنـرال عبدالرشـيد دوسـتم ، کـريم خليلـي او حـاجي محمـدمحقق تـر (۱۱۵) زيـات انتقادونـه شـوي او هغـوی يـې پـر بشري جرمونو تـورن کړي او ددې لپـاره يې ګڼ شمېر اسناد هم وړاندې کړي، خو دټاکنو کميسيون دقـانون دتطبيـق پـه برخـه کې ځان ناګاره واچوه ، دکورنيو چارو وزارت او سترې محکمې تـه يې دامسئله حواله کړه ، هغوی هم د(نر!) غونډې سترګې پټې کړې او ويې ليکل چې نه بابا هېڅ خبره نه ده، دې ټولو هېڅ ګناه نه ده کړې، نه يې کابل وران کړی، نه يې تنظيمي جګړو کې برخه اخيستې ، نه يې يو عسکر دچاپر عزت او عفت تېری کړی، نه يې دچاپر سرونومېخونه ټکوهلي او نـه يې چېرې لـوټ او تـالان کـړی دی ، دا داسې سياسي پرښتې دي چې لـه ګناه او خطا پـاکې دي!! ، دواړو ارګـانونو،کورنيو چـارو وزارت او سـترې محکمـې پـرې دبې ګناهۍ مهرونه ولګول او دانتخاباتو کميسيون هم پـه هسـکه غـاړه اعـلان وکـړ چې دادی " الا بـلا بـه ګـردن مـلا " مـوږ خـو دامسـئوليت هغـوی تـه حوالـه کـړ چـې پـوليس او قاضـي يـې نـه ملامتوي، نو موږ څه کاره يو چې چا باندې حکم کوو چې داګناه ګار دی که نه دی؟ يو شمېر نور کانديدان بيا داسې دي چې نـه د(بدو) دي او نه د(ښو) هسې دشهرت نشې پسې اخيسـتي او ځـان يـې کانديـد کـړی، دوی فکرکـوي چـی مـوږ خـو هسـې هـم نـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کامیابېږو راځه ځان مشهور کړه ګوندي سبا ګټونکی کاندید یو څه راکړي ، ځینې وایي ځه دټاکنو په نږدې کېدو سره به دیو قوي کاندید په ګټه تېرشو یو څه نغده مغده او راتلونکي کې کومه څوکۍ مقام خو به راکړي ، په همدې وجه دکاندیدانو شمېر یو نیم درجن ته ورسېد.که چېرې دټاکنو کمیسیون داساسي قانون او خپله دټاکنو دقانون تطبیق ته جدي پاملرنه کړې وای، نو نن به دکاندیدانو دا بسندوړ جوړ نه وای . دکاندیدانو دا دومره اوږد لست نه یوازې دانتخاباتو کمیسیون ته ستونزې راولاړوي او دانتخاباتو لګښت لوړوي ، بلکې ولس ته هم ستونزې پیداکوي ، یوزیات شمېر خلك د ووټ کارت په ۱۸ عکسونو کې دخپلې خوښې کاندید په پیداکولو کې له ستونزو او تېروتنیو سره مخامخېږي ، سره له دې چې د ۱۸ کاندیدانو له جملې څخه یو زیات شمېر په دې نه بریالي کېږي، چې زیات شمېر رایې ترلاسه کړي، ټول ووټونه تقسیم کړي او انتخابات دویم پړاو ته پاتې شي . خو دګټو کاندیدانو شتوالي کې د دا ډول خطرونو احتمال وي .
د ۱۸ کاندیدانو له شتوالي څخه داسې څرګندېږي، چې ځینې یې له انتخاباتي کمپاین څخه یوازې او یوازې دخپل شهرت، مالي ګټو او راتلونکي کې دنورو مادي او نامشروع ګټو دخوندي کولو او ګټلو په نیت ولاړ دي او یو شمېر افغان ضد ، اسلام ضد او افغانستان ضد کاندیدان بیا انتخاباتي کمپاین دخپلو ناوړه اهدافو دبیان لپاره ښه فرصت او طلایي چانس ګڼي . دا ډول اشخاصو ته په نورمالو شرایطو او نورو چارو کې هېڅکله هم داسې تبلیغاتي امکانات نه برابرېږي لکه انتخاباتي کمپاین ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خودي ټولو نادودوسره سره موږ هيله لرو چې افغان ملت به لـه دې ناخوالو او ازمېښتونو څخه بريمن راووځي او ملت دښمنه عناصر به لا پسې مختوري او کوز ګوري شي .

دهمداسې ورځې په ارمان .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فاتحې اعلان

دا ليکنه هم د ((قلموال)) جريدې پر ۱۳۸۳ل کال په (۲) مه ګڼه کې خپره شوې ده.

اساسي قانون: پلار
لويه جرګه: مور
ملګري ملتونه: بېواکه قاضيان
د امريکا متحده ايالتونه: کوربانه
د جرګې غړي: ورونه
جمعيت، نظار شورا او ټول ستمي ګوندونه: تربوران
حکومت: بې تفاوته خپلوان
افغان ملتيان: احتياط کاري وربرونه
مشاور وزيران: د لستوڼي ماران

د جمعيت، نظار شورا او نورو ستمي ډلو دهغې اوږدې، دښمنۍ، د حکومت دبې کفايتۍ او د خپلوانو د مضر احتياط له امله، د اساسي قانون (شلمه ماده) په حق رسېدلې ده (انالله وانا اليه راجعون)! د اساسي قانون ددې مادې ټولو خپلوانو اود لويې جرګې وکيلانو ته په خورا درنښت او خواشينۍ سره خبر ورکول کېږي، چې سر له سبا د ټول هېوادپه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کچه د ښځینه وو فاتحه په کابل کې د ملګرو ملتونو د ځانګړي دفتر (یوناما) په مرکزي او ټولو سیمه ییزو دفترونو او د نرینه وو، معیوبینو او معلولینو فاتحه د کابل په عیدګاه جومات او د ولایتونو او ولسوالیو په جامع جوماتونوکې د درې ورځو لپاره اخیستل کېږي. د مړو شویو او وژل شویو اشخاصو په چارو کې زموږ خبریال او سیاسي مبصر لیکي چې که ډېر ژر د اساسي قانون د (۱۲)مې مادې غم ونه خوړل شي، نودا ماده هم د شلمې مادې پر برخلیک اخته کېدی شي، نو له همدې امله له ټولو کورنیو او بهرنیو ملا امامانو څخه په ډېر درنښت هیله کېږي، چې د فاتحې د مراسمو په بهیر کې پر شلمې مادې د ویر او تبصرې په ترڅ کې د شپاړسمې مادې رنځور حالت ته هم نغوته او اشاره وکړي.

د اعلان پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

دناسمې سرشمېرنې ناسمې اغېزې

دا ليکنه د ((قلموال)) جريدې پر ۱۳۸۳ل کال په (۲) مه ګڼه کې خپره شوې ده.

سرشمېرنه د بشري موضوع ترڅنګ يوه مهمه سياسي موضوع هم ګڼل کېږي، په افغانستان کې هره سياسي او قومي ډله د خپلو حقوقو د اثبات او تر لاسه کولو لپاره سرشمېرنه ديوې مهمې وسيلې په توګه کاروي، هېڅوک هم پر خپل واقعي شمېر قانع نه دي او هېڅا ته هم خپله شمېرپه سمه توګه معلوم نه دی، هره ډله د خپل شمېر په زياتونه کې دومره مبالغه کوي، که دا دفرضيې ديو اړخ په توګه ومنل شي، نو دافغانستان نفوس به تر اوسني حالته څو ځله زيات شي، همدغه عوامل، نانندرۍ او جنجالونه په افغانستان کې د يوې دقيقې سرشمېرنې اړتيا تر بله هر وخته زياته په ډاګه کوي، يوه دقيقه سرشمېرنه به دهر چا دحقوقو بريد ، حد او حدود وټاکي او د شمېر د زياتونې او کمونې په پلمه به د زياتو امتيازاتو ترلاسه کولو او د نورو د حقوقو د غصبولو مخه ونيسي، خو که سرشمېرنه هم د سياسي غرضونو تر سيوري لاندې ترسره شي او په قصدي او ناقصدي ډول په کې درغلۍ وشي اوبيا همدا ناسمه سرشمېرنه د ټولنې دبېلابېلو پاړکو ترمنځ د سياسي، ټولنيزو، اقتصادي، پرمختيايي او نورو امتيازاتو او حقوقو د وېش مصداق وګڼل شي، نو په ټولنه کې ډېرې زياتې ستونزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راولاړولای شي، یوې خوا ته تر خپل ټاکلي حده زیات امتیاز او بلې خواته زیات زیان رسېږي. دحقوقو د ناانډولۍ په دغسې یو حالت کې عدالت له منځه ځي او یو لوری مجبورېږي، چې د خپلو حقوقو د اعادې لپاره مبارزه پیل کړي اوبل لوری هڅه کوي له هرې ممکنې لارې تر خپل استحقاق پورته امتیاز خوندي کړي، دا حالت د دواړو لوریو ترمنځ د ذهني او فزیکي ټکر سبب ګرځي او په پای کې دواړو لوریو ته زیان رسېږي، کېدی شي ناسمه سرشمېرنه په لنډمهالي توګه یوه لوري ته ګټه ورسوي، خو په وروستۍ نتیجه کې یې هېڅ لوري ته ګټه نه شته، دلته به د ټولنې دژوندانه پر ځینو مهمو خواوو د ناسمې احصایې منفي اغېزو ته لنډه اشاره وکړو.

۱- پرسیاسي برخه: په افغانستان کې د احصایې د ناسمې ښوونې یا ناسمې اخیستنې یو اساسي علت همدا سیاسي اړخ دی، څوک چې په افغانستان کې قومي، سیمه ییزو او ژبنیو مسایلو ته لمن وهي اویایې تردې عنوان لاندې ګوندونه او ډلې جوړ کړي دي، هغوی د سیاسي امتیازاتو د ترلاسه کولو لپاره احصایه د یوې اساسي وسیلې په توګه کاروي، که په افغانستان کې اوسنۍ سرشمېرنه بیا هم په سمه توګه وانه خیستل شي او په شعوري یا ناشعوري ډول درغلي په کې وشي، نو دې ډول تبر ته به ښه لاستی جوړ شي، ځینې قومي ډلې تر خپل استحقاق پورته او ځینې به کښته امتیاز ترلاسه کړي. یوشمېر سیاسي امتیازونه کېدی شي هرې سیمې یا ولایت ته د هغوی د نفوسود مجموعي شمېر له مخې په پام کې ونیول شي، دبېلګې په توګه د پارلمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوکې که د ناسمې احصايې له مخې ووېشل شي ځينې ولايتونه به زيانمن شي او ځينې به زيات امتياز ترلاسه کړي، هغه ولايتونه چې د ناسمې احصايې له مخې ورته خپل حق نه دی رسېدلی هغوی به دخپل حق لپاره هڅه کوي او هغوی چې زيات امتيازات ترلاسه کړي خپل امتيازت به خوندي کوي، په دې وجه سياسي بحران او ټکر ته لار اوارېږي، ددې پرځای چې د هېواد وده وکړي له کړکېچ سره مخامخېږي او کورنی بحران منځته راځي.

۲ - پر ټولنيزه برخه: دولت د ټولنيزعدالت دتامين په خاطر مجبور دی دهېواد دهرې سيمې دټولنيزو اړتياوو د پوره کولو او اجتماعي ښېرازۍ لپاره د سيمې نفوس په پام کې ونيسي او د هغوی د شمېر له مخې ورته پانگه بېله کړي، خو که دلته هم عرضه د ناسمې احصايې پر بنسټ ولاړه وي او تقاضا تر هغې زياته وي، نو په واقعيت کې د خلکو مشکل نه حلېږي او ځينو سيمو ته چې تر تقاضا او استحقاق پورته امتياز ورکړل شوی په دې حالت کې هم د ملت پانگه بې ځايه لگول کېږي، دا حالت په هېواد کې ټولنيزه نااندولي رامنځته کوي. د ټولنې د نااندولۍ وروستي حالت نارضايتي اوبيا ټکر دی، اکثره هېوادونه غواړي د ټولنيزې نااندولۍ له بحرانه ځان وژغوري او نه غواړي په خپل هېواد کې يې يوه سيمه پر بلې هغې برلاسې شي، په دې ډول به هغه يوه سيمه ټول عمر د محکوميت او بله د حاکميت احساس وکړي، په ټولنه کې د افراط او تفريط د حالت ټينگښت په پای کې دټولې ټولنې دبربادۍ سبب کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- پر پرمختیایي یا ودانیزه برخه: په افغانستان کې د فردي مساوات او عدالت د تامین لپاره په کار ده، چې په ټول هېواد کې متوازنه پرمختیا رامنځته شي او په متوازنه پرمختیا کې دهېواد هر وګړی د هېواد هر ګوټ کې چې اوسېږي له خپلو مساوي حقوقو برمخنېږي، د متوازنې پرمختیا لپاره هم ښه مصداق دقیقه سرشمېرنه ده، که دولت سره د هېواد د هرې سیمې، ولایت یا ولسوالۍ دقیقه احصایه موجوده وي، نو دولت کولای شي د هغې سیمې د نفوسو په پام کې نیولو سره دښوونې او روزنې مرکزونه، روغتونونه، ورکتونونه، فابریکې او نورې پرمختیایي ادارې او نور اړتیا وړ مرکزونه جوړکړي. د ساري په توګه که یوه ولسوالۍ کې یو لک تنه ژوند کوي، په هغې کې دوه روغتونه خو که بله کې چې پنځوس زره تنه ژوند کوي هغې کې څلور روغتونونه جوړ شي، نو په داسې حالت کې اجتماعي عدالت تامین نه شو اود خلکو ترمنځ توپیري چلند وشو، د خلکو دمشکل د حل لپاره تر ټولو ښه معیار همدا د نفوسو معیار دی، البته جغرافیایي ستونزې، موقعیتونه او ځینې نور مسایل هم د استثناتو په توګه د منلو وړ دي، خو د متوازنې پرمختیا لپاره ښه معیار د نفوسو شمېر دی، ځکه چې که په هېواد کې متوازنه پرمختیا رامنځته شي، د خلکو ترمنځ د نارضایتۍ احساس له منځه ځي، ملي یووالی لا ټینګېږي او دا کار د ټولنې د لاپرمختیا سبب ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محکمه خپله د محاکمې وړ ده

دا لیکنه هم د ((قلموال)) جریدې پر ۱۳۸۳ل کال په (۲) مه ګڼه کې خپره شوې ده.

په یو کتاب کې مې لوستي وو : " خلکو به ویل داپلانی دومره سپین سترګی دی، چې له کالیو سره دې په سترګو کې راننوزي، خو ما نه منل ځکه چې سترګې خو ډېرې کوچنۍ دي سړی له کالیو سره څه چې یوماشی په کې ننوزي څومره سړی په عذابوي، خو کله چې لږ رالوی شوم نو پوی شوم چې خلك له کالیو سره څه چې له بسته بسته موټرو ، تعمیرونو او بلډنګونو سره دسړي په سترګو کې راننوزي، پرون یې هېڅ نه لرل ، خو نن یې موټرې ، بلډنګونه او تعمیرونه ولاړ دي ، خو چې ورته ووایې دادې له کومه کړل ؟ نو فوراً به ځواب درکړي کوم؟ څه شی؟ داڅه دي بابا داخو هېڅ هم نه دي، نو دې ټولو سره دې په سترګو کې راننوزي، نو زه هله پوی شوم چې له کالیو څه چې له غټو غټو ماڼیو سره هم سړی دچاپه سترګو ورننوتی شي . " لکه څنګه چې په طبعیت کې ډېر ځیزونه دانکشاف په حال کې دي او انساني ژوند خو ترهرڅه زیات د ودې په حال کې دی، نو په دې سترګو کې راننوتل هم بېخي ډېر پرمختګ کړی دی . اوس خلك له بسته بسته ښارونو، ولایتونو ، مملکتونو ، لویو لویو جنایتونو سره دسړي په سترګو کې راننوزي . یانې سپین سترګي تردې حده زیاته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي چې نور نو هېڅ سترګې او عقل پرې کار نه کوي، په تېره بیا په سیاسي برخه کې. په افغانسان کې به دهېڅ سیاسي ګوندمشر په دې پړ نه کړې چې ده ګنې افغانستان کې کوم وران کارکړی، د دوی په وینا ټول ناوړه کارونه مقابل طرف کړیدي او که کوم ځای کې ده نه کوم ورانی او خطا شوي داهم مقابل لوري پرې تحمیل کړیدي .

له استاد رباني سره چې کېنې نو ته به هېڅ فکر ونه کړې چې په روسیې کې چاپ شوې شپاړس نیم زره ملیارده افغانۍ دده په نازکو ګوتو د تنظیمي جنګونو لپاره لګول شوي دي، که د انجینر حکمتیار پلویانو سره کېنې، نو هېڅ به داثابته نه کړې چې دوی ګنې پر کابل ښار توغندي اورولي ، که دانجنیر احمدشاه مسعود له پلویانو سره کېنې ، نو هېڅکله به پرې ثابته نه کړې چې دوی هم چېرې پلونه، پلګوتې او ښارونه نړولي، یایې هم له روسانو سره اوربند کړی او یایې هم له وحدت حزب او اسلامي حزب سره په جګړو کې دکابل پراخه برخه ورانه کړې او افغانستان کې یې دقومي جنګ دپیل لپاره هڅې کړې دي. دعبدالعلي مزاري ، کریم خلیلي ، اکبري او محقق پلویانو سره چې کېنې هغوی خو بېخي دامني نه چې دوی هم کوم مېخ بې ځایه کارولی اوټکوهلی او یایې چاته بې ځایه دمړي نخا ور ښودلې ده. ددوستم پلویان خو هېڅکله دانه مني چې ددوی عسکرو دې چېرې هم دچا ور ټکولی وي او خلک دې ددوی دعسکرو له ژبې او لاس څخه ازار شوي وي ، دوی دخپل سیاسي ژوند په ټول بهیر کې دهېچا پرکور برید نه دی کړی، لنډه دا چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ټول بې ازاره توتکۍ دي،ددې ټولو دبې ګناهۍ ثبوت هغه وخت وړاندې شو چې کله دانتخاباتو کميسيون دکانديدانو په اړه وويل که ځوك پرې څه نيوکه لري، نو کميسيون ته دې ولېږي. تر دريو ورځو په کمه موده کې پرجنرال دوستم ، کريم خليلي او حاجي محمدمحقق تر (۱۱۵) زيات تورونه پورې شول چې اکثره په کې دبشري ضد جرمونو تورونه وو، کېدی شي پر ښاغلي قانوني او نورو کانديدانو هم تورونه وو ، ياکميسيون ته نه وي رسېدلي او ياهم کېدی شي هغوی پرې ځان غلی کړی وي ، څرنګه چې دانتخاباتو کميسيون ډېر زيات قوت نه لري، نه داساسي قانون او نه هم دخپل انتخاباتي قانون دتطبيق وس لري نو مسئوليت يې له خپل سره تېرکړ او خبره يې کورنيو چارو وزارت او محکمې ته راجع کړه، هغوی هم دنر غوندې سترګې پټې کړې ، سم له لاسه يې حکم او فتوه صادر کړل چې لګېدلي تورونه نامستند او بې بنسټه دي او دا درې واړه ښاغلي بې ازاره توتکۍ دي، نو ماته بيا هغه دسپين سترګۍ خبره رايادہ شوه چې دې وطن کې رښتيا هم دروغو او سپين سترګۍ ښه انکشاف کړی دی . وګورئ له بسته بسته ښارونو، دهېواد له پايتخت ، له دې دومره ولايتونو، ورانيو، دکابل ښار له (۶۵) زرو وژلوشويو ښاريانو سره دسړي په سترګو کې رانڼوزي، افرين دې په دې جرئت !!. او بل دې پردې اخلاقي جرئت افرين وي چې ويل يې تورونه مستند نه وو ، عجيبه خو داده، چې اکثره وخت قاضي په قياس استدلال کوي، چې له دې ايت شريف اوحديث شريف څخه قياس دادی . يو چاويل : يوشی دی ګرد دی ، ژېړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ، تریو دی ، لاس کې ځایېږي، نو سرې خپله پوهېږي چې نارنج دی . خو چې بیا هم څوك نه پوهېږي سرې به څه ووایي!؟ ایا دکابل ښار ورانی ثبوت نه دی ، ایا دکابل ښار (۶۵) زره وژل شوي ښاریان سند نه دی ، آیا ددې اشخاصو خپل خپل مطبوعات سند نه دی، ایا خپله دکورنیو چارو وزارت او دسترې محکمې ودانۍ سندونه دي چې څو څو توغندي یې دهمدې تنظیمي جنګونو پروخت پر سینه ورتش کړي دي ؟ دا د دنیا په تاریخ کې یو ډېر بدرنګه مثال دی، چې دیومملکت دوه ستر ارګانونه اجرائیه اوقضایه (پولیس او قاضي) دې همزمان پر جنایتکار پرده وغوړوي، دوی هغه دعوامو په اصطلاح غر په پر پټوي .

وایي دسورلۍ په یوه موټر کې ګڼ خلك ناست وو ، له یوه څخه دباد خطا وشوه نورو ځان ناګاره کړ، دده پرشرم یې پرده خوره کړه، چې څه ګڼې موږ لاڅه نه دي اورېدلي، خو خطا شوي شخص به خپله پښه دموټر پر یوه ټیم راکشوله او هڅه یې کوله چې هغه ته ورته اواز تولید کړي اوپه دې ډول یې غوښتل چې داګڼې دموټر دټیم او دده دپښې ترمنځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دټکر اواز و، نه دده هغه اصله خطا ،دده داهځه په دې خاطر وه چې نوره سورلۍ تېرباسي. خو په سورلۍ کې يو تن چې دده دې حرکت ډېرپه تنګ کړ، له لږ جرئت څخه کار واخيست، نو پر ورو يې ورته وويل : " ماما دغږ چاره خو دې ورته وکړه، چې دبوی چاره به يې څنګه کړې ؟ " دې سره خطا شوی شخص پر اصلي موضوع پوه شو، نو اوس هم ولس دې سترې محکمې او کورنيو چارو وزارت ته وايي چې تاسې خو ددې کانديدانو دغږ چاره وکړه خپله غاړه مو بنده کړه او دوی مو بې ګناه وبلل، خو د بوی چاره به يې څنګه وکړئ ، دا دکابل ورانی او دهېواد نوره ويجاړې داهم تاسو ورودانوئ که نه دا کار خپله دوی ته ورپرېږدئ ؟

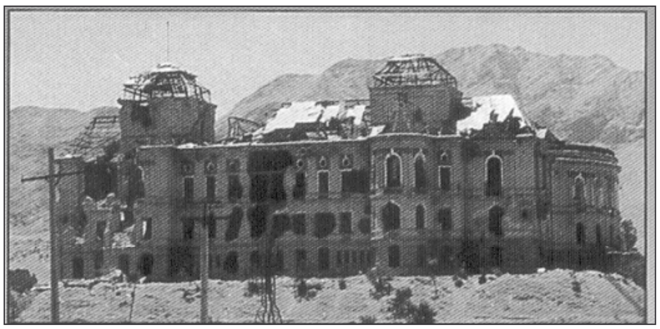

زه نه پوهېږم چې پرکورنيوچارو وزارت او سترې محکمې يا پوليس اوقاضي باندې به انتقاد دڅومره سزا سبب شي، خو دا بايد هم وويل شي چې زموږ مظلوم ولس پر هرڅه پوهېدلی که څوك جنايتکار او غله ته د اتل لقب هم ورکړي، نو ولس يې پېژني او که څوك پر رښتينو اتلانو خاورې هم واړوي، نوبيا هم ولس پرې پوهېږي ، که ستره محکمه او کورنيو چارو وزارت هرڅومره هم ترسياسي فشار لاندې وای بايد داسې پرېکړه يې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

واى كړې ، خپل تاريخ يې نه واى بدرنګك كړى . لږ ترلږه يې ځان غلى نيولى واى او چاته يې دبېګناهۍ سند نه واى وركړى ، عجيبه خبره خو داده چې دوى له خلكو نه دمجرمينو د جرمونو سندونه غواړي . نو دوى ته هم داسوال راجع كېږي چې ايا تاسو ته ښاغلي دوستم ، خليلي او محقق هم دخپلې نېكنامۍ سند وړاندې كړى چې تاسو دهغه له مخې هغوى بې ازاره مرغۍ وګڼلې كه څنګه؟ د دوستم ، خليلي او محقق كيسونو خو ستاسو په وينا اسنادو ته اړتيا درلوده ، ايا دعبدالحفيظ منصور او لطيف پدرام موضوع، چې دواړه په جار ناري وهي چې افغانان نه دي هم اسنادو ته اړتيالري؟ بل تاسو سندڅه ته وايئ ؟ خلك ، مړي ،وراني، ښارونه ، هديرې ؟ سند نه دى ؟ افرين دهغه قاضي او هغه پوليس پرضميرشي، چې تر داسې پرېكړې وروسته هم ورته په خپله بستره كې ارام خوب ورځي ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دښاغلي حامد کرزي يو سياسي جرئت

دا ليکنه هم د ((قلموال)) جريدې د ۱۳۸۳ل کال په (۲) مه ګڼه کې خپره شوې ده.

دتېرو دوه نيمو کلونو په بهير کې د ښاغلي حامد کرزي سياست د زيات احتياط يوعلت شايد دا وي، چې نړيوالې ټولنې اوپه سرکې يې د امريکا متحده ايالتونو، نه غوښتل خپل افغاني کورني ائتلافي ملګري، چې په دولت کې يې تر خپل استحقاقه زيات اوپورته امتياز ترلاسه کړی، په لنډه موده کې له دې امتياز څخه محروم شي، په خپله کورنيو جنګسالارانو هم هڅه کوله چې د ټوپک د زور ترڅنګ ځانته د ((جهاد)) او ((مقاومت)) په نامه د مشروعيت نورې لارې چارې ولټوي. خو ددې ټوپکوالو واکمنو سپين سترګي تر دې بريده ورسېده، چې له ځان پرته يې نور هېڅوا ته هم مجاهد نه ويلې، ان خپلو استادانو ته، که څه هم د افغان ولس او نورو اکثرو مجاهدينو په نظر دوی رښتيني مجاهدين نه وو، هر وخت يې د ائيتلافونو او سازشونو له لارې ځان قدرت ته رسولی او په سياسي ډګر کې مطرح کړی دی. لنډه دا چې په خپله د عام ولس او د ملت د ديموکراتو شخصيتونو په ذهن کې د دوی پر وړاندې کرکه موجوده وه. دوی نه يوازې په نامشروع ډول زيات واک ترلاسه کړی و، بلکې زياته هڅه يې کوله چې خپل واک وځواک نور هم زيات کړي، د ښاغلي کرزي او نړيوالې ټولنې له خوا د روانې شوې ډيموکراتيکې او سمونپالې پروسې پر وړاندې يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیات خنډونه را ولاړ کړي وو. پر ښاغلي کرزي د ولس له خوا ډېر زیات انتقادونه وو، چې ولې له دې جګړه مارانو خپله لاره نه بېلوي، د ښاغلي کرزي د محبوبیت ګراف د هغه د واکمنۍ په پیل کې ډېر پورته و، خو کله چې د کورنیو جګړو یو زیات شمېر اصلي لوبغاړو ته په دولت کې زیاته ونډه ورکړل شوه، نو دې ګراف متوسط او ددې اشخاصو و اک په دوام سره نزولي حالت خپل کړ، د سیاسي کتونکو په نظر که ښاغلي کرزي له دې ډول ځوکۍ پالو او ملت ناخوښو اشخاصو څخه خپله لاره نه وای بېله کړې، نو ددې ډېر امکان و، چې ډېر خلک به په انتخاباتو هڅو ګډون ونه کړي او یا به کم خلک کرزي ته رایه ورکړي، بل که ښاغلی کرزی کامیاب هم شي ایا همدا اشخاص او همدا کابینه به ولس ته د منلو وړ وي او دوی به هېواد ته څه ګټه ورسولای شي؟ ښاغلی کرزی کېدی شي د خپلې واکمنۍ له پیله دې نیمګړتیا ته متوجه و، خو د ائتلافي حکومتونو مجبوریتونه همداسې وي، خو اوس هم ښه او مناسب وخت و، چې کرزي صیب له ملیشه یي واکمنو او دهغو له قومندانانو څخه خپله لاره بېله کړه، خلکو همېش کرزي صیب ته ویل چې ښاغلي محمد قسیم فهیم ستا په لستوڼي کې د ولس له بریده ځان ژغورلی او ستاسوله شهرت او محبوبیت نه د خپل ځان په ګټه کار اخلي، که دی رښتیا هم لکه څنګه چې دی یې وایي په ولس کې مطرح سیاسي شخصیت وي، نو په مستقل ډول دې ټاکنو ته ودرېږي، هله به معلومه شي، چې دی په ولس کې څومره رایې لري، کله چې ښاغلي کرزي اعلان وکړ، چې محمد قسیم فهیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

به په راتلونکو ټاکنو کې زما مرستيال نه وي، نو د خلکو زړونه باغ باغ شول او دا يې د کرزي يو ستر سياسي جرئت وباله، ولس شکر وويست، چې د جمهوري رياست د معاونيت پوست کې له داسې يو شخص څخه خلاص شو، چې د کابل په ورانيو کې يې غټ لاس درلود. د يوې سروې له مخې په سلو کې (۹۵) خلکو د کرزي دا عمل په غوڅه تائيد کړ، يوازې (۵) په سلو کې خلکو د احتياط په قيد وويل چې اوس به فهيم د ټاکنو د ګډوډولو لپاره هڅه کوي.

ولس نه يوازې د ښاغلي کرزي په دې عمل خوشاله دی، بلکې پردې هم ډېر خوشاله دی، چې کرزي وويل: ((که په راتلونکو ټاکنو کې بريالی شم، نو ائتلافي حکومت نه جوړوم او زما د تېر حکومت کمزوري همدغه ائتلافي حالت و)) خدای (ج) دې وکړي چې ښاغلی کرزی په انتخاباتو کې تر بري وروسته رښتيا هم يو مسلکي او نا ائتلافي حکومت جوړ کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلموال، ټوپکوال او نړیوال

دا لیکنه د ((قلموال)) جریدې د ۱۳۸٦ل کال په (۱) ګڼه کې ددې جریدې د سریزې په توګه خپره شوې ده.

درې لسیزې کېږي چې افغانستان د ټوپکوالو په منګولو کې راګیر دی، ځینې وختونه داسې وو، چې ټوپکوالو په کې په یو نه یو ډول مشروعیت درلود، هغه وخت کې دوی د جنګ له مشروعیت سره سره ځینې نور ناوړه کارونه تر سره کول، ولس بیا هم په چوپه خوله زغمل. د بن تر کنفرانس او دنوي حکومت تر جوړېدو وروسته هیله دا وه چې نور به نو ټوپک، قلم او منطق ته ځای پرېږدي او د زورواکۍ دوران به پای مومي. کله چې د نړیوالو عمل ځرګند شو، خبره تر بدو بدتره شوه، په پیل کې خلکو فکر کاوه چې نړیوال ځواکونه به له دې زورواکو څخه وسلې واخلي، خو وروسته ځرګنده شوه چې دوی دا قومندانان ځان ته دومره نږدې کړل، چې خپل باډیګارډان یې مقرر کړل، دې سره نو د زورواکانو مړۍ لا غوړه شوه، څو موده وړاندې د همغو یاغي قومندانانو له جملې څخه دریو غټو قومندانانو، جنرال عبدالرشیددوستم،جرئت او امان الله ګذر د دولت پر وړاندې بغاوت او د دولت پر حیثیت یې تېری وکړ، یو د هېواد ملي بیرغ او د ولسمشر د عکس توهین وکړ، بل لوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

څارنوال ته لاس واچاوه او درېیم د دولت پولیس بې وسلې کړل او وېې تړکول، خو کله چې له نړیوالو ځواکونو سره د دوی دا عمل مطرح شو، هغوی وویل چې د اخو نو د حکومت خپله معامله ده او موږ په کې غرض نه لرو، کله چې له هغوی څخه پوښتنه وشوه، چې یو جابر چې په جوزجان کې د هېواد ملي بیرغ راکوزوي، د حکومت د والي د له منځه وړلو هڅه کوي، او د هغه طالب ترمنځ چې په هلمند کې د حکومت پر والي برید کوي څه تفاوت دی؟ نو هېڅ منطقي ځواب یې نه درلود، حقیقت دادی چې دا زور واکي له ځینو بهرنیو منابعو سره رابطې لري، خپله دین محمد جرئت د هغو نیمه رسمي ملېشو مشري کوي، چې همدا اوس د بهرنیانو ساتنه او هغوی ته د اجیرو عسکرو په توګه خدمت کوي، نو دوی بهرنیو ځواکونو ته ددغه خدمت په مقابل کې دا مجوز او صلاحیت تر لاسه کړی، چې د حکومت د تکلیف سبب شي. د نړیوالو (د یوه بام او دوه هوا) دا سیاست تر اوسه پورې روان دی، که حالت همداسې روان وي، نود عدالت د تطبیق لپاره به هېڅکله لاره اواره نه شي، نه به کار د هغه اهل ته وسپارل شي، نه به د ټوپک منطق ختم شي او نه به د قلم منطق واکمن شي، ټوپکوال به د خپل د ټوپک پر زور اود نړیوالو په ملاتړ خپل جیبونه نور هم ډک کړي، اود وسله وال قوت تر څنګ به پر پانګوال قوت هم بدل شي، په آینده کې به دولسواکۍ محور هم د همدوی په لاس کې وي، عامه ذهنیتونه به هم اغوا کوي، کلونه کلونه به ظلمت او وحشت د ولسواکۍ او دولت په نامه پر ولس حاکم وي، غوره بېلګه یې په ولسي جرګه کې ځینې ټوپکوال پانګوال دي، چې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې دواړو وسايلو څخه يې د خپل ځان د حاکميت لپاره کار واخيست او د خلکو مخالف اوس دخلکو د نماينده په توګه امتياز تر لاسه کوي، بله بېلګه يې هغه رسنۍ دي، چې په يو نه يو ډول يې سلسله همدې ټوپکوالو پانګوالو ته رسېږي.

له نړيوالو او د افغانستان له حکومت څخه د قلموالو هيله داده، چې خپلې لنډ مهالې ځاني ګټې په پام کې ونه نيسي، د عدالت د تطبيق لپاره دې هر اړخيزې هلې ځلې وکړي، قانون او عدالت دې پر ټولو يو شان تطبيق کړي، هم پر ټوپکوالو، هم پر پانګوالو، هم پر سياستوالو ، هم پر غريبانو او هم پر قلموالو.

د همداسې يو ارمان د عملي کېدو په ارمان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولسمشر کرزی یې ګټې او مخالفین یې لوټې

دا لیکنه هم د ((قلموال)) جریدې پر ۱۳۸٦ل کال په (۱) ګڼه کې چاپ شوې ده.

په تېرو پنځو کلونو کې پر ګڼو ستونزو سربېره یو زیات شمېر مثبت او ګټور کارونه هم تر سره شوي، چې د افغانې ټولنې د هر اړخیزې بیا رغونې او نوې جوړونې په برخه کې ډېر مثمر واقع شوي دي، په تېرو پنځو کلونو کې دوه لویې جرګې جوړې شوي، چې یوې د افغانستان لپاره زعامت وټاکه اوبلې یې نوی اساسي قانون تصویب کړ، د جمهوري ریاست لپاره په ازاده او دیموکراتیکه فضا کې انتخابات وشول، د ولسي شورا او ولایتي شوراګانو لپاره انتخابات تر سره شول، دا هغه سیاسي پرمختیاوې وې، چې پر دې لنډ وخت یې کېدن ناشونی ښکارېده او د خلکو په فکر کې هم نه ګرځېدل. افغانستان په تېرو پنځو کلونو کې له نړیوالې انزوا څخه راوکښل شو، اوس افغانستان د نړۍ په بېلابېلو هېوادونو کې څلورپنځوس سیاسي نماینده ګۍ لري او همدغه راز په افغانستان کې د نړۍ د پنځه دېرش هېوادونو سفارتونه فعال دي، د ملګرو ملتونو شل نماینده ګۍ فعالیت کوي او تر (۱۳۰) زیات نړیوال سازمانونه او انجوګانې پر کار بوخت دي، د عامې روغتیا او ښوونې او روزنې په برخه کې هم د پام وړ پر مختګ شوی دی، د ټول هېواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کچه شپږ ویشت لوی روغتونونه، څوارلس کلینیکونه او یو سلو شل شخصي کلینیکونه جوړ شوي دي، د زده کوونکو شمېره له یو میلیون څخه شپږ میلیونو ته پورته شوه، په پنځو کلونو کې د ټول هېواد په کچه د درې زره او پنځه سوه ښوونځیو ودانۍ نوې جوړې شوې دي، یو زر او پنځه سوه نورې هم د جوړېدو په حال کې دي، دغه راز په ټول هېواد کې دوه سوه پنځه اویا دیني مدرسې هم جوړې شوي دي، چې شپېته زره طالب علمان په کې زده کړې کوي، همدارنګه په هر ولایت کې یو یو عالي دارالمعلمین جوړ شوی او د پوهنتونونو شمېر د ټول هېواد په کچه (۱۹) ته رسېدلی دی، چې د محصلینو شمېره یې څلوېښت زرو تنو ته پورته شوې ده.

د کلیو پراختیا او بیار غونې په برخه کې (۱۰۲۰۷) پروژې تکمیل شوي او د مخابراتو په برخه کې تر لسو زیاتو شرکتونو (اووه سوه میلیونه) ډالره پانګه اچولې، د هغو بهرنیو او کورنیو موسسو او خصوصي شرکتونو شمېر چې په افغانستان کې یې پانګه اچولې (اووه زرو) او دټولې پانګې رقم یې پنځه ملیارده ډالرو ته رسېږي، دغه راز په سلګونو نور مهم کارونه تر سره شوي دي. په مجموعي ډول په تېر و پنځو کلونو کې له نړیوالې ټولنې څخه نږدې شل ملیارده ډالره مرسته راجلب شوې ده، سربېره پر دې ولسمشر چې هر کله هېواد ته سفر کړی په لسګونو او سلګونو ملیونه ډالره مرسته یې را جلب کړې، خود ملت غټ تشویش او انتقاد په دې کې دی، چې دا ټولې راجلب

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوې مرستې پر خپل ځای او د ولس په درد نه لګېږي، ددوی مخالفان لکه طالبان او نور د دولت بیا رغول شوې پروژې له منځه وړي، مکتبونه سیزي او روغتونونه ویجاړوي، د دولت دولتي مخالفان بیا په درغلۍ او کرپشن ککړ دي او جمهور رئیس چې څه په سارا کې ګټې، دوی یې په کور دننه لوټي، تر څو چې دولت د دغو حکومتي او نا حکومتي مخالفانو پر وړاندې یو قوي دریځ غوره نه کړي، ډېره سخته ده چې دا مرستې ولس ته ورسېږي، دا مرستې اوس د اوبو هغه سربند ته ورته دي، چې ډېرې اوبه پرې سورې وي، خو د لارې په اوږدو کې له هر سوري څخه دا اوبه بېرته وځي او اصلي ځای ته بیا ډېرې کمې اوبه رسېږي او یا هېڅ نه رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان دولت

په دوو جبهو کې

دا لیکنه د ((قلموال)) جریدې پر ۱۳۸٦ل کال د په (۱) ګڼه کې خپره شوې ده.

د بن کنفرانس په توافقاتو او تر هغه وروسته پړاوونو کې د نړیوالې ټولنې او د افغانستان د حکومت یوه غټه اشتباه دا وه، چې ټوله توجه یې یوازې تر حکومت بهر مخالفینو (طالبانو) ته واړوله او هغه ډلې یې ببخي له یاده ووتلې، چې تر طالبانو دمخه یې افغان ولس ته خپله بدرنګه ماضي پرې ایښې وه او اوس د امریکایي ځواکونو په زور یو ځل بیا واک ته رسول شوې وې. دې کې هېڅ شک نه و، چې افغان ولس له طالبانو تر پوزې رسېدلی و، خو پخوانیو تنظیمونو په تېره بیا شمال ټلوالې هم د خلکو په څنو کې ګلونه نه وو ایښي، بلکې په کورنیو جګړو کې یې تر ټولو بد ریکارډ درلود. دولت او نړیواله ټولنه ورو ورو له رنګ شویو طالبانو سره په جنګ کې پرېوتل. دولت د داخلي ریفورم او اصلاحاتو پرځای د طالبانو پر ضد جګړې ته ترجیح ورکړه، څرنګه چې خلک د دولت له یو شمېر زورواکو جنګیالیو څخه نا ارامه شول، نو طالبانو دخپل بهرني ملاتړ تر څنګ له دې حالت څخه هم ښه ګټه پورته کړه او د زور او رضا له لارې یې د خلکو په منځ کې بیا ځالې جوړې کړې، پر کلیوالي سیمو د بهرنیو ځواکونو بې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رحمه بمباري او د هغو په ترخ کې د بې شمېره ملکي وګړو وژنه، د طالبانو تېر ته ښه لاستی برابر کړ او هغوی یې له دولت څخه د ولس د لرې کولو په هیله کې تر ډېره حده بریالي کړل. له بلې خوا د طالبانو پخوانۍ مخالفې جبهې یا په څرګندو الفاظو پخوانۍ او اوسنۍ شمال ټلوالې چې هر وخت یې د بهرنیو ځواکونو له موجودیت او لاسوهنې څخه د خپل ځان په ګټه کار اخیستی، له دې ترینګلې حالت څخه لاګټه پورته کړه او په دولت کې یې خپل موقف لاپسې قوي کړ. ان تر دې پورې چې د دولت هر اصلاحي حرکت یې له وسلوال چیلنج او ګواښ سره مخامخ کړ. دوی له بهرنیو ځواکونو سره د ساختماني، اقتصادي او امنیتي قراردادونو او همدارنګه د دولت له څوکیو څخه د نامشروعو ګټو له لارې پر یوه ستر اقتصادي قوت بدل شول، اوس نه یوازې د یوه نظامي قوت په توګه مطرح دي، بلکې د اقتصادي ځواک په کار اچولو سره یې اجیرې رسنۍ هم په کرایه رانیولي او عامه ذهنیت هم اغوا کولای شي، غوره مثال یې څو رسمي او نا رسمي جنګیالي لکه دوستم، جرئت، امان الله ګذر او نور دي، چې د امنیتي کمپنیو په نامه یې خپلو او خپلوانو ته جوازونه اخیستي او په دې کمپنیو کې یې خپلې پخوانۍ ملېشې ځای پر ځای کړې، په دې ډول په اصطلاح، د خارجي کمپنیو ساتنه کوي او هغوی یې په مقابل کې موټې له پیسو ډکوي. په دې ډول ددې خلکو ملېشې هم خوندي شوې او په اصطلاح قانوني بڼه ورکړل شوې او پیسې هم ترلاسه شوې، د افغانستان په تېر درېش کلن سیاسي بهیر کې وسلې او پیسې دوه هغه اساسي عناصر وو، چې د پوهې، اخلاقو، عدالت او حقوقو ځای یې نیولی دی. په همدې خاطر که جرئت، ګذر، دوستم او نور هر ډول عمل ته لاس اچوي، د خطر احساس نه کوي، نو که خلک له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي اشخاصو څخه تر پوزې راشي، نو له طالبانو پرته د خلاصون بله هېڅ مرجع نه شته.

د دوو ولس دښمنه عناصرو پر وړاندې د نړيوالې ټولنې دوه ګونې چلند ، افغانستان له داسې يوه سخت ناورين سره مخامخولای شي چې تر تېرو ناورينونو به يې دخطر احتمال زيات وي. د بهرنيو ځواکونو او د افغانستان د دولت دا چلند ، حکومت د ولس په عامه ذهنيت کې د بې باورۍ له بحران سره مخامخوي او مشکلات لاپسې ژوروي. دې کې هم شک نه شته حکومت ددې پوره وس نه لري، چې پر يوه وخت له دواړو مضرو پديدو سره جګړه وکړي يوازېنۍ مرجع چې بايد له حکومت سره هر اړخيزه پوځي او سياسي همکاري وکړي، هغه نړيواله ټولنه ده، چې د دولت داخلي مخالفين د دوی د الوتکو او تورو ترسيوري لاندې ژوند ته دوام ورکوي، نړيواله ټولنه چې په هلمند ، زابل، کندهار او نورو سيمو کې د دولت د يوه مخالف وسلوال لپاره بې دوه پنځوس (B۵۲) الوتکې پورته کوي او د يوه طالب په خاطر ټول کلی له خاورو سره برابروي، ولې د هغه باغي قومندان پر ضد چې په شبرغان کې د حکومت والي کلا بندوي او وژلو هڅه يې کوي او د زرګونو افغانانو قاتل ګڼل کېږي، د خپلو الوتکو تشه يوه ګزمه نه ورلېږي؟ څو چې نړيوال ځواکونه او د افغانستان حکومت د نږدې او لرې زورور او کمزوري خطر تر منځ تفاوت ونه کړي او يا لږ تر لږه د دولت ټولو مخالفينو ته په يو نظر او موافقينو ته په يوه سترګه ونه ګوري، ډېره مشکله ده، چې ددې مشورې سر پيدا شي، جنګ به همداسې دوام کوي د افغانستان ودانۍ به ورو ورو تباه کېږي او نړيوال ځواکونه به هم بلاخره د شوروي اتحاد د پوځونو پر برخليک اخته کېږي. هغه وخت بيا د شمال ټلوالې ملېشې دوی د ډوبېدو له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطر سره نه شي ژغورلای، ځکه چې دا ملېشې، په لږ تغير سره له پخواني شوروي اتحاد سره هم ملګرې وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناټو او ائتلاف ځواکونه او قومي تصفیه

دا لیکنه د ((قلملوال)) جریدې پر ۱۳۸٦ل کال په (۳)مه ګڼه کې چاپ شوې ده.

د ائتلاف او ناټو ځواکونه ورو ورو هغه حالت او عمل ته ورنږدې شوي چې د شوروي د پوځونو د یرغل پر مهال هغوی په پښتون مېشتو سیمو کې تر سره کاوه. شورویانو داسې فکر کاوه چې په افغانستان کې به د پښتون مېشتو سیمو د ځپلو له لارې د افغاني ټولنې د واک عنعنوي سیستم بدل کړي او دوی به د خپلو خو تنو لاسپوخو له لارې پر افغانستان واکمن شي، نو په همدې وجه یې په ټول افغانستان کې نږدې دوه نیم ملیونه کورونه وران کړل او سلامتې سیمې او ولسوالۍ یې له وګړو تشې کړې، ټول افغانستان خو په تېره بیا کونړ، ننګرهار، پکتیا، خوست، پکتیکا، کندهار، هلمند، فراه، زابل او نورې هغه سیمې وې، چې روسانو ډېرې زیاتې ځپلې، د ائتلاف او ناټو ځواکونه هم په قصدي یا نا قصدي ډول هغې مرحلې ته رسېدلي چې روسان په کې واقع وو. پر ودونو بمباري، پر جنازو بمباري، د شپې له خوا پر کلیو بمباري ټول هغه شباهتونه دي، چې د روسانو له چلندونو سره سمون خوري، په تېرو شپږو میاشتو کې لږ تر لږه لس زره کسان په جنوب او جنوب شرق کې د ژوند له نعمت نه بې برخې شوي، چې ددې مطلق اکثریت ملکي وګړي دي. سره له دې چې د ملکي وګړو پر وژنه د افغانستان ولسمشر حامد کرزي څو ځله خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژوره خواشيني څرګنده او دناتېو او ائتلاف ځواکونو ته يې خپله اند ېښنه په ډاګه کړه، خو هغوی لکه چې په افغانستان کې هېڅ حکومت نه وي، د ولسمشر په خبره او اند ېښنه سر نه ګروي. ناتېو او ائتلاف ځواکونه په حقيقت کې هغو خلکو ته د خپل عمل سزا ورکوي چې د اوسني دولت مشر حامد کرزي ته يې په ډېره مينه، اخلاص او اتفاق رايه ورکړې او دا عامه وژنه او قومي تصفيه دهمغه عمل «انعام» دی. که نړيوال ځواکونه او دهغوی کورني تالي څټې، مخبرين او جاسوسان پر دې فکر کې وي، چې د طالب او القاعده له نامه څخه په غلطې استفادې به د اکثريت دقومي تصفيې او عامه ورانۍ له لارې خپلو شومو هدفونو ته ورسېږي او کورني مخبرين به د پرديو په زور، ځان اکثريت او پر دولت واکمن کړي، نو دا خوب دې د افغانستان تېر تاريخ او د عوامو په اصطلاح اوبو ته تېر کړي، دچنګيز، هلاکو، انګرېز او روس پر وړاندې دې د افغانانو د جګړو تاريخ وګوري، هغوی هم ډېرې قومي وژنې وکړې، ډېر کله منارونه يې جوړ کړل، ډېر سرونه يې تر خاورو لاندې کړل، خو بيا هم په پای کې په خپله مات شول، داسې مات شول چې د ځان د راټولولو وس يې هم پيدا نه کړ. يو ځل بيا بهرنيو ځواکونو ته وايو، هغه څوک چې تاسو په غېږ کې نيولي او تاسو ته ناسم رپورټونه درکوي، دا اشخاص نه تاسو، نه افغانستان او نه دې نظام ته وفادار دي، دوی له روس او ايران سره د يارانې ډېر پخواني تارونه لري، دوی ستاسو له زور او ځواک څخه ګټه پورته کوي، د خپلو اوخپلو بادارانو د ارمانونو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار کوي او که تاسې خپل چلندونه بدل نه کړئ، نو پر یو ډېر ناوړه برخلیک به مو اخته کړي.

وما علینا الاالبلاغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شگونحگي سوحگونه د ژوند سوحگونه

دا ليکنه د ((قلموال)) جريدې د ۱۳۸٦ل کال په (۲) گڼه کې دهغې د سريزې توگه راغلې ده.

کله چې جاپان په دويمه نړيواله جگړه کې ماتې وخوړه او درانه زيانونه ورته واوښتل، نو سم له لاسه ورسره د جاپان د بيارغونې مساله مطرح شوه. دا چې بيا رغونه بايد له کومه ځايه پيل شي او څه ډول پيل شي؟ په دې باب گرم بحثونه وشول. دجاپان په پارلمان کې ځينو وکيلانو وويل، چې جاپان بايد زراعتي شي، ځينو وويل جاپان بايد صنعتي شي، له دې لارې به هم جاپان اباد شي او هم به د جگړې د ناورين جبيره وشي، خو د پارلمان يو وکيل وويل:((جاپان بايد انساني شي)) ((انساني په دې مانا چې موږ بايد تر هرڅه دمخه تعليم ته توجه وکړو، کله چې موږ په تعليمي ډگر کې زيات پرمختگ وکړو، هم خپل هېواد صنعتي او هم زراعتي کولای شو، خو که علم ونه لرو، نه په زراعت او نه په صنعت کې پرمختگ کولای شو)) همغه و چې جاپان تر هر څه دمخه او تر هر څه زيات تعليم ته پاملرنه وکړه، نن جاپان هغه هېواد دی چې هېڅ نالوستی شخص نه لري، له همدې کبله د نړۍ تر ټولو پرمختللی هېواد دی. دا چې په افغانستان کې ولې د تعليم مخه نيول کېږي، ښوونځي تړل کېږي او سوځول کېږي، دا څه تصادفي خبره نه ده، په افغانستان کې د جگړې اوربلوونکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر دې پوهېږي چې کله يو چا تعليم وکړ، هغه د انسانيت او سرېتوب مدارجو ته رسېږي او کله چې څوك په انساني ارزښتونو سمبال شو، په هغه کې د زغم، تحمل او ښه ژوندانه روحيه پياوړې کېږي او دا ډول اشخاص بيا په اسانۍ نه حاضرېږي، چې د چا په مقابل کې ناشعوري وسلواله جګړه وکړي. نو دافغانستان فزيکي دښمنان مخکې تر دې چې په يوه سيمه کې اساسي جګړه پيل کړي، فکر کوي هلته بايد د جګړې لپاره ذهني محيط برابر کړي او د جنګ لپاره پراخه بشري قوه په پام کې ونيسي،کله چې په افغانسان کې د پخواني شوروي د يرغل پرمهال افغانانو جهاد او جنګ پيل کړ، نو يو شمېر بهرنيو او کورنيو کړيو افغانستان کې ښوونځي په نښه کړل، ښوونه او روزنه يې په کمونيستي رژيم پورې وتړله او دا يې له کفر او الحاد سره معادل وګڼله، سره له دې چې افغان ولس له زده کړې سره مينه لرله، خو د روسانو پر ضد د جګړې عامه روحيه دا وه چې ښوونځي بايد وسوځول شي، په نتيجه کې په ټول افغانستان کې نږدې درې نيم زره ښوونځي ويجاړ او وسوځول شول او د نږدې اوه مليونو افغانانو د زده کړې مخه ونيول شوه، ددې وقفې په نتيجه کې په هېواد کې داسې يو نالوستی قشر راوټوکېد ، چې د تعليم په انډول د وسلې له کلتور سره ډېر نږدې و. دا نسل بيا د يوې ارزانه بشري قوې او نسبتا وړيا کارګر په توګه په پاکستان او ايران کې استخدام شو او د پرديو هېوادونو د ماڼيو په ابادونې يې خپله انرژي ولګوله. اوس يو ځل بيا يو شمېر ګاونډي هېوادونه په تېره بيا ايران او پاکستان غواړي له هغه زوړ فورمول څخه کار واخلي، يو ځل بيا زموږ پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد د تیارو لمن خوره او د رڼا لاره ډب کړي. پاکستان پخوا د جهادي فعالیتونو په ترڅ کې د افغانستان ښوونځي تباه کړل او دا ځل پاکستان او ایران دواړه په ګډه غواړي دطالبي فعالیتونو په بهیر کې د افغانستان ښوونځي یو ځل بیا د اور له کومې تېر کړي. طالبانو که لږ عقل هم لرلای، نو له تېرې تجربې څخه یې باید ښه پند اخیستی وای، نه یې باید د پاکستان او نه یې هم د ایران هیلې پوره کړې وای، دوی ته یو ځل تجربه شوه، چې حکومت په څو طالبانو او ملایانو نه چلېږي، نو که دوی چېرته د حکومت کولو ارمان لري، هم ښوونځي ورته پکار دي او که ژوند کول غواړي، هم ښوونځي ورته په کار دي. د دنیا په تاریخ کې به ډېر کم مثالونه پیدا شي، چې کوم سیاسي یا نظامي حرکت دې د مکتب او تعلیم مخالفت وکړي، موږ له نړیوالې ټولنې څخه هیله کوو چې د ښوونځیو د سوځولو په برخه کې د ایران او پاکستان د اوږدې ستراتیژۍ مخه ونیسي، له طالبانو څخه مو غوښتنه ده چې نور نو د رڼا مخالفت ونه کړي، د ښوونځیو له سوځولو لاس واخلي او زموږ معصوم کوچنیان پرېږدي، چې په ارامه د خپلې مور، خپل کلي، خپل جومات او خپل ښوونځي په لمن کې په مینه درس ولولي او خپل راتلونکي ته پانګه جوړه کړي.

هر څه رانه واخله خیال او فکر مې مه وژنه
دې کې مې وطن ته لوی تاوان لیدلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نړیوالې ټولنې پاملرنه: د افغانانو لپاره یو طلایي چانس

دا لیکنه د ((قلموال)) جریدې د ۱۳۸٦ل کال په (۲)مه ګڼه کې چاپ شوې ده.

په نړۍ کې کمو ټولنو او ولسونو ته داسې یو چانس برابرېږي، چې د ټولې نړۍ په تېره بیا د شتمنو هېوادونو د پاملرنې وړ ګرځي، پر افغانستان باندې د پخواني شوروي د یرغل پر مهال افغانستان ته د ټولې نړۍ د ځواکمنو هېوادونو پام را واووښت ، خو هغه وخت نړۍ پر دوو قطبونو وېشل شوې وه او پوځي انډول په نړۍ کې نسبتاً برابر برېښېده. دې پوځي او سیاسي انډول هغه وخت افغانستان ته ځکه زیات زیان ورساوه، چې هر یوه په افغانستان کې د خپلې خوښې نظام د راوستلو لپاره پوره پوځي امکانات رالېږل، دې کار جګړه اوږدوله او د افغانانو د بشري زیان کچه یې اوچتوله، د یوه اوږده، خونړي، نا اټکله او نا انډوله جنګ په نتیجه کې د جګړې یو لوری (شوروي پلو) کمزوری او له ماتې سره مخ شو. لویدیزې او په اصطلاح ازادې نړۍ چې د شوروي په حذف سره په افغانستان کې خپل اصلي ارمانونه او تشویشونه بریالي او حل وګڼل، نوافغانستان یې له څېرمه هېر کړ، همدا وخت پر افغانستان د تنظیمي ګډوډۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ترخه ځپه تحمیل شوه او ورپسې د طالبانو سخت دریځی او تریخ نظام واکمن شو، دې حالاتو لس کاله دوام وکړ او په نتیجه کې د افغانستان زیاتره شتمنۍ، فرهنګ او د اقتصاد شیره وزبېښل شول، د طالبانو او امریکې د متحده ایالتونو تر منځ د ټکر په نتیجه کې د طالبانو نظام رنګ شو، نو د نړیوالو پاملرنه یو ځل بیا افغانستان ته را واووښته، د نړۍ د پاملرنې له امله په افغانستان کې نه یوازې د سیاسي نظام رنګ بدل شو، بلکې د هېواد د فزیکي بیارغونې په برخه کې هم ډېر ګټور ګامونه پورته شول، خو دا ګامونه بیا هم دومره نه دي، چې د هېواد د خلکو ټولې هیلې او اړتیاوې دې خړوب کړي. د شمېرنو له مخې پر افغانستان باندې د شوروي د یرغل پر مهال د افغانستان پر خپلو شتمنیو سربېره، په مجموعي ډول(۹۵) ملیارده ډالره پخواني شوروي اتحاد او (۲۵) ملیارده ډالره د امریکا متحده ایالتونو او د هغو ملګرو، په افغانستان کې د جنګ د دوام لپاره لګولي دي، که ددې ټولو پیسو تخریبي ظرفیت محاسبه کړو، نو افغانستان ته یوازې په مالي برخه کې په سلګونو ملیارده ډالره زیان ور اوښتی دی. په تېرو شپږو کلونو کې د نړیوالې ټولنې د ټولې شوې مرستې یا وعدو کچه نږدې د پرشو ملیاردو ډالرو ته رسېږي، دا په داسې حال کې ده، چې ددې پیسو تر نیمایي زیاته برخه په یوه نه یو ډول بېرته د همدې مرستندویه هېوادونو او په هغو پورې تړلو موسساتو له خوا ، له افغانستان څخه ایستل شوې او پاتې نیمایي یې هم د هېواد په داخل کې د پوره ټولنیزو او دولتي ظرفیتونو د نشتوالي له امله، په مناسب ډول نه ده لګول شوې. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځينو شمېرنو له مخې افغانستان لږ تر لږه دوه سوه ملیارده ډالرو ته اړتیا لري، چې له جګړې راپیدا شوي ټول ټپونه پرې ورغول شي او د ټولنې اساسي فزیکي او فرهنګي جوړښت پرې جوړ شي. خو له دې سره سره د نړۍ له خوا چې کومې مرستې همدا اوس افغانستان ته ورکړل شوي، که دا هم په سمه بڼه او کیفیت لګول شوې وای، د نوې رغونې لپاره به یې اساساً ښه کار ورکړی وای. که چېرته په هېواد کې جګړه له منځه تللې وای او دجنګ نوې څپې نه وای راټوکېدلې نو کېدی شول، چې په حکومت کې د هغو کسانو لمن هم ژر ټوله شوې وای چې همدا اوس یې په نامشروع توګه د حکومت د واک او ځواک اساسي رګونه نیولي او لاهم ګډوډي ټوکوي او د نور امتیاز په لټه کې دي. اوس په افغانستان کې په حقیقت کې دوه ډلې د بې ثباتۍ لپاره سخت لېوال دي، یوه ډله د طالبانو تحریک دی، چې په ښکاره او څرګند ډول یې د حکومت او ټولې نړۍ په مقابل کې جګړه پیل کړې او بله د حکومت په داخل کې یو شمېر هغه ډلې دي، چې له روسیې، ایران او ځینو نورو هېوادونو سره خواږه اړیکي لري او په اوسنۍ سیاسي ترمینالوژۍ کې«د ملي جبهې» په نوم نومول شوې ده. د طالبانو او ددې ډلې د مخالفت توپیر دادی، چې دوی د نړیوالې ټولنې له مرستو څخه برخمن دي، هم د حکومت امتیازات اخلي، هم د نړیوالې ټولنې ددوستۍ ویاړ لري او هم د هغوی پر وړاندې، په پټو غونډو او ناستو کې، د ایران او روسیې له هیلو سره سم حرکت کوي، دوی له همغې میډیا څخه چې د غرب په تېره بیا د امریکا د متحده ایالتونو په مالي لګښت میدان ته راوتلې، د ایران

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلتوري يرغل، مذهبي او سياسي اهدافو لپاره کار اخلي او هم د تصنعي ديموکراسۍ په ښودلو سره ځان د طالبانو د مخالفينو په توګه څرګندوي او امريکا ته ځان نږدې کوي، په نتيجه کې دواړه ډلې هم طالبان او هم پخواني شمال ټلواله (اوسنۍ ملي جبهه) دواړه د هېواد په بې ثباتۍ کې د اساسي عاملينو په توګه کار کوي. دا دواړه يوه د هېواد په جنوب او بله په شمال کې سوله او ثبات ګواښي، د شمال ټلوالې د خطر امکاناتو ته بايد په دې هم زيات پام وشي، چې د دوی خطر ډېر نږدې دی. د طالبانو او شمال ټلوالې د نامشروع حرکتونو په نتيجه کې کېدی شي زموږ هېواد يو ځل بياله سياسي بحران سره مخامخ شي او که حالت همداسې په منفي ډول دوام وکړي، ددې امکان شته چې د نړۍ يو شمېر هېوادونه ورو ورو له افغانستان څخه خپلې پښې سپکې کړي، دا احتمال هم شته چې ګاونډي هېوادونه په تېره بيا پاکستان له غربي نړۍ سره موافقې ته ورسېږي او د افغانستان سياسي برخليک يو ځل بيا پاکستان ته ور حواله کړي، پاکستان غربي نړۍ ته په ذهن کې دا خبره کېنولې، چې د لوديزې نړۍ د ګټو د خونديتوب په تضمين د افغانستان د سياسي اداري او کنترول وس لري، نو په دې وجه به پاکستان د يوه احتمال په توګه د پخوا په څېر هم د غربي نړۍ مرستې تر لاسه کړي او هم به د افغانستان پر برخليک لوبې وکړي او دا هغه حالت دی، چې تر دې د مخه يو ځل په افغانستان کې پېښ شوی و. کېدی شي د پاکستان اصلي چارواکي په دې محاسبه کې تېروتي وي، ځکه که نړيوال ځواکونه له افغانستان څخه ووځي او نړۍ يوځل بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان هېر کړي. افغانستان به یو ځل بیا د سیمه ییزو ځواکمنو هېوادونو د سیالۍ پر ډګر بدل شي، دا ځل ایران په سیمه کې هغه هېواد دی چې تر پخواني حالته ډېر غښتلی او د اتومي وسلو د درلودلو په درشل کې دی، په افغانستان کې یې هر اړخیزې مذهبي، سیاسي او ژبنۍ ریښې ځغلولي او د یو شمېر اقلیتونو د حقوقو مدعیان یې هم په لوړه بیه رانیولي، روسیه هم یو ځل بیا د یوه غښتلي پوځي او اقتصادي قوت په توګه څرګندېږي، چین او هند د سیمې غټ اقتصادي قوتونه دي. په دې سیمه ییزو قوتونو کې روسیه ، هند او ایران د پاکستان اساسي سیالان دي، هېڅکله هم دې ته حاضر نه دي، چې په افغانستان کې د پاکستان پراخ نفوذ وزغمي، په نتیجه کې به یو شمېر پاکستان ضد ډلې او قوتونه منسجم کړي او په افغانستان کې به یو ځل بیا داسې جګړه پیل شي چې دا ځل کېدی شي، د هېواد سیاسي هویت او ځمکنۍ بشپړتیا هم له ګواښ سره مخامخ کړي، نو اوس د ټولو هېوادپالو افغانانو دا دنده ده، چې په دقیق ډول د هېواد کورني او بهرني دښمنان تشخیص کړي، د هغوی له نیتونو، توطئیو او حرکتونو څخه ټول هېوادوال خبر کړي او د هغو مخه ونیسي. د نړیوالې ټولنې له دغې پاملرنې څخه چې اوس یې افغانستان ته لري ، باید تر خپلې وروستۍ کچې ګټه پورته کړي، له دې حالت څخه باید داسې ګټه واخیستل شي، چې د افغانستان ټول ټېپونه پرې ورغول شي او مهم ضرورتونه پرې پوره کړي، افغانستان باید په خپلو پښو ودرېږي، له ګاونډیو سره په واک و ځواک کې برابر شي آن تر دې چې په هر ډګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې دخپلو ګټو د ساتنې او پالنې وس لري، موږ باید د خپلو ګاونډیو همېشني ګواښ ته همېشه متوجه اوسو، د تل لپاره پر پردیو مرستو ډډه ونه لګوو، د نړیوالو مرستې، کومکونه او ځواکونه به همېشه نه وي، خو زموږ د ګاونډیو رقابتونه او ګواښونه کېدی شي، همېشه وي او په تېره بیا تر هغه وخته پورې چې موږ کمزوري یو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

احمدي نژاد په افغانستان کې نژادي پارونې کوي

دا ليکنه د ((قلموال)) جريدې د ۱۳۸٦ل کال په (۲)مه گڼه کې چاپ شوې ده.

د ايران د اخوندانو رژيم چې داسلامي جمهوريت تر چتر لاندې د اسلام په نامه جوړ شوی ، په حقيقت او ماهيت کې د اسلام روح نه تمثيلوي. دوی هم لکه د يو شمېر نورو سياسي ملايانو په څېر دين او مذهب د خپلو سياسي اهدافو د خونديتوب وسيله گرځولې، خپلو مخالفينو ته يې له دين او مذهب څخه يو لاځوابه منطق جوړ کړی او خپل مشروع او نا مشروع مخالفين پرې له منځه وړي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرقي ټولنو په تېره بیا په اسلامي نړۍ کې ځینو ډلو د دین د احکامو خلاف له دین څخه یوه داسې وسیله جوړه کړې، چې که هر سیاسي ګروپ په پیل کې ونیوله، نو د همغه شوه او خپل مخالف پرې په اسانۍ سره وهلای او ټکولای شي. د ایران اخوندانو هم په پیل کې اسلام جر کړی(نیولی) دی، خو په اسلام کې هم دوی ټول اسلام ته نه، بلکې یوازې جعفري فقهې یا شیعه مذهب ته ترجیح ورکوي. د ایران شیعه اخوندان غواړي په نورو اسلامي هېوادونو کې د شیعه اقلیتونو له لارې خپله مذهبي پراختیا او د هغې تر چتر لاندې خپله فاشیستي نظریه او هیله برې ته ورسوي. دوی د ایران له طبیعي منابعو نه په ګټې اخیستو سره غواړي په نورو هېوادونو کې شیعه لړکي د خپلو حکومتونو پر ضد راوپاروي او هلته سیاسي او ټولنیزه بې ثباتي رامنځته کړي. دوی په لبنان، عراق، افغانستان او ځینې نورو هېوادونو کې همدا اوس دا جنګ ګرم ساتلی او په ځینو هغو هېوادونو کې چې شیعه ګان په کې نه شته هلته بیا د فارسي ژبې د پراختیا او کلتوري یووالي تر نامه لاندې خپل فعالیتونه کوي، لکه تاجکستان او د منځنۍ اسیا ځینې نور هېوادونه. ایران په افغانستان کې د جهاد په کلونو کې د اهل تشیع اته بېلابېلې ډلې جوړې کړې او بیا یې د ((حزب وحدت اسلامي افغانستان)) په نامه سره متحدې کړې، دا ډلې اوس کله سره بېلې او کله سره یو ځای وي، ریموټ کنټرول یې د ایران په لاس کې دی ، راټولول او بېلول یې د ایران له خوا کېږي، القاب، تخلصونه او نومونه یې د ایران له خوا ټاکل کېږي، چاته شیخ، چاته اخند ، چاته

(c) ketabton.com: The Digital Library

حجة الاسلام او چا ته ایت الله لقبونه او رتبې ورکول کېږي، ږیرې، تورې لونګۍ او سلیقې یې په ایران کې ډیزاینېږي او بیا افغانستان ته صادرېږي، چا ته د قم مدرسې جوړوي، چا ته((خیابانونه)) چا ته ((دانشګاوې)) او چا ته هم ((استانونه))، چاته ((تلویزونونه)) او چا ته ((کوثر))، ((نور))، ((نورین)) او ((تمدن)) خو دا ټول داستانونه چې ګورې سر یې دلته او بېخ یې ایران ته رسي. د افغانستان په حکومت کې هم د پاکستان ځای اوس ایران نیولی، ایران که هر څه وغواړي کولای یې شي، حتی حکومت یې له ډاره امریکایانو ته هم نه شي ویلای، کله چې ایرانۍ وسله ونیول شي، نو بیا د حکومت ځیني ایران پلوه ډنډورچیان وایي، چې دا نو په ((تور بازار)) کې نیول شوې، له دې څخه معلومېږي، چې یوازې د ایران وسله په تور بازار کې اخیستل شوې او بیا دلته خرڅېږي او د نورو ټولو هېواودونو وسلې په ((سپین بازار)) کې.ایران اوس په هرات، بامیان، میدان وردک، کابل، غزني، فراه، نیمروز، بلخ او نورو ولایتونو کې د مذهب تر چتر لاندې پراخ نژادي کمپاین پیل کړی، خپلو پلویانو ته

پیسې، وسلې او امکانات لېږي، چې هم په حکومت کې حساسې سیاسي څوکۍ ترلاسه کړي، هم ځمکې راونیسي، هم ځان ته مخصوص ښارګوټي جوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، چې سبا ته د ایران د سیاسي اهدافو لپاره ښه وسایل برابر شي. که د افغانستان حکومت په ملي کچه د ایران د لاسوهنې مخه ونه نیسي، نو یو وخت به افغانان د ایران د هر اړخیز یرغل د دفعې او رفعې لپاره ډېره زیاته قرباني ورکړي او د شوروي تر یرغل به هم افغانستان ته په زیاته او درنه بیه پریوزي.

د مذهب دعـــوه دې پرې ږده سړي خوره
ستا دعوه هله صحیح ده چې انسان شې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان اساسي قانون او انتخابات

دا لیکنه په کابل کې د ودان افغانستان د موسسې له خوا د انتخاباتو په اړه په یوه جوړ شوي سیمینار کې اورول شوې او هم په رڼا مجله کې چاپ شوې ده.

د انتخاباتو قانونیت: په افغانسان کې د انتخاباتو د قانونیت تر ټولو غټه او معتبره سرچینه د افغانستان اساسي قانون دی. ددې قانون (۴، ۳۳، ٦۰، ٦۱، ٦۲، ٦۷، ۸۳، ۸۴، ۸۵) ماده په مستقیم او نامستقیم ډول د انتخاباتو او د هغو د څرنګوالي یادونه کوي:

۴ مه ماده: په افغانستان کې ملي حاکمیت په ملت پورې اړه لري، چې په مستقیم ډول یې په خپله یا یې استازو له لارې عملي کوي.

۳۳ مه ماده: د افغانستان اتباع د انتخابولو او انتخابېدلو حق لري.

٦۰ مه ماده: د جمهوري ریاست کاندید د خپلو مرستیالانو نومونه د ځان له کاندیدولو سره یو ځای ملت ته اعلاموي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦١ مه ماده: جمهور رئیس د رايې ورکوونکيو د ازادو، عمومي، پټو او مستقيمو رايو له لارې په سلو کې تر پنځوسو زياتو رايو په ترلاسه کولو انتخابېږي.

- د جمهور رئيس وظيفه تر انتخاباتو وروسته د پنځم کال د غبرګولي په لومړۍ نېټه پای ته رسېږي.
- دجمهور رئيس د کار تر پای ته رسېدو دمخه د نوي جمهور رئيس د ټاکلو لپاره انتخابات له دېرشو تر شپېتو ورځو پورې موده کې کېږي.
- که چېرې په لومړي پړاو کې له کانديدانو څخه يو هم ونه کړای شي چې په سلو کې تر پنځوسو زياتې رايې ترلاسه کړي، انتخابات د دوهم ځل لپاره د انتخاباتو نتايجو دنېټې تر اعلان وروسته د دوو اوونيو په اوږدو کې تر سره کېږي، دا ځل هغه دوه تنه کانديدان په انتخاباتو کې برخه اخلي چې په لومړي پړاو کې يې تر ټولو زياتې رايې ترلاسه کړې وي.
- د انتخاباتو په دويم پړاو کې هغه څوک چې د رايو اکثريت ترلاسه کړي، جمهور رئيس ګڼل کېږي.
- که چېرې د جمهوري رياست يو کانديد د رای ګيرۍ د لومړي يا دويم پړاو په جريان او يا تر انتخاباتو وروسته او يا د انتخاباتو د نتايجو له اعلان څخه پخوا مړ شي، نوي انتخابات د قانون له حکمونو سره سم کېږي.

٦٢ مه ماده: څوک چې جمهوري رياست ته کانديدېږي، بايد د لاندنيو شرطونو لرونکی وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د افغانستان تبعه، مسلمان، له افغان مور او پلار څخه زېږېدلی وي او د بل هېواد تابعیت ونلري.

۲- د کاندیدو پر ورځ یې عمر تر څلوېښتو کلونو لږ نه وي.

۳- د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو او جنایت په ارتکاب او یا له مدني حقوقو څخه په محرومۍ محکوم شوی نه وي.

● هېڅ شخص نشي کولای له دوو دورو زیات د جمهور رئیس په توګه وټاکل شي.

● په دې ماده کې راغلی حکم د جمهور رئیس دمرستیالانو په برخه کې هم تطبیقېږي.

٦۷ مه ماده: ● د جمهور رئیس د استعفی، عزل، مړینې او یا په صعب العلاجه ناروغۍ د اخته کېدلو په صورت کې چې د وظیفې د اجرا مخه نیسي د جمهور رئیس لومړی مرستیال د جمهور رئیس واکونه او وظایف په غاړه اخلي.

● جمهور رئیس خپله استعفی په خپله ملي شورا ته اعلاموي.

● د صعب العلاجه ناروغۍ تثبیت د هغه طبي هئیت له خوا کېږي چې ستره محکمه یې ټاکي.

● په داسې حالاتو کې د نوي جمهور رئیس د ټاکلو لپاره په درې میاشتو کې دننه ددې اساسي قانون د یوشپېتمې مادې له حکم سره سم انتخابات کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• د جمهور رئیس مرستیالان ددې اساسي قانون له حکمونو سره سم کولای شي ځان جمهوري ریاست ته کاندید کړي.

۸۳ مه ماده: د ولسي جرګې غړي د خلکو د ازادو، عمومي، پټو او مستقیمو انتخاباتو له لارې انتخابیږي.

• د ولسي جرګې د کار دوره د پنځم کال د چنګاښ په لومړۍ نېټه د انتخاباتو د اعلان څخه وروسته پای ته رسیږي او نوې شورا په کار پیل کوي.

• د ولسي جرګې د دورې تر ختمېدو دمخه له دېرشو څخه تر شپېتو ورځو پورې موده کې د ولسي جرګې د غړو انتخابات کېږي.

• د ولسي جرګې د غړیو شمېر د هرې حوزې د نفوسو د شمېر په تناسب زیات نه زیات تر (۲۵۰) کسانو پورې دی.

• انتخاباتو په قانون کې باید داسې تدبیرونه ونیول شي چې انتخاباتي نظام د افغانستان د ټولو خلکو لپاره عمومي او عادلانه استازیتوب تامین کړي او د نفوسو په تناسب دې له هر ولایت څخه په اوسط ډول لږ تر لږه دوه ښځینه وکیلې په ولسي جرګه کې غړیتوب ترلاسه کړي.

۸۴ مه ماده: • د مشرانو جرګې غړي په لاندې ډول انتخاب او ټاکل کېږي.

۱- دهرې ولایتي جرګې له غړیو څخه یو تن دمربوطې جرګې په انتخاب، د څلورو کلونو لپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د هر ولایت د ولسوالیو د جرګو له غړیو څخه یو تن، دمربوطو جرګو په انتخاب، د دریو کلونو لپاره.

۳- پاتې دریمه برخه غړي دمعلولینو او معیوبینو د دوو تنو او کوچیانو د دوو تنو استازیو په ګډون د هېواد له خبیرو او تجربه لرونکو کسانو څخه د پنځو کلونو لپاره دجمهور رئیس له خوا ټاکل کېږي.

• جمهور رئیس له دې اشخاصو څخه په سلو کې پنځوس ښځې ټاکي.

• هغه شخص چې د مشرانو جرګې د غړي په توګه انتخابېږي، په مربوطه جرګه کې خپل غړیتوب له لاسه ورکوي او دده پر ځای د قانون له حکمونو سره سم بل شخص ټاکل کېږي.

۸۵مه ماده: دا ماده د ملي شورا دغړیتوب لپاره د کاندیدانو شرایط په ګوته کوي. د ولسي جرګې لپاره د عمر (۲۵) کاله او د مشرانو جرګې لپاره (۳۵) کاله قیدوي.

۸٦ مه ماده: د ملي شورا د غړیو انتخاباتي وسیقې، د انتخاباتو د څارنې خپلواک کمیسیون له خوا د قانون له حکمونو سره سم څېړل کېږي.

دغه راز د اساسي قانون (۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۲، ۹۷، ۱۰۰) ماده د ولسي جرګې د داخلي چارو لپاره انتخاباتي عناصر لري.

د اساسي قانون شپږم فصل، ۱۱۰ مه ماده د لویې جرګې په باب ده، په دې ماده کې راغلي چې لویه جرګه دملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شورا له غړيو او د ولايتونو او ولسواليو د جرګو له رئيسانو جوړېږي.

۱۳۸ مه ماده: د ولايتي جرګو په باب ده.

دغه راز په اساسي قانون کې په ځينو نورو ځايونو کې هم په ضمني او تلميحي ډول د انتخاباتو او يا د انتخابي جرګو د جوړښت او په هغو کې د رايو څرنګوالي ته اشاره شوې ده.

د افغانستان تر اساسي قانون وروسته دقانونيت بله مرجع د انتخاباتو هغه قانون دی، چې د انتخاباتو د خپلواک کميسيون له خوا جوړ شوی او دې اساسي قانون کې يې د جوړېدو سپارښتنه شوې: دې قانون په (۱۱) څپرکو او (٦۹) مادو کې د انتخاباتو څرنګوالی رانغاړلی دی. دا قانون اوس په ولسي جرګې کې تر کتنې او څېړنې لاندې دی.

د انتخاباتو مشروعيت: د انتخاباتو تر قانونيت وروسته بل مهم ټکی چې د انتخاباتو لپاره ډېر مهم دی، هغه د ټاکنو مشروعيت دی. د ټاکنو د مشروعيت لپاره دغه لاندې څو ټکي ډېر مهم دي:

- **د انتخاباتي کميسيون ناپېيلتوب:** کوم شی چې د انتخاباتو د مشروعيت لپاره مهم دی، هغه دادی چې د انتخاباتو ناظمين بايد بې طرفه، ناپېيلي او ناګوندي اشخاص وي، چې د ټولو کانديدانو د باور وړ وګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• **شفافیت:** بل ټکی چې د انتخاباتو د مشروعیت لپاره مهم دی، هغه د انتخاباتو د پروسې یا بهیر شفافیت دی، هر ډول، ابهام، شک او د پوښتنو نه ځوابونه د انتخاباتو مشروعیت ته زیان رسوي.

• **درایو کمیت:** د رایو ور اشخاصو او رایو ورکوونکو د شمېر زیاتوالی د انتخاباتو له مشروعیت سره مستقیمه رابطه لري، څومره چې د ثبت شویو اشخاصو او رایه ورکوونکو شمېر زیات وي، همغومره پر پروسې د خلکو د باور څرګندویي کوي او د ټاکنو مشروعیت قوي کېږي.

• **د امکاناتو متوازن او متناسب وېش:** که چېرې د انتخاباتو چارواکي ټولو سیمو ته انتخاباتي امکانات په متوازن او متناسب ډول ونه وېشي، نو طبعاً یوه خوا یا ځینې کاندیدان په کې زیان ویني، عدالت نه رامنځته کېږي او دا کار د ځینو خلکو د نارضایتۍ سبب ګرځي.

• **د شکایتونو اورېدنه او ځوابونه:** د انتخاباتو په بهیر کې او د نتیجو تر اعلان وروسته که د معترضینو غوښتنو او شکایتونو ته معقول ځواب ور نه کړای شي او د هغوی مشروع غوښتنې او پوښتنې په سم ډول ځواب نه شي، نو طبعاً د انتخاباتو مشروعیت ته زیان رسېږي. د پورتنیو یادو ټکو ترڅنګ یو شمېر نور مسایل هم شته، چې د انتخاباتو مشروعیت ته ګټه او زیان رسولای شي، په مجموعي ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

معمولاً همغه انتخابات بریالي او درست ګڼل کېږي، چې قانونیت، شفافیت او مشروعیت ولري.

انتخاباتي سیستمونه

په نړۍ کې له بېلابېلو انتخاباتي سیستمونو څخه ګټه اخیستل کېږي، دا حتمي نه ده، چې هر انتخاباتي سیستم دې د هرې ټولنې او هېواد لپاره ښه وي، یو انتخاباتي سیستم په یو هېواد کې ډېر ګټور وي، خو په بل کې نه وي، اصلاً د یوه انتخاباتي سیستم دنده داده چې د خلکو رایه په دولت کې په متناسبه توګه په استازیتوب بدله کړي، یانې، سیاسي، سیمه ییز، جنسي، نژادي، قومي، اقتصادي، تعلیمي، تحصیلي، مسلکي، مذهبي، عمري، اداري او نور استازیتوبونه یا نمایندګی. یو سیستم په یوه ټولنه او بل په بله ټولنه کې ښه نتیجه ورکوي، داسې هم شوي، چې له یوه واحد سیستم څخه په یوه ټولنه کې ګوندونه او په بله کې ازاد کاندیدان ښه ګټه پورته کړي، لکه جاپان او اردن دواړه له یوې واحدې نه انتقالېدونکې رایې (SNTV) څخه کار اخلي خو په جاپان کې سیاسي ګوندونه او په اردن کې خپلواک کاندیدان له دې ډول سیستم څخه د ځان لپاره ډېره ګټه اخلي.

دلته به د ځینو انتخاباتي سیستمونو یادونه وکړو او وروسته به یې پر ګټو او زیانونو هم رڼا واچوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د واحدې نه انتقالېدونکې رایې سیستم: (SNTV Single Non Transferable Vote) په دې سیستم کې یو رایه ورکوونکی حق لري د کاندیدانو په ډله کې یوازې یوه کاندید ته رایه ورکړي، دا رایه به پټه، سري، مستقیمه او نه انتقالېدونکې وي، یانې کاندید د نتیجو تر اعلان وروسته او دمخه حق نه لري، چې دا رایه بل کاندید ته انتقال کړي.

۲- د ټاکنو اکثریتي سیستم:

دا ډول سیستم یوه واحده حوزه لري، یانې هره حوزه یوه څوکۍ لري، د ساري په توګه د افغانستان ولسي جرګه (۲۴۹) څوکۍ لري، دا پر (۲۴۹) حوزو وېشل کېږي، په هره حوزه کې چې هر چا تر ټولو زیاتې رایې وګټلې، همغه ګټونکی ګڼل کېږي، په دې سیستم کې هم له واحدې نه انتقالېدونکې رایې څخه کار اخیستل کېږي.

۳- د متناسبې نمایندګۍ د لست سیستم (Proportional Representation list System):

هره سیاسي ډله او ګروپ د خپل لست د رایو په تناسب په ولسي جرګه کې څوکۍ ترلاسه کوي او رایې نه ضایع کېږي. دساري په توګه په یوه ولایت یا حوزه کې (۱۰) څوکۍ دي، که یو لست د ټولو رایو ۳۰٪ پوره کړي، نو درې څوکۍ به په دې ولایت کې ترلاسه کوي.

۴- مخلوط یا مختلط سیستم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د واحدې نه انتقالېدونکې رایې او د سیاسي ګوندونو د استازیتوب له متناسب لست څخه منځته راځي، لکه که په افغانستان کې د ولسي جرګې نیمایي څوکۍ په موجوده یا تېر سیستم او نیمې هم د سیاسي ګوندونو له لستونو څخه انتخاب شي.

ددې ترڅنګ د واحدې نه انتقالېدونکې رایې په سیستم کې د تعدیل یوه بله بڼه هم شته، د ساري په توګه په افغانستان کې د لویو ولایتونو څوکۍ پر څو وړو حوزو ووېشل شي. دغه راز دملي لست سیستم هم شته چې ټول هېواد یوه حوزه وي، هر ائتلاف چې څومره رایې وګټي، همغومره څوکۍ به اخلي. اوس دنړۍ په بېلا بېلو هېوادونو کې له پورتنیو انتخاباتي سیستمونو څخه ګټه اخیستل کېږي، دا سیستمونه اکثره د پارلماني څوکیو لپاره کارول کېږي، خو په ریاستي سیستمونو کې چې ولس نېغ په نېغه ولسمشر ټاکي، له واحدې نه انتقالېدونکې رایې څخه زیات کار اخیستل کېږي او نتیجه د اکثریت پر بنسټ اعلانېږي.

خو له دې سیستمونو څخه زیاتره په پارلماني او نورو شورایي انتخاباتو کې ګټه اخیستل کېږي. د نړۍ په کچه د رایو د سیستمونو دکمیت څرنګوالی په دې جوړښت کې وګورئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نړۍ کې استعمالېدونکي انتخاباتي سیستمونه
(د ملي شوراګانو او ولسي جرګو لپاره)

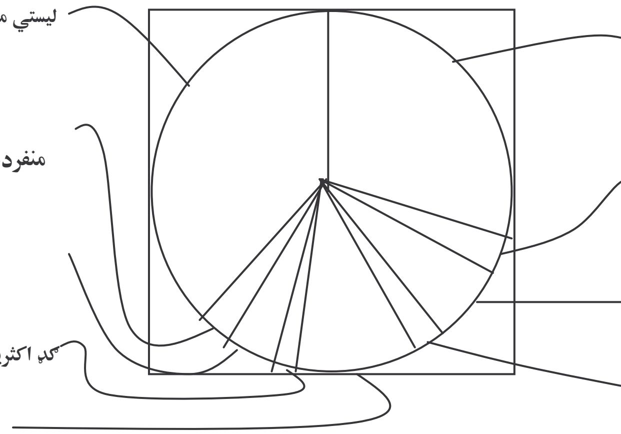

اوس دهر سیستم ګټې او زیانونه په لنډه توګه یادوو، البته دا ټکی هم د یادونې وړ دی، چې دهرې ټولنې لپاره دهغې دسیاسي، اقتصادي، ټولنیزو، قومي او مذهبي مناسباتو په پام کې نیولو سره یو یو سیستم ګټور تمامېږي، نه هر سیستم د همدې ټولنې لپاره، داسې هم کېدی شي، چې یو سیستم په یوه دوره کې ګټور وي، خو بله کې نه، یا هم برعکس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د واحدې نه انتقالېدونکې رایې سیستم ګټې، نیمګړتیاوې او زیانونه:

الف- ګټې:

- رایه په مستقیم ډول د رایه ورکوونکي په خوښه د خپلې خوښې کاندید ته ورکول کېږي.
- ازاد کاندیدان په کې د بري زیات چانس لري.
- د زر او زور خاوندان په کې تر یوې څوکۍ د زیاتو څوکیو د ګټنې چانس نه لري.
- د قومي، مذهبي لږکیو د بري چانس هم په کې زیاتېږي.
- انتخابات یې هم نسبتاً اسانه، لګښت یې کم او د شمېرنې کار یې اسان دی.
- سیاسي ډلې په اسانۍ نه شي کولای د انتخاباتو بهیر او د څوکیو شمېر تر خپل کنټرول لاندې راولي.

ب – نیمګړتیاوې او زیانونه:

- د ډېرو زیاتو رایو د ضایع کېدو احتمال شته.
- کېدی شي اقلیت رایه ورکوونکي انتخابات وګټي او اکثریت یې بایلي چې دا بیا پر خپل ځای د انتخاباتو مشروعیت زیانمنوي.
- مشروع سیاسي ګوندونه هم په کې وده نه شي کولای او زیاتې څوکۍ نه شي ګټلای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د زياتو او كمو رايو د برياليو كانديدانو ترمنځ د رايو وزن له منځه ځي.
- د بېلابېلو حوزو د برياليو او ناكامو كانديدانو د رايو د شمېر تضاد ښكاره كوي.

مانا دا چې په يوه حوزه كې يو شخص په شل زره رايو ناكام او په بله حوزه كې يو كانديد په دوه زره رايو بريالى دى.

- د تصادفي اشخاصو دبرياليتوب چانس هم زياتوي او په دې ډول د لست د اوږدوالي سبب كېږي او داسې نورې نيمګړتياوې.
- له داسې اشخاصو څخه جوړ شوى پارلمان هېواد ته سياسي لورى نه شي وركولاى.

۲- د ټاكنو اكثريتي سيستم:

الف- ګټې: دا يو ښه سيستم دى، ځكه چې په هره حوزه كې د همدې واحدې نه انتقالېدونكې رايې په واسطه د اكثريت رايې اخيستونكى ګټونكى بلل كېږي.

- كه په دې سيستم كې اكثريت پنځوس + يو وي نو عدالت نور هم تامينېږي.
- په دې سيستم كې هغه ګوندونه چې د ټول هېواد په كچه نفوذ ولري ډېره ګټه كوي.

دهېوادني او ګوندي نفوذ پر اساس پارلمان يو لاس او منسجمه بڼه خپلوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب – نیمګړتیاوې او زیانونه:

• ازاد کاندیدان په دې ډول ټاکنو کې د بري کم چانس لري.

• دقومي او مذهبي لږکیو چانس هم کمېږي.

• که پرېکړه د نسبي اکثریت پر بنسټ وشي، نو بیا هم د ډېرو رایو د ضایع کېدو احتمال شته.

۳- دمتناسبې نمایندګۍ د لېست سیستم:

الف- ګټې: • د رایو د ضایع کېدو مخه نیول کېږي.

• هر څوک د خپل کمیت په اندېول پارلمان ته لاره پیدا کوي.

• سیاسي ګوندونه په کې زیات غوړېږي.

• اکثریت په کې د اکثریت او اقلیت په کې د اقلیت په اندېول څوکۍ اخلي.

ب- نیمګړتیاوي زیانونه: • ازاد کاندیدان په کې په اسانۍ څوکۍ نه شي ترلاسه کولای.

که نا مشروع ګوندونه په ټولنه کې وي، نو دا پروسه د ځان په ګټه څرخولای شي.

۴- مخلوط یا مختلط سیستم:

الف- ګټې: • ګوندونو ته په کې هم د ګټې چانس شته.

• ازادو کاندیدانو ته هم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• تر یوه حده د رایو د ضایع کېدو مخه نیول کېدی شي.

ب- زیانونه: • ګوندونه به هم خپلو اختصاصي څوکیو ته کاندیدان ودروي او هم به د ازادو کاندیدانو څوکیو ته!

• د ازادو او ګوندي کاندیدانو تفکیک سخت دی.

• مخکې تر مخکې ګوندونو ته یو ډول امتیاز دی.

د پورتنیو سیستمونو ترڅنګ د ملي لېست سیستم هم بد نه برېښي، خو هغه هم د ټول هېواد په کچه خپلې ګټې او زیانونه لري. دا چې ټول هېواد یوه واحده حوزه وي، ګټې یې دا دي چې د څوکیو د وېش مسله له منځه ځي او عدالت تامینېږي، خو په دې سیستم کې له سراسري ګوندونو پرته ازاد او محلي کاندیدان وده او کمپاین نه شي کولای او ګټونکي کاندیدان به هم د خپلو موکلینو پر وړاندې د مسولیت احساس ونه کړي.

د افغانستان تېرو پارلماني ټاکنو ته یوه کتنه:

تر څلوېښتو کلونو وروسته په افغانستان کې پارلماني ټاکنې وشوې، دې ټاکنو طبعاً بریاوې او نیمګړتیاوې لرلې، دلته یې په لنډیز سره دواړو ته اشاره کوو.

الف – بریاوې او ګټې: • خلکو په خپله خوښه په مستقیمه او سري توګه د خپلې خوښې کاندیدانو ته رایه ورکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- تر نیمایي زیات هغه کاندیدان بریالي شوي، چې ولس غوښتل.
- د ټولنې د بېلابېلو قشرونو یوه نسبي نمایندګي تمثیل شوه.
- یو زیات شمېر ازادو کاندیدانو هم پارلمان ته لاره پیدا کړه.
- خلکو د انتخاباتو یوه ښه تجربه تېره کړه.

ب- نیمګړتیاوې او زیانونه:

- د ډېرو رایه ورکوونکو رایې ضایع شوې، یانې دا چې ٦٨% رایه ورکوونکو انتخابات بایلولي، نږدې ۵-۸ % رایې باطلې شوي او یوازې ۲۵% رایه ورکوونکو انتخابات ګټلي دي.
- د دومره کمو رایه ورکوونکو په خوښه د ټاکنو د برخلیک ټاکل، د انتخاباتو مشروعیت او قانونیت ته ډېر زیان رسوي.
- ګڼ شمېر هغو کاندیدانو هم پارلمان ته لاره پیدا کړه چې لاسونه یې د ملت په وینو سره دي، خو دوی د زور او زر په استعمال پارلمان ته لاره موندله. د (۳۱۵) هغو کاندیدانو له جملې څخه چې په تور لېست کې وو، نږدې (۷۰) تنه د پارلمان غړي شول.
- د انتخاباتو پروسه په تېره بیا د شمېرنې بهیر شفاف نه و، د کاندیدانو له خوا (۷۰۰۰) شکایتونه وشول، خو یوه ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم ځواب ونه ویل شو، دا په داسې حال کې ده، چې پر همدې کال په عراق کې د پارلماني انتخاباتو په ترڅ کې یوازې (۳۵۰) شکایتونه شوي وو.

او داسې نورې زیاتې نیمګړتیاوې خو بیا هم تر (نه پارلمان) دا (نسبي پارلمان) هم غنیمت دی. په یوه جنګ ځپلې ټولنه کې اوسمهال د ایډیال پارلمان جوړونه ممکنه نه ده.

د راتلونکو پارلماني ټاکنو لپاره څو وړاندیزونه:

لکه څنګه چې مو دمخه یادونه وکړه، هر انتخاباتي سیستم د همغې ټولنې د شرایطو په پام کې نیولو سره د پام وړ او ګټور دی، فکر کوم چې د افغانستان د اوسنیو شرایطو په پام کې نیولو سره (د یوې واحدې نه انتقالېدونکې رایې سیستم) له خپلو ډېرو نیمګړتیاوو سره سره ګټور برېښي، په دې برخه کې ځینې دلایل په دې ډول دي:

- خلک له دې سیستم سره اشنا دي.
- د ازادو کاندیدانو د بري چانس زیات دی.
- څرنګه چې سیاسي ګوندونه د پوخوالي مرحلې ته نه دي رسېدلې او اکثره یې بهرنی ملاتړ لري، نو ځکه په ولس کې خلک ورته د زړه له تله درناوی نه لري، که دې سیستم څخه ټاکنې بل سیستم (لېست سیستم) ته واړول شي، نو ګوندونه به په کې په نامشروع ډول زیاته ګټه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د زر او زور خاوندان يوازې د ځان د بريالي کولو چانس لري، نه دنورو ځان ته ورته او نږدې ملګرو د کاميابۍ چانس.
- که ازادو کانديدانو او سياسي ګوندونو ته څوکۍ بېلې هم شي، بيا به هم دوی دواړو ته کانديدان ودروي.

دا سيستم د نسبي ګټو ترڅنګ د پام وړ نيمګړتياوې هم لري چې په تېرو ټاکنو کې پېښې شوي، دهغو د مخنيوي په خاطر لاندې وړانديزونه کېږي:

- د ټاکنو کميسيون بايد په رښتيا هم، ناپېيلې، غښتلې او د کانديدانو د غوښتنو او شکايتونو ځواب ويونکی شي.
- د نفوسو د دقيق شمېر له مخې دې د پارلماني څوکيو وېش ترسره کړي ، په تېره دوره کې نږدې لس پارلماني څوکۍ په نا عادلانه ډول وېشل شوې وې.
- له داسې يو ميتود څخه دې کار واخيستل شي، چې اکثريت رايې ګټونکی وګڼل شي، ددې يوه حل لاره داده چې د کانديدو شرايط دومره سخت کړي، چې شهرت طلبي او د کمو رايو ګټونکي اصلاً کانديدېدو ته زړه ښه نه کړي. دا کار کېدی شي د احتمالي جريمو او د ټاکنو د لګښت د يوې برخې د جبران په واسطه ترسره شي.
- د ټاکنو پروسه بايد شفافه او رڼه وي او د خلکو پر شکايتونو، پر خپل وخت غور وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• د سواد او بشري حقونو د معیارونو تطبیق هم کولای شي د کاندیدانو شمېر راکم کړي.

او داسې نور ورځندیزونه.

• وروستۍ یادونه: په افغانستان کې د انتخاباتو په اړه ډېر بحث ته اړتیا ده او اوږدې خبرې پرې کېدی شي، خو د وخت د اوسېلې په پام کې نیولو سره دا بحث همدلته ختموم.

سرچینې

۱- د افغانستان اساسي قانون.

۲- د افغانستان لپاره مرستندوی لارښود، الف څخه تر یا، د افغانستان د څېړنې او ارزونې اداره. ۱۳۸۵ ل کال.

۳- د انتخاباتو د قانون په اړه لنډ لارښود کتاب، د امریکا متحده ایالاتو د خلکو له خوا، ۲۰۰۷ سپتمبر.

۴- د پارلماني انتخاباتو موقت قانون او ځینې نورې سرچینې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې سره سرشمېرنه

دا ليکنه د ((قلموال)) جريدې د ۱۳۸۷ل کال په (۱) گڼه کې خپره شوې ده.

ټاکل شوې ده د نړيوالې ټولنې او زموږ د يوه گاونډي هېواد په مرسته او لېوالتيا د افغانستان احصايې د مرکزي ادارې له خوا د افغانستان عمومي سرشمېرنه واخيستل شي. د احصايې دمرکزي ادارې د مامورينو په وينا، دا سر شمېرنه به د ۱۳۸۷ل کال د زمري مياشتې پر (۱) نېټه پيل، پر (۲۱) نېټه به ختمېږي او ټولو شلو ورځو کې به د نږدې (۳۰) زرو مامورينو په مرسته په ټول افغانستان کې بشپړېږي. د هېواد په نامناسبو سياسي او امنيتي حالاتو کې په بيړنۍ توگه ددې ډول يوې لويې پروژې پيلول د هېواد پالو افغانانو په ذهنونو کې گڼې پوښتنې راولاړې کړې دي. اساسي اندېښنه داده، چې يو شمېر کورنۍ او بهرنۍ کړۍ غواړي په افغانستان کې طبيعي قومي اکثريت پر يوه اقليت بدل کړي يا لږ تر لږه د اکثريت اصطلاح له منځه يوسي، يا اکثريت راکم کړي او يا هم اقليتونه ورزيات کړي، په دې ډول به نو دوی له خپل نظر سره سمه سياسي موخه ترلاسه او تر دې وروسته به بيا نورې سياسي بې عدالتۍ ته لاره اواره کړي. ټول پر دې پوهېږي، چې په اوسني حکومت کې د يوه اقليت زياته ونډه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د لوی اکثریت محرومیت، د سرشمېرنې پر رښتینوالي مستقیم تاثیر لري، خو بیاهم محدودې کړی په دې هڅه کې دي، چې له خپل دې موقعیت او زماني چانس څخه د ځان په ګټه کار واخلي. اوسمهال څو داسې مهمې ستونزې دي، چې د سرشمېرنې پر وړاندې پرتې دي، تر هغې پورې چې دا ستونزې حل نه شي، سرشمېرنه اصلاً واقعي مفهوم نه لري، یوه خیالي او جنجالي موضوع به وي او بس.

دلته به په لنډیز سره ددې ستونزو یادونه وکړو:

- **امنیتي ستونزه:** د سرشمېرنې پر وړاندې تر ټولو غټه ستونزه امنیتي ستونزه ده، شپږ- اوه داسې ولایتونه دي، چې عملاً په کې ګرمه جګړه روانه ده، هلته له درنو وسلو او ځواکونو پرته ان د پولیسو تګ راتګ ګران دی، نو پاتې لا د سرشمېرنې د مامورینو شل ورځنی فعالیت. اوه - اته داسې ولایتونه دي، چې په هغو کې د جګړه ییزو پېښو اطلاعات شته او څلور- پنځه داسې ولایتونه دي، چې ناوړه امنیتي پېښې په کې کله کله پېښېږي، په مجموعي ډول (۱۹) ولایتونه داسې دي چې په سم ډول په کې سرشمېرنه نه شي ترسره کېدلی او نورو ولایتونو ته هم د سرشمېرنې د زماني واټن او تثبیت شوي مهال له مخې د نا امنۍ پېښې غځېدلای شي، په داسې حال کې چې د احصایې مامورینو یوازې د هلمند ولایت نا امنه ګڼلی اود سرشمېرنې له محاسبې یې ویستلی دی. د سرشمېرنې مامورین د کوم تضمین له مخې غرو، رغو، کلیو او بانډو کې سمه سرشمېرنه ترسره کولای شي؟ ایا د سرشمېرنې محلي او مرکزي مامورین به د خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

سر د قیمت په بیه د نورو د سرونو شمېرنې ته حاضر وي؟ پوره باور دی چې نه!

- **د مهاجرو ستونزه:** نږدې په سلو کې (**۱۵**-۲۰) افغانان بهرنیو هېوادونو کې مهاجر دي، په دې عمومي سرشمېرنه کې هغوی له پامه غورځول شوي، نو چې په سلو کې شل خلك د شمېرنې له بهیره وغورځي، نو دا خو د سرشمېرنې مشروعیت ته غټ زیان رسوي. دغه راز ګڼ شمېر افغانان دهېواد په داخل کې بېځایه شوي دي، د هغو شمېرنه هم د اصلي او اوسني استوګنځي په پام کې نیولو سره ستونزمنه ده، دا هم د سرشمېرنې پر وړاندې یوه ستونزه ده.
- **کلتوري ستونزه:** په کلیوالي او لرې پرتو سیمو کې ګڼ شمېر افغانان د ځینو کلتوري مناسباتو له امله دېته حاضر نه دي چې د خپلې کورنۍ د ښځینه غړو شمېر، نومونه، مدني حالت او د هغو د عمر کچه په دقیق ډول وښیي، که د احصایې مامورین دا ټول معلومات په دقیق ډول ثبت نه کړای شي، نو هغه به څه احصائیه وي او د څه شي درد به دوا کړي؟
- **د کوچیانو ستونزه:** د افغانستان دنفوسو یوه درنه او پام وړ برخه په ګرځنده او کوچیاني ډول ژوند کوي، چې زیاتره وخت په حرکت کې دي، ددوی د شمېرنې لپاره هم په دې سرشمېرنه کې کوم خاص پروګرام په پام کې نه دی نیول شوی، نو چې دا هم له محاسبې ووځي، د احصایې مامورینو ته له ځینو لویو ښارونو پرته نور څه پاتې کېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

- **د ګاونډيانو لاسوهنه:** اساساً خو سرشمېرنه د يوه هېواد د بشري پرمختګ او سوکالۍ لپاره يوه مهمه بشري موضوع ده، خو په افغانستان کې له دې موضوع څخه يو جنجالي او سياسي موضوع جوړه شوې، ځينې بهرني هېوادونه په تېره بيا زموږ ځينې ګاونډي هېوادونه غواړي، چې په دې مسئله کې هم مداخله وکړي، د افغانستان پر هر اړخيزو معلوماتي مسايلو واکمن شي او په دې ډول خپل مذهبي او ژبني اړيکوال دلته زيات وښيي. دا په داسې حال کې ده، چې د نړيوالو معيارونو له مخې هېڅ ګاونډي هېواد په داسې مهمو کورنيو معلوماتي مسايلو کې د ګډېدو يا ککړتيا حق نه لري. که چېرې دا کار وشي، نو سرشمېرنه خپل باور له لاسه ورکوي. اوس چې ايران د نړۍ په کچه تر بل هر هېواد زيات د افغانستان د سرشمېرنې لېوال، مينوال او په کې دخيل دی دا طبعاً د افغانانو شکونه پيداکوي، د افغانستان هغه سرشمېرنه چې د ايران او يا پاکستان د لاسوهنو، همکاريو! او يا هم مداخلو له امله واخيستل شي، پر هغې به کوم رښتينی افغان باور وکړای شي؟
- **د احصايې پر مرکزي ادارې د باور دنشتوالي ستونزه:** په تېرو څو کلونو کې د احصايې مرکزي اداره تر ډېرې کچې سياسي او قومي شوې ده، په هغې اداره کې چې مشر او ځينې مهم مامورين يې يو مشخص جنجالي تنظيم ته وفادار او له قومي پلوه هم د يوه قوم غړي وي او سرشمېرنه هم د دوی له خوا اخيستل کېږي، نورې سياسي او قومي ډلې به پرې څنګه باور وکړي؟ د ځينو معلوماتو له مخې د احصايې د مرکزي ادارې مشر د اسلامي جميعت د تنظيم وفادار غړی دی، د مامورينو شمېر يې د قومي ترکيب له مخې نږدې (۷۰) سلنه تاجک قوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې تړلی دی او نور پاتې د افغانستان نورو ټولو قومونو پورې اړه لري، نو داسې یو سیاسي، سمتي او قومي ترکیب چې د احصایې په اخیستلو کې اساسي نقش ولري، څه فکر کېږي چې نور قومونه به پرې باور وکړي؟ د احصایې په الکترونیکه برخه (سافټ ویر) او نورو په جوړونه کې هم چې ایرانیان دخیل وي، نو بیا به ښه او شفافه احصائیه ترسره شي!؟

• **د احصایې تخنیکي ستونزې**: د پورتنیو منفي عواملو ترڅنګ د احصایې ریاست پر وړاندې ګڼې تخنیکي ستونزې هم پرتې دي، هغه پوښتنلیکونه چې دوی چاپ کړي او د هغو په واسطه سرشمېرنه کوي، ډېره مشکله ده، چې د ښوونځیو ښوونکي او یا هم کم لوستي محلي خلك دې پر کم وخت، د هغو په سمې کارونې او دقیق ثبت پوه شي. د زماني واټن په تناسب د خلکو عامه پوهاوی هم ډېر سخت ښکاري، د احصایې مامورین وايي هغه سیمې چې د مامورینو تګ ورته د بېلابېلو عواملو له مخې ګران دی هلته د سپوږمکۍ یا سټلایت له لارې د کورونو احصائیه اخیستل کېږي او هر کور د منځي حد (۶) تنو غړو په ضریب ضربېږي او د هغې سیمې مجموعي کمیت معلومېږي. اول خو د (شپږو ضریب) په اطرافي سیمو کې دقیق څکه نه دی چې دلته کورنی منځی حد تر دې پورته دی بیا که دا هم سم وي نو په دې کې خو د سړي (سر) معلوم شو، د عمر، جنس، مدني حالت، سواد، شغل او نور چې د احصایې اصلي هدفونه دي ځنګه معلومېږي؟ که چېرې موږ پر احتمالي احصائیه ډډه لګوو، نو دا ډول احتمالي احصایې خو اوس هم شته، پر هغو ولې ډډه نه لګوو او د نړیوال معیار له مخې دې هر کال یو ټاکلی ضریب ورسره ضربېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۳۵۸) ل کال احصائیه یوازې په دې دلیل نیمګړې ګڼل کېږي چې هغه وخت د جګړو له امله د نورستان او پکتیکا په ځینو سیمو کې سرشمېرنه په سمه توګه ترسره نه شوه، خو اوس چې په (۱۹) ولایتونو کې سرشمېرنه په سمه توګه ترسره کېدی نه شي، ولې بیا د نوې احصایې پر اخیستلو ټینګار وشي؟ ددې ټینګار له مخې ښکاري، چې د احصایې اخیستلو تر شا سیاسي هدفونه پراته دي او دا مشخصې کړۍ غواړي، د نړیوالو له شتوالي او مصداق څخه په غلطه توګه ګټه پورته کړي، له دې عملیې څخه هداف دادی چې دوی به ناسمه احصائیه واخلي او پر نړیوالو به یې تصدیق کړي، بیا به څوك ددې وس نه لري چې دروغ په رښتیا دروغ ثابت کړي. په دې برخه کې ډېر نور دلایل هم راوړل کېدی شي، چې دا لیکنه یې د ټولو د ځایولو وس نه لري، خو دولت ته زموږ وړاندیز دادی، چې اوس دې له نړیوالې ټولنې څخه د سرشمېرنې لپاره پانګه راټوله کړي، په دې پانګې دې په ولسوالیو او ولایتونو کې د احصایې د مامورینو لپاره دفترونه جوړ کړي، خپل مامورین دې وروزي، د احصایې مرکزي ریاست دې د یوې ډلې او یوه قوم له انحصاره وباسي، د عامه پوهاوي کارونه دې ترسره کړي، کله چې په هېواد کې سراسري امنیت ټینګ شو، کورني کډوال او بهرمېشتي افغان مهاجر خپل هېواد ته راستانه شول، په حکومت کې د ځینو ډلو سیاسي ناقانونه واك ختم شو، په احصایې او نورو چارو کې د ګاونډیو هېوادونو د مداخلې هر ډول امکان له منځه لاړ، نو بیا دې تر هغه وروسته دا لویه ملي او بشري پروژه عملي شي، له هغې پرته دا ډول احصائیه چې نه په کې سرونه شمېرل کېږي او نه هم په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلي او ښارونه، يوه خيالي او سياسي احصائيه ده او له يو سياسي بحران او بشري غميزې پرته به بله نتيجه ونه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که نړیوال ماته وخوري...؟

دا لیکنه هم د((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۷ل کال په(۱) ګڼه کې چاپ شوې ده.

د افغانستان یو ټولنپوه ویلي وو: "افغانستان داستثناتو هېواد دی، دلته د سیاسي او نورو پېښو وړاندوینه نه شي کېدی، هر ناممکن شی ممکنېدی او هر ممکن کار ناممکنېدی شي." ددې خبرې مانا داده، چې د فزیکي واقعیتونو او د ریاضي د خاصو ارقامو د محاسبې له مخې د افغانستان د پېښو ارزونه او شننه دقیقه محاسبه نه ده. هر بهرنی ځواک او هر کورنی جابر چې د افغانستان د واک پر ګدۍ ناست دی، نو اکثرو خپل اټکلیز بری د وسلو، پیسو او سرتېرو د کمیت له مخې ارزولی دی. له همدې کبله خو دلته د شلمې پېړۍ په لر کې انګرېزي امپراتورۍ او په بر کې یې کمونیستي یا روسي امپراتورۍ په ګونډو شوه. د خلکو ملي، عقیده یي او کلتوري ارزښتونه، چې د ریاضي په فورمولونو کې یې محاسبه ګرانه ده، هېڅ بهرني او کورني زبر ځواک د جګړې په معاملاتو کې په سمه توګه نه دي ارزولي، له

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې کبله خو له سکندره تر چنګېزه او لـه چنګېـزه تـر انګرېـزه او بیا تر هغو وروسته، سرو، شنو او سپینو لښکرو یوه هم دلتـه ښـه ورځ نـه ده لیـدلې. تـر اوږدو کورنیـو جګـړو وروسـته یـو ځـل بیـا افغانستان د ډول ډول بهرنیو ځواکونو او د هغو د کورنیو پلویـانو او مخـالفینو تـرمنځ د سرې او تـودې جګـړې پـر یـو لـوی ډګـر بـدل شوی دی.

دا ځل د جګړې شعار، مانا، رنګ او خوند بدل دی، د کمیت او کیفیت کچه او د مخالفو ځواکونو انډول هم ډېر توپیر کوي، د افغانستان هر وګړی او هر بوټی هم له جګړې څخه ستړی شوی دی. د جګړې ظاهري بڼه، شعار او ځومره والی که هر څومره بدل دی خو یو شی چې بدل نه دی هغه دادی چې د جګړې محتوا او خصلت پر خپل ځای پاتې دي، د چنګیز، هلاکو، سکندر ، روسي او انګریزي لښکرو په لښکر کشیو کې هم افغانان وژل کېدل اوس هم وژل کېږي. که هغه وخت د زورواکۍ په نامه خلك وژل کېدل، خو اوس بیاهم همغه خلك وژل کېږي او همغه سیمې ورانېږي او همغه ولس کړول کېږي، چې پخوا کړول شوي وو، خو دا ځل د ولسواکۍ او ازادۍ په نامه. هېڅ شعار او هېڅ کورني او بهرني ځواك د جګړې اصلي خصلت (ویجاړي) ته بدلون ورنه کړ او هېڅا د جګړې په خصلت کې د (ابادۍ) عنصر زیات نه کړای شو. دا چې د جګړې خصلت وژنه او تباهي ده، دا ورانی او تباهي بیا خپل خپل غبرګونونه لري او د تباهي له پاسه نورې تباهۍ رامنځته کوي. زه دېته ډېر ځورېږم؛ افغانانو چې د تاریخ په اوږدو کې کومه جګړه ګټلې هم ده، دوی په کې زیان کړی او که

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې بايلولې هم ده د دوی په زيان تمامه شوې، د انګريزي او روسي امپراتورۍ تر ماتې وروسته د نړۍ ګڼ شمېر هېوادونو خپله خپلواکي ترلاسه کړه او د ژوند د سوکالۍ تر پولې ورسېدل خو موږ دواړه ځله پر کورنۍ انارشۍ او جګړې اخته شوو او کله که مو مغولي او نورو همدينه يرغلګرو ته جګړه بايللې، نو بيا خو يې زموږ له سرونو کله منارونه جوړ کړي دي.
افغانستان اوس بيا له يو سخت سياسي، پوځي او ټولنيز بحران سره مخامخ دی، که افغانان او نړيواله ټولنه په ګډه له يو ډېر دقيق تدبير او پلان څخه کار وانه خلي، نو پايله به يې دواړو ته ډېره زړه بوږنوونکې او زيان رسوونکې وي. اوس غټه پوښتنه داده چې متفرق نړيوال ځواکونه به د افغانستان په اوسنۍ سريښنډنډې جګړه کې بريالي شي او که نه؟ يو اټکل چې اکثره جګړې پرې محاسبه کېږي دادی چې نړيوال ځواکونه ډېر امکانات او وسايل لري، پرمختللې وسلې او ډېر سرې لري او جګړه په همدې امکاناتو کېږي، نو که دا اټکل سم وګڼل شي، دې سره سرې ويلای شي، چې بهرني ځواکونه به دلته له کورنيو طالبانو او د هغو له بهرنيو ملاتړو جګړه وګټي. که بهرني سياسي او پوځي ځواکونه او په خپله د افغانستان د حکومت ولسواک اړخ په حکومت کې دننه پوره پوره سمون راولي او حکومت مخالفه حکومتي ډله له حکومته وباسي او يايې کمزورې کړي، متوازن اقتصادي پرمختګ رامنځته کړي، د محلي او تنظيمي جنګسالارانو امتياز ختم او پر ځای يې د ولس ونډه په حکومت کې زياته کړي، د بهرنيو لاسوهنو په تېره بيا د ايران، پاکستان او

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسیې لاسوهنې بندې او د هغو ځانګړې ډلې دلته په حکومت او تر حکومته بهر کمزورې او یا مهار کړي، نو ددې امکان شته چې په افغانستان کې سوله او ثبات ټینګ شي. واقعیت خو دادی چې د افغانستان د حکومت پر وړاندې اصلي چلینج طالبان نه دي، طالبان یوازې داسې یو جنګېدونکی نظامي قوت دی چې نه کوم سیاسي او نه هم کومه کلتوري او اقتصادي پالیسي لري، دا ډول قوتونه یوازې د وسلې په بندیز او د اقتصادي سرچینو په مهارولو سره بندېدلای شي، خو د افغانستان خلکو او حکومت ته هغه مخالفې ډلې چې په افغانستان کې مختلفې کلتوري، سیاسي، مذهبي،پوځي او اقتصادي اجنډاوې لري، هم د افغانستان دملي ګټو مخالفې دي او هم د بې ثباتۍ او ګډوډۍ سبب کېږي، دا ډلې تر هر چا زیاتې خطرناکې دي. ددې ډلو د خطر کچه ځکه زیاته ده، چې دوی مستقیماً له ځینو هغو هېوادونو څخه خړوبېږي چې دوی ورسره پوځي، اقتصادي، سیاسي، ژبني او مذهبي اړیکې لري او په ستراتیژیکه توګه د هغو هېوادونو د ګټو د خوندیتوب لپاره کار کوي. که پر دې ډلو بهرنۍ نامشروع مرستې بندې شي، دوی د افغانستان په سیاسي تحولاتو کې د ځان د مطرح کولو توان نه لري. دا ډلې یو داسې سیاسي مهارت لري چې اکثره هېوادپال افغاني ګوندونه یې نه لري او یا یې نه غواړي. ددې ډلو مهارت دادی، چې دوی له بهرنیو ځواکونو سره ډېر ژر سازښت او جوړ جاړی کولای شي. دوی له تبلیغاتي پلوه هم ډېر فعال دي او ددې توان لري، چې خپله ملامتي پر بل چا واچوي. د ساري په توګه د جهاد په کلونو کې دې ډلو لومړی ځل

(c) ketabton.com: The Digital Library

له روسي لښکرو سره اوربند وکړ او هماغه وخت د شوروي اتحاد له پټو خوږلنيو برخمن شول، خو کله چې روسي لښکرې ماتې شوې، د جهاد امتياز هم دوی د ځان وګاڼه، که شوروي لښکرې افغانستان ته نه وای راغلې او بيا يې د وتو پرمهال او تر هغه وروسته دې ډلو ته لاره نه وای اواره کړې، دا محال وه چې د استاد برهان الدين رباني په شان يو څوك دې ددې توان پيداکړي، چې په افغانستان کې د واك پر ګدۍ کېني. دويم ځل بياهم تاريخ تکرار شو، که چېرې امريکايي لښکرې افغانستان ته نه وای راغلي، نو بيا هم محال وه چې د رباني، فهيم، محقق، قانوني او دوستم په شان څېرې دې د افغانستان په سياسي چارو کې دومره مطرح څېرې وي لکه اوس چې دي. دا ډلې هر وخت د بهرنيو لښکرو د وزرونو تر سيوري لاندې وده کوي. اوس چې د اکثرو لويديزو هېوادونو لښکرې په افغانستان کې دي، د دوی د ودې لپاره ښه زمينه برابره ده، ځکه چې له خپل اصلي غليم (طالبانو او د حکمتيار له اسلامي حزب) څخه يې بهرني ځواکونه ساتي او دوی پوره وخت او وس لري، چې دولتي څوکۍ د قومي او سمتي اړيکو پر بنسټ اشغال کړي، د ولسمشر حامدکرزي له فکري روحيې څخه چې د سوله ييز سياست پر بنسټ ولاړه ده، هم ناوړه ګټه پورته کوي، ولسمشر ته د انارشۍ د زيګنال په ښودلو سره په حکومت کې نور نور امتيازات ترلاسه کوي. دا امتيازات ددې سبب کېږي چې د افغانستان په حکومت کې د افغانستان د بېلابېلو سيمو، قومونو او قبيلو ونډه او تناسب او د لياقت اصل له منځه لاړ شي او د حکومت طبيعي جوړښت زيانمن شي. دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار ددې زمینه برابروي چې د طالبانو، اسلامي حزب او نورو مذهبي جګړه، قومي او سیمه ییز عنصر هم له ځان سره ملګری او د مخالفانو د جګړې د مشروعیت لمن پراخه کړي، په حکومت کې له دغسې یو نابرابره حالت سره سره بیا هم د اسلامي جمعیت په مشرۍ ځینې ډلې لا په دې امتیاز قانع نه دي او د حکومت د نا پېیلو او دیموکراتو عناصرو پروړاندې بېلابېلې جبهې او خنډونه جوړوي. دا کار به په پای کې ددې سبب شي، بهرني ځواکونه چې اوس په افغانستان کې د سولې د ټینګښت او ترهګرۍ د ځپلو دندې پر غاړه لري، په یوه بله نامفهومه او څو بعدیزه جګړه کې راښکېل شي، دا به داسې یوه جګړه وي، چې هدف، لوری او پای به یې یې معلوم نه وي، ضایعات او تلفات به یې هم زیات وي. اوس راځو دېته که دغسې یو حالت رامنځته شي افغانانو او نړیوالو ته به یې احتمالي زیانونه څه وي؟

الف – افغانانو ته یې زیانونه: که نړیوال ځواکونه په افغانستان کې ماتې وخوري په لومړي ګام کې یې تر ټولو ستر زیان افغانانو ته دی، افغانستان به یو ځل بیا د لسګونو څه چې د سلګونو وړو او لویو تنظیمونو ترمنځ د جګړو پر یوه ډګر بدل شي، څه ابادي چې د تېرو څو کلونو په ترڅ کې رامنځته شوې، هغه به بیا پر خاورو ایرو بدله شي، د حکومت نوې اډانه به بیا ویجاړه، قومي، ژبني، سمتي، ولایتي او ان کوڅه یي جګړې به پیل شي، په ملیونو افغانان به بیا مهاجرت ته اړ شي، په هېواد کې د پوهې او تمدن روان بهیر به پر ټپه ودرېږي، یو علمي کدر به هم په هېواد کې د کار او فعالیت مجال پیدا نه کړي او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهاجرت لمن به ونیسي. افغانان به له هر پلوه دومره کمزوری شي، چې د حکومت د جوړولو توان ونه لري، فردي مصئونیت او د ژوند د سمبالښت چارې به له منځه لاړې شي. په داسې یو حالت کې ګاونډیو هېوادونو لکه ایران، پاکستان، روسیې او زموږ ځینو سیالو یا رقیبو ګاونډیو ته به ددې زمینه برابره شي، چې په افغانستان کې پراخې لاسوهنې وکړي. ددې لاسوهنو نتیجه به دا وي چې یا به افغانستان ټوټې ټوټې کېږي، یا به په کې جګړه دوام پیدا کوي او یا به هم د طالبانو په څېر یو، افراطي مذهبي تحریك د پاکستان او ځینو عربي هېوادونو د خاصو کړیو

په مرسته رامنځته کېږي او افغانستان کې به د منځنیو پېړیو داسې یو زورواکی نظام جوړوي، چې نسبي امن په کې وي، خو د تمدن او ژوند د نورو نښو نښانو ځرك به په کې نه لیدل کېږي، د تېرو تجربو پر بنسټ داسې یو نظام هم، ځینو ګاونډیو هېوادونو ته د زغم وړ نه دی او هغوی به بیا هم هڅه وکړي، چې دا ډول نظام بې ثباته کړي. طبیعي خبره ده چې په وروسته پاتې ټولنو کې افراطي مذهبي حکومتونه ډېر دوام کوي او ولسي ملاتړ لري، کېدی شي دا ډول مذهبي حکومت د ژوند له اسانتیاوو پرته خپلې پښې ټینګې کړي او که چېرې دا ډول نظام ټینګ شو، نو زیان به یې نړۍ ته څه وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړیوالو ته یې زیان: که په افغانستان کې د نړیوالو ځواکونو ترماتې وروسته ددین له اصلي جوهر پرته د مذهب تر چتر لاندې یو افراطي نظام واکمن شو، نو دا نظام به داسې نه وي، چې یوازې د افغانستان پر جغرافیایي محدودې بسنه وکړي، دوی به لومړی هغو ګاونډیو اسلامي هېوادونو ته چې سیکولر یا نامذهبي حکومتونه پرې واکمن دي، دبې ثباتۍ لارې ګودرې وګوري، کله چې یې دا ډول نظامونه ړنګ کړل، پوځي او مالي امکانات او بشري قوت یې زیات شو، بیابه هغو هېوادونو ته چې مسلمانان په کې اقلیت دي او تر ځینو محرومیتونو لاندې دي، لاس وروغځوي او بیا به په وروستۍ کټګورۍ کې نورې نا اسلامي نړۍ ته. که څېرې احیاناً اټومي او یا هم عصري وسله ددې ډول خلکو لاس ته ولوېده، نو بیا خو به له غربي نړۍ سره د مفاهمې خبره بېخي له امکانه ووځي، بیا نو دوه لارې دي: یا دا چې غربي نړۍ به له کوم دلیل پرته په مطلق ډول د دوی خبره مني او یا به هم د جنګ لاره خپلوي، دا دواړه هغه لارې دي، چې د اوسنۍ نړۍ د بېلابېلو تمدنونو، کلتورونو، ادیانو او خلکو لپاره د تحمل وړ نه دي، د بشر د سوکاله ژوندانه لپاره د نړۍ د بېلابېلو سیمو، خلکو او کلتورونو ترمنځ توازن، همکارۍ، همغږي او تفاهم په کار دی. که هره کینه او ښي افراطي نظریه د نړۍ له یوه لوري پر بل لوري تحملېږي، نتیجه یې له ټکر او تباهۍ پرته بل څه نه ده، اوس چې نړۍ د یوه کلي حیثیت لري او د علم د یوه جال په واسطه یوه سیمه له بلې سره نښلول شوې، دغسې یو بل ته د ګټې او زیان رسولو لارې چارې هم اسانه شوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي، اوس که د نړۍ کومه جنگي ډله وغواړي نورو ته په اسانۍ سره زيان رسولای شي، نو ددې زيان د مخنيوي په خاطر ښه لاره داده، په هره هغه سيمه کې چې منفي، افراطي او جگړه مار گروپونه او ډلې را پيدا کېږي، د هغه محيط د وقايې له لارې بايد دا گروپونه له منځه لاړ شي، په افغانستان کې د څو محدودو افراطي ډلو د مخنيوي لاره دا نه ده چې دلته له ډېر زور او بمبارد څخه کار واخيستل شي، ځکه دا خپله يو افراطي عمل دی او زموږ په ټولنه کې دا ثابته ده چې يو افراط بل تفريط او بل تفريط بيا بل افراط زېږولای دی، نو دلته که نړيواله ټولنه غواړي خپل انساني مسئوليت ادا او په راتلونکي کې ځان هم له جنجاله خلاص کړي، ښه لاره دا ده، هغه عوامل تشخيص کړي، چې په سيمه کې د جنگ او افراط د ټوکېدو سبب شوي دي، ددې جگړې او افراط داخلي عوامل په سيمه کې فقر، لوږه، بېسوادي او بېکاري ده، که په سيمه کې د تمدن بېلابېلې پروژې عملي شي، پوهنه عامه او خلکو ته د کار او روزگار چارې برابرې شي او

دغه راز په حکومت او ځينو نورو ارگانونو کې د هغو افراطيونو او جنايتکارانو لمن چې پخوا هم په هېواد کې د بدمرغۍ سبب

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي او اوس هم د ځینو بهرنیانو تر وزرونو لاندې په هېواد کې د اقتصادي او سیاسي مافیا له لارې غوارېي سوله او امن ګډوډ کړي، لمن راټوله شي، نو پوره باور دی، چې په افغانستان کې تلپاتې سوله ټینګېدی شي. افغانان اساساً سوله دوست خلك دي، څنګه چې سوله د افغانانو او ټولې نړۍ لپاره د نوش دارو حیثیت لري، نو بایده دي، چې ټول په ګډه په پوره تدبیر د سولې د ټینګښت لپاره کار وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ثور اوومه او اتمه د یوې غمیزې دوه سرونه

دا لیکنه هم د((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۷ل کال په(۱) ګڼه کې چاپ شوې ده.

د افغانستان اوسنۍ غمیزه د **۱۳۵۷** ل کال د ثور پر اوومه نېټه پیل او په تېرو دوو لسیزو کې یې بېلابېل بشپړتیایي پړاوونه ووهل. ویل کېږي چې د خلکیانو په یوویشت میاشتنۍ واکمنۍ کې تر (۳۰) زرو زیات افغانان په جابرانه توګه ووژل شول او بې شمېره نور مهاجر شول، د شوروي لښکرو له یرغل سره سم د کارمل –نجیب د واکمنۍ پر مهال نږدې یو نیم ملیون افغانان ووژل شول، نږدې همدومره معیوب او معلول شول او اتکل شپږ میلیونه افغانان تر هېواده بهر مهاجرت ته اړ شول، ددې مهال جګړو په ترخ کې نږدې دوه ملیونه کورونه ړنګ شول. تر دې مهاله د شوروي لښکرو او د هغو د لاسپوڅي حکومت شتوالي د مختلفو جهادي ډلو پر ګڼو عیبونو پرده غوړولې وه او د دوی هر ناوړه عمل ته یې د مشروعیت رنګ ورکاوه، خو کله چې د روسیې په ملاتړ شمال ټلوالې د ملګرو ملتونو سوله ییز پلان له

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځه یوړو، نو د ډاکټر نجیب الله حکومت هم رنګ شو. دا وخت د اصلي او جعلي مجاهدینو اصلي څېره هم څرګنده شوه، هغه چا چې د مجاهدینو نقاب یې اغوستی و هغوی هم هغه کارونه وکړل، چې که تر کمونیستي ډلو زیات نه وو، نو کم خو هم نه وو، دې ښاغلو یوازې په کابل ښار کې تر پنځه شپېته زرو زیات کابل ښاریان ووژل او تر اتیا زرو زیات کورونه یې رنګ کړل، ملي موزیم یې لوټ کړ او د افغانستان وسلوال پوځ یې له منځه یووړ، یو ځل بیا بهرنیو هېوادونو ته په لکونو څه چې په ملیونونو افغانان مهاجر شول، لنډه دا چې خلکو پر زاړه کفن کش شکر ووېست. د شوروي لښکرو د شتوالي پر مهال د جګړې زیات بار پر نا ښاري یا کلیوالي لرې پرتو سیمو پروت و او ددې نورو ښاغلو بیا پر ښارونو. په افغانستان کې جګړه داسې کور پر کور وګرځېده، چې نه یې په ښار کې څه پرېښودل او نه هم په اطراف کې، د هېواد ټوله شتمني یې له یوې مخې جارو کړه. افغان ولس فکر کاوه چې د وخت په تېرېدو سره به ټول سیاسي او ملي جنایتکاران پر خپلو جنایتونو اعتراف وکړي، نور به نه په سیاسي چارو کې ګوتې وهي او نه به د قدرت لېوال وي، خو دوی له تېرو تجربو څخه بیا هم عبرت وانه خیست؛ د امریکا د بې دوه پنځوس الوتکو تر وزرونو لاندې په افغانستان کې پر جهادي او الحادي ډلو له نوې را لورول شوې ولسواکۍ بیا یو بل ډول ګټه پورته شوه، دوی ولسواکي بیا د ګډوډۍ، سازشونو او ائتلافونو په مانا وانګېرله او له دې فضا څخه یې د خپلو تېرو جنایتونو د پاتې برخې د غځونې او اتمام لپاره کار واخیست، یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځل بیا ډلې جوړې شوې، یو ځل بیا جبهې سازې شوې او یو ځل بیا د پردې تر شا او د پردې پر مخ، وراسته ، زیږه او کرغیړن ائتلافونه را وټوکېدل. پخوانئ ارزښتونه او معیارونه بدل شول او د زمانې او عصر له نوي ډول سره سم د اتڼ نوې جامې واغوستل شوې، پخوانی ملحد نن مجاهد شو او نننی مجاهد دملحدینو له ګریوانه سر وکېښ، سړی حیران پاتې شي چې دا دومره اوښتنې راوښتنې او دا دومره رنګبدلونه د څه لپاره؟ دوی فکر کوي که افغانستان کې د ملحدینو او مجاهدینو ائتلاف جوړ شي، نو دا به له خلکو څخه د دوی هغه پخواني جنایتونه هېر کړي؟ نه هېڅکله نه داسې نه ده، هر کله چې دې ډول عناصرو د ائتلاف کومه غونډه کړې، پر همغه ورځ لوی خدای(ج) په خپل قدرت سره د دوی د جنایتونو یوه بېلګه خلکو ته څرګنده کړې ده، کله چې ددې جبهه یانو د ائتلاف صحنه له تلویزیونونو ښکاره شوې، پر همغه ورځ یا په بدخشان کې ددې جبهه یانو د یوې ډلې له خوا د وژل شویو افغانانو ډله ییز قبرونه موندل شوي یا د چمتلې په دښته کې، یا هم په مزار شریف او نورو سیمو کې ، نو جنایت، جنایت دی، پټېدونکی نه دی، که دوی هرڅومره هلې ځلې وکړي، بیا هم (غر) په (پړ) نه شي پټولای، خو تردې هم لا د شرم خبره دا ده، چې دوی اوس د ثور (۸) چې د ثور (۷) زېږنده ګڼل کېږي، د ملت په وینو د شاندارو(!) مراسمو په ترځ کې نمانځي او تردې لا هم د شرم وړ بله مسئله دا ده، چې دا ورځ د منتخب حکومت له خوا دبیت المال په پیسو چې ټول ولس، کونډه رنډه، یتیم، صغیر، معلول، معیوب، خوار اوغریب په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حق لري، نمانځل کېږي. ايا منتخب حکومت ددې حق لري چې د بيت المال پيسې په تېره بيا د کابل ښاريانو مال د هغو (سرو) او (تورو) ورځو نمانځلو ته وقف کړي، چې د دوی له ورونو، اولادونو، مېرمنو، پلرونو او تنکيو ماشومانو يې د ژوند حق اخيستی دی؟ ايا هغه

ښاغلي چې د ثور پر (۸) نېټه واك ته رسېدلي هغوی خپله هم دې ورځې ته وفادار دي؟ او كه وفادار وای نو ولې يې ددې فاجعې د لومړۍ ورځې له وارثينو، سيد محمد ګلاب زوی، نورالحق علومي، عبدالرشيد دوستم او نورو ښاغلو صاحبانو! سره يوه نا مقدسه او نا متجانسه جبهه جوړه کړې ده؟ ايا دا جبهه ددې لپاره ده چې د کابل پر شهيدانو او د افغانستان پر ټولو شهيدانو ريشخند ووهل شي؟ چې ځنګه مو د نر غونډې ووژلې او ځنګه مو درته له اولادونو ډله ييز قبرونه جوړ کړل؟ او اوس هم دادی داسې زور لرو چې خپل لاسونه ستاسو په وينو او خولو ووينځو، ځانونه پاك کړو او خپل جنايت در باندې د افتخار په توګه ومنو! نږدې يوه مياشت کېږي چې د کابل د حضوري چمن په سيمه کې يا د ماښام له خوا لاره بنده وي او يا هم د سهار له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوا، په لکونو افغانان چې له دې لارې تېرېږي، نو د لارې د بندښت له امله له ګڼو ستونزو سره مخامخېږي، ټول په یوه خوله اوسني حکومت ته داسې کنځلې کوي، چې د کاغذ پر مخ د لیکلو وړ نه دي، له خلکو سره دا سوال دی، هغو خلکو چې د همدې چمن شا او خوا سیمه او بیا ټول کابل له خاورو سره برابر کړي دي، د همغې ورانۍ پر ایرو اوس جشن جوړوي؟ دا داسې مانا ورکوي لکه چې څوك په هدیره کې د خوښۍ سازوسرود جوړوي، دولت په شپږو کلونو کې حضوري چمن چې د کابل ښاریانو د لوبو ځای دی اباد او شین نه کړای شو او اوس د یوې سپېرې دښتې بڼه لري، چې د لوبو پر وخت ګردونه ترې پورته کېږي، میوند واټ او نورې ورانې سیمې خو څه کوي، نو دا دومره په لسګونو میلونو افغانۍ چې په اصطلاح پر دې جشنونو لګېږي دا د څه لپاره؟ ددې جشنونو(!) نمانځل د کابل ښاریانو پر ټپونو د مالګې دوړولو په مانا دي. جمهور رئیس حامد کرزي ته د افغانستان خلکو په دې خاطر رایه نه ده ورکړې چې دی به د خلکیانو او جمعیتیاتو د کودتاوو ورځې نمانځي او دبیت المال پیسې به پر دې ورځو مصرفوي. که د ولسمشر کرزي د واکمنۍ په شپږو کلونو کې د ثور د اتمې د نمانځنې ټول لګښت محاسبه کړو نو د کابل ښار ډېر سړکونه، په تېره بیا د جشن د تاریخي سیمې ټولې ورانې ویجاړې برخې پرې ښې ښکلې ابادېدلای شوې. په هدیرو او کنډوالو کې سندرې او جشنونه خوند نه کوي، تاسو یو عاطفي شخص یاست، تاسو نه د چا مال خوړلی او نه دې څوك وژلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پردي مړي پر ځان مه را اړوه، هغوی چې خلکو ته د مړي نڅاوې (رقص مرده) ښودلای شي ، هغوی چې د کابل له جګو غونډيو کابل ښار ورانولای شي، هغوی چې د پرديو په لمسون او ملاتړ سور او تور ائتلاف جوړولای شي، هغوی دا ډول غملړلې ورځې هم نمانځلای شي، هغوی له ځانه د شرم جامې ايستلي دي، هغوی د هر ډول ګناه پر وړاندې واکسين شوي او د ولس ښېرا او پېغور پرې تاثير نه کوي، نو تاسو بايد د ائتلافيانو دليکو پر ځای د مظلوم ولس په ليکه کې ودرېږئ، دومره مظلوم ولس چې پر ښارونو او کورونو يې د خپل قاتل عکس ځړېدلی، خو دی يې نوم هم نه شي اخيستلای....

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښاغلي ((کمال)) بې کماله څرګندونې

څو ورځې د مخه د پاکستان د سند ایالت د کراچۍ ښار ناظم اعلی (ښاروال) ښاغلي ((مصطفی کمال)) له یوې پاکستانۍ رسنۍ سره داسې څرګندونې وکړې، چې هېڅکله هم له یوه متمدن او عاقل انسان سره نه ښايي. هغه ټول پښتانه ((ترهګر، مفسد، وحشي او د القاعدې غړي وبلل)) او څرګنده يې کړه، چې ((دوی غواړي د پاکستان د کراچۍ ښار اشغال کړي)). ښاغلي کمال په دې ډول وغوښتل د کراچۍ پخواني تاوتريخوالي ته چې د ښار د بېلابېلو اوسېدونکو، سنديانو ، پښتنو ، مهاجرو ، بلوڅو او نورو قومي ډلو ترمنځ د ګڼو عواملو له امله وخت پر وخت پېښېده او لا پېښېږي، بله بڼه ورکړي او په دې ډول خپله بې کفايتي پټه کړي. ځينو فاشيستانو ، متعصبو او بې کفايته واکمنو ته القاعده او طالبان داسې يوه وسيله ده، چې هر وخت پرې خپله بې کفايتي پاکولی شي. نو اوس چې د پاکستان په شان يوه بې ثباته او ګڼ قوميزه ټولنه کې هر فساد خپور شي، واکمن يې سم له لاسه له القاعدې او طالبانو سره وتړي، که څه هم دا فساد په ټولنه کې د سياسي او حکومتي ډلو د بې غوريو او يا هم د ځينو وسلوالو داړه مارانو له خوا رامنځته شوی وي، خو حکومت او ځينې مغرض اشخاص يې ژر طالبانو ته منسوب کړي، طالبان او القاعده هم تش په دې خاطر چې په مطبوعاتو کې يې سياسي او نظامي حضور مطرح شي، پردې مړي پر ځان را اړوي او د هرې ورې او ناوړې پېښې مسئوليت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر غاړه اخلي، دا چې طالبان یا القاعده څه وایي او څه کوي دا د هغوی خپل کار دی، خو دا چې ځینې اشخاص او ډلې یو بشپړ قوم او ملت په طالبانو او یا هم القاعدې پورې تړي، دا خبره د غور،تامل، دقت او تحلیل وړ ده، په تېره بیا دا چې پاکستاني چارواکي د خاصو غرضونو له مخې یوه مذهبي افراطي ډله په یو قوم پورې تړي او هغه ته یې منسوبوي دا نو بیا له هغه قوم سره یوه ډېره لویه جفا ده.

ټولو ته معلومه ده چې طالبان او القاعده چا راټوکولي، څه کوي او څه یې وکړل او چاته یې ډېر زیات زیان واړاوه؟ که عادلانه قضاوت وکړو طالبان او القاعده هغه ډله ده چې تر ټولو زیات زیان یې پښتنو ته واړاوه او اړوي یې، تراوسه طالبانو د لروبرو پښتنو د اولادونو پرمخ په سلګونو ښوونځي تړلي او که د دواړو غاړو پښتانه ماشومان حساب کړو، نو لږ تر لږه دوه ملیونه ماشومان د دوی له لاسه ښوونځیو ته نه شي تللای، ایا دا دوستي ده؟ او دوستي همداسې وي؟ که دې تراژیدۍ ته ځوک دوستي وایي، نو دا دوستي دې دوی ته مبارک وي او که ځوک ورته دښمني وایي، نو بیا خو دې دښمنۍ ته ورودانګي او پښتنو سره دې له دې تراژیک حالته په راوتو کې مرسته وکړي. حقیقت دا دی چې د پښتنو پر وړاندې د سیمې د هېوادونو د ځینو خاصو کړیو او سیاستوالو له خوا یوه ژوره توطیه روانه ده، چې دا ډول څرګندونې ددې توطیې یوه برخه ده، له ښاغلي کمال څخه که وپوښتل شي، چې د القاعدې زیات او مهم غړي تراوسه پورې چېرته نیول شوي دي؟ نو څه به ووایي؟. لږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر لږه دې د جنرال پرويز مشرف ارقامو ته مراجعه وکړي، هغه په خپله اعتراف کوي، چې موږ تراوسه پورې د القاعدې (۷۵۰) تنه مهم غړي امريکايانو ته په لاس ورکړي، دا به کمال صاحب ته معلومه وي چې ددې شمېر اکثره برخه، په کراچۍ، اسلام اباد، راولپنډۍ، فيصل اباد او د پاکستان په نورو مهمو ښارونو کې نيول شوې او بيا پر امريکايانو پلورل شوي دي، دا چې دوی جنګ ولې په لروبرو پښتون مېشتو سيمو کې متمرکز کړی، دې کې د پښتنو د دښمنانو چل دی؛ هم به د پښتنو سيمه ورانه ويجاړه شي، هم به د پښتنو سرونه غوڅ شي او هم به له نړيوالې ټولنې سره د ټکر له امله په نړۍ کې بدنام شي. عجيبه خبره خو داده چې جنګ د پښتنو په سيمه کې روان ساتل شوی، خو د القاعدې د مشرتابه غړي بيا په ناپښتون مېشته لويو ښارونو کې نيول کېږي. له ښاغلي کمال څخه که وپوښتل شي، چې رمزي يوسف، ابو زبيده، رمزي بن الشيبي، خالد شيخ محمد، ياسر الجزيری، توفيق اتش خالد او د القاعدې نور په سلګونو مهم غړي چېرته نيول شوي او چېرې يې پر امريکايانو مړي او ژوندي پلورل شوي دي؟ نو دی به څه ووايي؟. که کمال صاحب کې واقعاً د عدالت کمال وي، نو دې پوښتنو ته بايد سم ځواب ووايي.

ايا همدا پاکستان او د هغوی استخباراتي سازمانونه نه وو، چې هم يې د طالبانو او القاعدې په جوړولو او ځواکمنۍ کې اساسي ونډه لرله او هم يې بيا د له منځه وړلو او کمزورۍ لپاره له امريکايانو سره لاس يو کړ او ډېره پانګه يې ترې ترلاسه کړه او ايا

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا هم همدا کړی د طالبانو او القاعدې د تقویې لپاره کار نه کوي؟ له یوې خوا له امریکایانو پیسې اخلي او له بلې خوا ورته د طالبانو او القاعدې په واسطه جنګ ګرموي، جنګ یې هم بیا په پښتنو سیمو کې متمرکز کړی، چې ټول زیان یې همدې قوم ته واوړي، نو ښاغلی کمال صاحب! کوم جنګ او لوبه چې تاسو او ستاسو استخباراتي کړیو پیل کړې او ټول سود او ګټه یې تاسو ته درځي او زیان یې پښتنو ته، نو مهرباني وکړئ د ملامتۍ مسئولیت یې هم پر ځان ومنئ، د خپل بام واورې د بل پر بام مه اچوئ، اوس د کمپیوټر زمانه ده، هر څه ښکاره کېږي، ډېر ژر به، هم پښتانه او هم نړیواله ټولنه پوه شي چې د چا په اوږو کې شګه ده؟ څوک اوبه خړوي او کبان په کې نیسي؟ څوک ظالم دی څوک مظلوم دی؟ څوک منافق دی څوک صادق دی؟ څوک ترهګر دی او څوک د ترهګرۍ قربانیان دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

((نه دي د ويلو هغه څه چې ما ليدلي دي))
(راسته پوښتنې او سرچپه ځوابونه)

دا ليكنه هم د((قلموال)) جريدې د ۱۳۸۷ل كال په(۱) ګڼه كې چاپ شوې ده.

پوښتنه	ځواب
په افغانستان كې ملي اتل څوك دی؟	چې پر كابل يې ډېر توغندي توغولي وي.
افغانستان چا وران كړ؟	بې وسلې افغانانو.
كابل چا وران كړ؟	كابل ښاريانو!
د ولسمشر كرزي دښمنان څوك دی؟	هغوی چې ورته ډېره رايه يې وركړې وه.
دوستان يې څوك دي؟	ټلواله او هغوی چې هېڅ رايه يې نه ده وركړې.
افغانستان كې څوك ډېره مداخله كوي؟	برازيل او نيكاراګوا.
په افغانستان كې څوك هېڅ مداخله نه كوي؟	ايران او پاكستان.
مجاهدين څوك دي؟	هغوی چې هېڅ جهاد يې نه دی كړی.
چې جهاد يې كړی هغوی څوك دي؟	فراريان او باغيان.
شيخ محمداصف محسني ته څوك پيسې وركوي؟	خپله يې پيداكوي، څه ايران خو يې نه وركوي؟.
افغانستان ته د چا مرستې بې غرضه دي؟	د روسيې ا وامريكا.
څوك د پنجشېر د زمردو قاچاق كوي؟	طالبان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چا نظام پر ټول افغانستان واکمن و؟ د استاد برهان الدین رباني.
مارشال چاته ویل کېږي؟ چې دبهرنیوهېوادونوپه عسکرو یې خپل هېواد نیولی وي.
په افغانستان کې د فکري ثبات خاوند سیاستوال څوك دی؟ حضرت صاحب صبغت الله مجددي.
انجنیر چاته ویل کېږي؟ چې د خپل هېواد دورانۍ نقشې جوړوي.
څوك دی چې له ځوانۍ تردې دمه دهېواد پر ابادۍ او سوله ییزو چارو بوخت دی؟ انجنیر ګلبدین حکمتیار.
د افغانستان لوی ولایت کوم دی؟ پنجشېر.
کوچنی کوم دی؟ هلمند.
د حامدکرزي ډېر لرې مخالفین څوك دي؟ احمدضیا مسعود او کریم خلیلي.
کوم تلویزیون د ایراني کلتور پر ضد سخته مبارزه کوي؟ طلوع تلویزیون.
کوم تلویزیون افغاني کلتور نه خپروي؟ شمشاد.
څوك له پښتو ژبې سره ډېره مینه لري؟ رهنورد زریاب.
څوك په افغانستان کې ملي وحدت غواړي؟ لطیف پدرام.
کوم تنظیم په حکومت کې هېڅ ونډه نه لري؟ جمعیت اسلامي.
کوم وکیل دی چې هېڅ انتقاد رمضان بشردوست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کوي؟

افغانستان کې ډېر جنګیالی حامدکرزی.

سیاستوال څوک دی؟

څوک د سولې او امن کوتره ده؟ جنرال دوستم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نړيوالو ځواکونو د شتوالي ضرورت او قانونيت

دا ليکنه هم د((قلموال)) جريدې د ۱۳۸۷ل کال په(۲) ګڼه کې چاپ شوې ده.

له نږدې دوو کلونو راهيسې شمال ټلوالې (اوسنۍ (متحده ملي جبهه) او ددې ترڅنګ د ېته د ورته اهدافو لرونکې بله جبهه (متحده ملي شورا)، په خپلو تبليغاتي غونډو، ميټينګونو، مظاهرو او مرکو کې په پرله پسې ډول ټينګار کوي، چې په افغانستان کې د نړيوالې ټولنې شتوالی دې ((قانوني)) شي. له ((قانوني کېدلو)) څخه ددې پورته دوو ټلوالو خپل تعبير او خپل تفسير دی، چې غواړو وروسته پرې رڼا واچوو، خو اوس په عام ډول راځو د ېته، چې افغانستان کې د نړيوالو ځواکونو د شتوالي اړتيا شته که نه؟ او که اړتيا يې وي، نو د ((قانون)) کومې ځواکمنې کورنۍ او بهرنۍ سرچينې بايد دا تائيد يا رد کړي؟

۱- په افغانستان کې د نړيوالو ځواکونو ضروروت: په عام ډول افغان ملت په خپله خاوره کې د هېڅ بهرني ځواک شتوالی نه شي زغملی، خو کله که د بهرني ځواک شتوالی د بېلابېلو کورنيو او بهرنيو عواملو له امله حتمي او ضروري شي، نو بيا افغانان خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي ګټو ته د تعقل له مخې په دې باب فکر کولای شي، چې کوم ځواکونه د څومره وخت لپاره ضروري دي.
هغه افغانان چې د هېواد د ملي ګټو د ساتنې پر رازونو پوهېږي، هغوی د دې ضرورت احساسوي، چې دا بهرني ځواکونه باید تر هغه مهاله په افغانستان کې پاتې شي، چې افغانستان او د هغه پوځ، د مغرضو ګاونډیو هېوادونو د پټو او ښکاره لاسوهنو د مخنیوي جوګه شي، نوره نړۍ له افغانستانه د خوندیتوب احساس وکړي، د دې ولس په رګونو کې د متمدن ژوند وینه وچلېږي او په هر اړخیز ډول دا هېواد د جګړې او جګړه مارو له اسارته خلاص شي. تر دغسې یو حالت وروسته نه نړیوال دلته د پوځونو د رالېږلو پلمه جوړولای شي او نه ورته ضرورت لري او نه افغانان بیا د بهرنیو ځواکونو راتګ زغملای شي، اوس خو چې افغانانو د طالبانو د سقوط پر مهال د بهرنیو ځواکونو پر وړاندې سخت حساسیت ونه ښود، علت یې دا و چې طالبانو او تر دې د مخه شمالټلوالې له خلکو سره داسې بد چلند کړی و، چې خلک تر پوزې راغلي وو او هر نوي تحول ته یې اړتیا لرله. د بهرنیو ځواکونو په راتګ سره دلته سیاسي او قانوني بهیرونه که څه هم پوره پوره عادلانه نه وو، پیل شول، د افغانستان د پرمختګ لړۍ روانه شوه، که چېرې ځینې سیاسي تېروتنې نه وای شوې، نو اوسنۍ بریاوې به تر دې هم زیاتې وې. په تېرو پنځو کلونو کې په افغانستان کې شوې رغونه د افغانستان د پنځوسو کلونو له رغونې سره انډول ده. څرنګه چې افغانستان د پرش کلنې جګړې دومره ځپلی چې هر څومره ابادي په کې کېږي، بیا هم نه معلومېږي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ځکه اوسنۍ ابادي د چا په نظر ډېره زياته نه ښکاري. د خلکو تقاضا هم د خلکو عادلانه قضاوت ته زيان رسوي، ځکه د بهرنيو ځواکونو په راتګ سره د خلکو تقاضا دومره لوړه شوه، چې له واقعيت سره يې مطابقت نه درلود، هر کله چې د واقعيت او تقاضا ترمنځ واټن رامنځته شي، د خلکو سالم قضاوت ته زيان رسېږي.

نو ځکه خو په افغانستان کې د تېرو څو کلونو پر مهال پر شوي کار، هم شوې تبصرې او هم قضاوت عادلانه نه دي. البته شکايت که پر دې وي چې له دې امکاناتو څخه نوره هم موثره ګټه اخيستل کېدلای شوه، خو د سياسي بې عدالتيو او اداري نيمګړتياوو له امله له دې نړيوالې پانګې او طلايي چانس څخه مثبته ګټه پورته نه شوه، دا انتقاد بيا پر ځای برېښي. د نړيوالې ټولنې له سياسي او پوځي حضور سره سره اوس هم افغانستان په داسې يو حالت کې دی، چې مرستې او لاسنيوي ته لا اړتيا لري. که همدا اوس هم، نړيواله ټولنه خپل پوځونه له افغانستانه وباسي او خپلې مالي مرستې بندې کړي، نو دلته به بيا څه غوبل جوړ شي؟ ايا د نويمو کلونو لوبې به بيا تکرار؟ او ان تر هغه بدتر حالت به رانه شي؟ د تجربو له مخې وايو، چې همداسې به کېږي، نو افغانان بايد د خپلوملي ګټو په پام کې نيولو سره، ګاونډيو هېوادونو، په تېره بيا ايران او پاکستان ته ددې مجال ورنه کړي، چې نړيوال ځواکونه دلته په تنګ او په شا کړي او وروسته بيا د هغوی پر ځای د دوی پټ او ښکاره عسکر او مليشې دلته داخل شي. د يو شي يا مسلې قانونيت د هغو د ضرورت له مخې معلومېږي، نو اوس چې موږ، د افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضرورت ته په ژور نظر ګورو، نو په ډاګه ښکاري، چې د نړیوالو ځواکونو شتوالي ته اړتیا ده، همدغه ضرورت ددې ځواکونو قانونیت ته لاره اواروي. که څه هم ددې خبرې زغم یو خپلواک انسان ته ډېر سخت پرېوزي.

۲- د نړیوالو ځواکونو د شتوالي قانونیت: لکه څنګه چې دمخه مو یادونه وکړه؛ د نړیوالو قوتونو د شتوالي ضرورت، د هغو د قانونیت سرچینه ده، خو بیا هم د نړیوالو او ملي اصولو او حقوقو له مخې داسې قانوني او حقوقي سرچینې شته، چې دوی له هغو څخه قانوني مجوز ترلاسه کړي. په دې قانوني سرچینو کې یو هم د ملګرو ملتونو سازمان او بل هم خپله د افغانستان دولت دی. د سپټمبر د یوولسمې نېټې تر پېښې وروسته، ملګرو ملتونو د خپل (۱۳۶۸) پرېکړه لیک له مخې پر امریکا شوی برید وغانده، د امریکا متحده ایالت یې متضرر یا قرباني شوی هېواد وګاڼه او د خپلې دفاع حق یې ورته ورکړ. بیا د ملګرو ملتونو د امنیت شورا (۱۳۸۶) پرېکړه لیک چې تطبیق یې اجباري حکم لري، د امریکا متحده ایالاتو ته د دې حق ورکړ، چې خپل دښمن، په هره سیمه کې چې وي، تعقیب کړي، هغوی د همدې پرېکړه لیک له مخې د طالبانو حکومت ړنګ کړ او بیا یې د بن نړیوال کنفرانس ته لاره اواره کړه. په دې کنفرانس کې چې د ځینو سیاسي ډلو، له هغې جملې نه د شمالتلوالې استازي یې هم اساسي غړي وو، د ملګرو ملتونو د غړو هېوادونو له خوا پرېکړه وشوه، چې افغانستان ته به نړیوال سوله ساتي ځواکونه ځي، په پیل کې به د کابل او وروسته به

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا د نورو سیمو امنیت ټینګوي، په دې ډول په افغانستان کې د ائتلاف او ایساف دواړو ځواکونو شتوالي لپاره نړیوال حقوقي مجوز رامنځته شو، دا چې دا مجوز د ځینو په نظر عادلانه دی که نا عادلانه دا نو بیا بېله خبره ده. البته د ملګرو ملتونو د نورو ایجنسیو د پرېکړو تطبیق اختیاري دی، خو د امنیت شورا د پرېکړو تطبیق اجباري دی، نه اختیاري ، که ددې شورا د پرېکړې مطابق کوم هېواد ته نړیوال ځواکونه لېږل کېږي، هغه هېواد یې مخالفت نه شي کولای، په هر حال دا یو اوږد بحث دی، چې موږ ورته په اجمالي ډول اشاره وکړه، ددې ترڅنګ د افغانستان د دولت درې واړه ارګانونه چې په واقعیت کې د همدغو نړیوالو ځواکونو د شتوالي زېږنده دی، هم تراوسه پورې له حقوقي او قانوني پلوه د نړیوالو ځواکونو شتوالی نه دی چلنج کړی، د افغانستان دولت پر دې پوهېږي، چې که نړیوال ځواکونه همدا نن له افغانستانه ووځي، نو د دوی شتوالی به هم ورسره ختم شي، نو هغه دولت چې شتوالی یې د بل چا په شتوالي پورې تړلی وي، هغه به له عملي پلوه څومره مشروعیت او توان ولري چې د بل چا د مشروعیت په اړه فیصله وکړي. ددې ترڅنګ افغانستان د امریکا متحده ایالاتونو سره یوه اوږد مهالې ستراتیژي هم لري، دا هم ددې ایجاب کوي، چې په افغانستان کې تر بشپړ ثبات پورې نړیوال ځواکونه دلته مېشت وي.

خو دا چې ولې یو شمېر ډلې او سیاسي اشخاص، د بهرنیو ځواکونو د قانونیت خبرې کوي، د دوی بګراونډ (شالید) ته هم باید لږ نظر وشي، چې دا ډول څرګندونې د صداقت له مخې دي که د چل

(c) ketabton.com: The Digital Library

او فریب له مخې؟: دا هغه ډلې دي، چې تر ټولو دمخه همدوی چغې وهلې چې ژر ژر دې امریکایي ځواکونه راشي او مورږ دې د طالبانو له مرګونو ګوزارونو وژغوري؛ هغه څوک چې نن د ناټو او ایساف ځواکونو د وتلو او یا قانوني کولو غوښتنه کوي، دا همغه خلک دي چې ستوني یې هغه وخت له ډېرو چغو کېناستل او تر ټولو دمخه یې امریکایي ځواکونو ته لبیک ووایه، هغه وخت یې د «قانونیت» نوم هم په خوله وانخیست، خپل کورونه یې امریکایي ځواکونو ته په ډبله کرایه ورکړل او اوږه پر اوږه لکه د اجیرو ملېشو په څېر د امریکایانو ترڅنګ د طالبانو پر ضد وجنګېدل، تر ډېره وخته یې امریکایي پوځونو سره باډیګارډي وکړه او اوس هم لګیا دي همدې کسب ته ادامه ورکوي، خو دا چې اوس د نړیوالو ځواکونو د قانوني کېدو خبرې کوي، علت یې دادی چې دوی لانورو سیاسي امتیازاتو ته دام ایښی دی، دوی فکر کوي، چې نړیوال به په دې «قانونیت» وویروي او په پای کې به هغوی دوی سره سیاسي امتیاز او معاملې ته غاړه کېږدي. دوی فکر کوي، چې د ولسي جرګې مشرتابه دوی سره دی او په حکومت کې هم د ټلوالې ونډه درنه ده، نو له دې قوت څخه به پر بهرنیو ځواکونو د فشار د یوې وسیلې په توګه کار واخلي.

ایران او پاکستان هم دلته د بهرنیو ځواکونو له شتوالي څخه په تشویش کې دي، نو دا ډلې هم له پخوا نه ددې هېوادونو له سیاسي او نورو کړیو سره پټې او ښکاره یارانې لري، نو ځکه خو د دې هېوادونو پټه رابطه هم له دې قضیې سره رد بدلای نه شي. دې کې هم هېڅ شک نه شته، چې د بهرنیو ځواکونو خپل سري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناوړه عملیات او په هغو کې د سلګونو افغانانو بېګناه وژنه د هېڅ افغان پر زړه نه اوارېږي او نه دا ډول عملیات د امنیت په ټینګښت کې کومه مرسته کولای شي، بلکې تاثیرات یې لامنفي دي. هېڅ شعوري او ملتپال افغان د ډېر وخت لپاره د بهرنیو ځواکونو شتوالی حتی قانوني او ناقانوني، دواړه نه شي زغملای، خو ملتپال افغانان پر دې پوهېږي، چې اوسمهال نړیوالو ځواکونو ته پلمې جوړول، د مغرضو ګاونډیو هېوادونو اشغالګرو ځواکونو راتګ ته د لارې اوارولو په مانا دي. څه فکر کوئ، هغه څوک؛ په تېره دوه ټلوالې ((متحده ملي جبهه)) او ((متحده ملي شورا)) چې دواړه د یوې سکې دوه مخونه دي، که همدا نن امریکایي او نړیوال ځواکونه نه وي، نو دوی به د یوې شېبې لپاره هم په کابل کې پاتې شي؟ بیا به یې ځای کولاب، اصفهان او نورې سیمې نه وي؟ له دې ډول چغو او فریادونو څخه ددې خلکو هدف دا دی، چې څنګه کولای شي له همدې بهرنیو ځواکونو څخه د اوسنۍ اقتصادي او پوځي ګټې ترڅنګ، نوره سیاسي ګټه هم پورته کړي.

له بهرنیو ځواکونو څخه هم، د ولس هیله

(c) ketabton.com: The Digital Library

داده، چې خپل سري عمليات دې زياتي ودروي، د افغانستان د دولت له ولسواک اړخ سره دې مرسته وکړي، چې د افغان ملي پوځ، ملي اردو، پوليس او ملي امنيت په ارګانونو کې بشپړ سمون راولي، دا ارګانونه دې پياوړي کړي، ځکه د دوی د يوه عسکر لګښت زموږ د سلو عسکرو د لګښت په اندول دی، دوی د افغانستان له کلتوري، ټولنيز، قومي او جغرافيايي جوړښت سره

بلد نه دي او نه هم د چريکو جګړو تجربه لري، نو په دې خاطر د دوی او ملکي خلکو دواړو تلفات زيات دي، ددې په خاطر چې هم د دوی د لاږياتو زيانونو او تلفاتو مخه ونيول شي او هم د ملکي افغانانو، نو ښه لاره داده، چې خپله افغان پوځ په عصري وسلو سمبال او په هر اړخيز ډول ځواکمن شي، دا کار به د کورنۍ جګړې د مخنيوي او کنټرول لپاره هم لاره اواره کړي او پر مناسب وخت به د بهرنيو ځواکونو د وتو زمينه هم برابره کړي، افغان پوځ به په چټک ډول ددې جوګه شي، چې په خپله د خپل هېواد ساتنه وکړي او د ګاونډيو لاسوهنو ته ځواب ووايي. دا هغه لاره ده چې دواړو لوريو او زموږ عام ولس ته ډېره په ګټه ده. دا چې يو څو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاسي مداریان هر وخت په رسنیو کې چغې وهي، دا هغه خلک دي، چې په ولس کې اساسي بنسټ نه لري او یوازې په یو شمېر پردیپالو رسنیو کې مطرح دي، دا همغه خلک دي، چې هم یې د بهرنیو ځواکونو د راتګ پر مهال ډېر امتیاز اخیستی او اوس بیا غواړي د «قانونیت» تر چتر لاندې د هغو د تنګولو له لارې نور امتیاز هم واخلي. نړیوال ځواکونه او د هغوی سیاسي ماهرین باید د افغاني ټولنې ددغو سیاسي سوداګرو او پاروګرو په چل او جادو پوه شي، تر دې زیات امتیاز ور نه کړي او د پخوانیو امتیازونو د سلب په باب یې هم جدي فکر وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

((القاعده)) په افغانستان او ((الفایده)) په پاکستان کې

دا لیکنه هم د((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۷ل کال په(۲)مه ګڼه کې چاپ شوې ده.

نږدې یوه نیمه لسیزه کېږي چې په نړۍ کې د ((القاعده)) په نوم یو نوی سیاسي بازار پرانیستل شوی دی. ددې بازار مارکیټونه هر چېرته پرانیستل شوي، خو هوښیار هغه دی چې په دې تور بازار کې خپله ناچله سکه وچلوي، خپل کوټه زر صفا کړي، سپین په تور او تور پر سپین واړوي. ددې بازار یوه زیاته برخه په افغانستان کې پرانیستل شوې، خو افغانان یې نه پېرېدونکي دي او نه پلورونکي، سودا نور خلک راوړي او پر نورو یې خرڅوي، راکړه ورکړه د نورو ده، خو ځمکه یې د افغانانو نیولې، داسې لکه د یوه فري زون په شان، فري زون خو ښه وي، یوه ټاکلې اندازه محصول خو د ځمکې خاوند ته ورځي، خو دا مارکیټ په فري زون کې هم فري دی. عجیب مارکېټ دی، امریکایان ترې یو ډول ګټه پورته کوي، اروپایان ترې بل ډول، روسان ترې بل رنګ، ایرانیان ترې بل او پاکستان، خو بیا د ګټې ګټه اخلي، ټول پېروی او د سر کوچ پاکستان ته ځي. که چېرې په افغانستان کې د القاعدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارکېټ بېرته نه وای، نو امریکایانو هېڅکله هم دلته خپل مالونه نه شول خرڅولای، روسیې ته هم پلمه نه پیداکېدله، چې په دې سیمه کې د خپلې تېرې ماتې غچ واخلي، ایران هم له خپل پخواني دښمن (طالبانو) سره د خپل لوی غلیم (امریکا) پر وړاندې تاکتیکي ملګرتیا نه شوه کولای او پاکستان ته هم ددې زمینه نه برابرېدله چې یو خرڅ کړي او بل واخلي، یا زوړ رنګ کړي او نوی جوړ کړي او بیا د تېر دېرش کلن جنګي ماشین ارابه تاوه او زوړ داستان بیا له سره پیل کړي.

له دې لنډې یادونې څخه هدف دادی، چې داسې یوه حقیقت ته مو متوجه کړي، چې څوک د القاعدې د دښمنۍ چیغې وهي، هغوی د القاعدې له وجود او نامه څخه تر هر چا زیاته ګټه پورته کړې ده او څوک چې یې پر دوستۍ تورن دي، هغوی ته یې ډېر زیان اړولی دی. د جهاد په کلونو کې اسامه او د هغه ملګري د امریکا متحده ایالاتو په ملاتړ او هڅونه ښه په زغرده شوروي لښکرو پر ضد وجنګېدل، تر جهاد وروسته ددې ډلې غړي څه په سعودي، څه په افغانستان، څه په سوډان او څه هم په نورو هېوادونو کې مېشته شول، خو د اوسنۍ شمال ټلوالې= ملي جبهې او د هغه وخت د اسلامي دولت رئیس پروفیسور برهان الدین، اسامه بن لادن له سوډانه اریانا افغان الوتکه کې افغانستان ته انتقال او دلته یې مېلمه کړ او سربېره پر دې یې تر (۱۲۰) تنو زیاتو عربو ته د افغانستان تابعیت ورکړ، د جهاد په کلونو او تر هغې وروسته استاد رباني د اخوانیزم د تار په غځولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره په دې بريالى شو، چې په عربي درهمو او ريالونو خپله سياسي بقا خوندي کړي او په تخار کې د (عبدالله بن مسعود) په نوم يو پوهنتون هم د همدې سيروم له لارې ژوندى وساتي، خو کله چې طالبانو له اسامه سره نوې يارانه ټينګه کړه، نو د رباني پر زړې يارانې ګردونه پرېوتل. طالبانو، چې د رباني تش په نامه سيار اسلامي دولت د افغانستان له خاورې اوټ کړى و، د القاعدې پخوانۍ دوستۍ او نوې دښمنۍ ورته د نوش دارو حيثيت غوره کړ، د سپټمبر پر (۱۱) يې يو ځل بيا د بخت ستورى راوخوت او د بي (۵۲) امريکايي الوتکو تر سيورې لاندې يې نوې ساه واخيسته، د شمال ټلوالې ټول داړه ماران لکه د سمڅې ياران له غارونو راووتل او پر ښارونو راتويې شول، د خيال پاچا يو ځل بيا د واک د عمل پر ګدۍ کېناست، طالبانو د القاعدې د دوستۍ مزه وڅکله، د ملا عمر تخت او بخت دواړه نسکور شول.

د افغانستان د هويت او ځمکنۍ واکمنۍ د کورنيو مخالفانو ترڅنګ بهرنيو هېوادونو هم د القاعدې له دوستۍ او دښمنۍ څخه ښه د مزې ګټه پورته کړه. که په کورنۍ کچه د رباني په مشرۍ شمالټلواله په پيل کې د اخوانيزم د نظريې له امله په اسامه او د هغه پر استاد عبدالله عزام وياړېدله او د هغوى له دوستۍ او دښمنۍ يې ښه ګټه پورته کړه، نو په بهرنۍ کچه پاکستان هغه هېواد و، چې هم يې د القاعدې او نورو عرب ګروپونو په جوړونه کې تر حده زيات امتيازات، د همدې عربو او لويد يزې نړۍ څخه ترلاسه کړل، خو کله چې ځاى د ((جارستان))

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغی، نو تر ټولو دمخه همدا پاکستان په واز کومي د امریکا د خوشالۍ لپاره د القاعدې د مقابلې ډګر ته راودانګل، جنرال مشرف د جورج بوش د جګړې د ملاتړ په برخه کې د (هو) او (نه) په انتخاب کې ډېر ژر (هو) انتخاب کړه او بیا یې دا هم غبرګه کړه، چې ((په سیاست کې دوستي او د ښمني دایمي نه وي، دوستي او د ښمني د یو هېواد د ملي ګټو پر بنسټ ټاکل کېږي، اوس موږ ته د پاکستان ملي ګټې مهمې دي نه القاعده او طالبان)). طالبان چې زموږ په ټولنه کې اکثره هسې هم یتیمان او بې سرپرسته ماشومان دي، له سیاسي پلوه هم پر ډېر سخت وخت بې سرپرسته شول او د خپلو پنجابي یارانو پنجابۍ توره او اسلامي ورورولي یې په خپلو سترګو ولیده، ان تر دې چې د طالبانو پر سفیر(ملا ضعیف اخوند) یې هم صرفه ونه کړه او امریکایانو ته یې د خپلې دوستۍ د اثبات د یوې نمونې او غوړې مړۍ په توګه ور ډالۍ کړ.

پاکستانیانو له القاعدې سره خپله زړه دوستي پر یوې نوې امریکایي دوستي بدله کړه او ددې دوستۍ په مقابل کې یې نږدې شل ملیارده ډالره له امریکا څخه ترلاسه کړل.

د القاعدې د ټکولو د روان بهیر له پیله بیا تر دې دمه هغه پټې او ښکاره مرستې چې امریکا له پاکستان سره کړې، تر هغو مرستو څو ځله زیاتې دي، چې امریکا له افغانستان سره کړې دي. د پاکستان لپاره دا یو طلایي چانس و چې څو یاغي عرب او څو نا شعوري طالبان او د هغوی جوړه شوې اډانه په شلو ملیاردو ډالرو وپلوري او د پاکستان ګټې تضمین کړي. پاکستان بیا هم پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې بسنه ونه کړه، چې طالبان او القاعده يو ځل جوړ کړي او بيا يې رنګ کړي او په دواړو حالتونو کې خپله چنده او انعام ترلاسه کړي، بلکې د سبانۍ ګټې لپاره يې هم ور پرانيستې پرېښود، د پښتنو قبايلي سيمه يې يو ځل بيا د داسې خوځښتونو لپاره عياره او د جګړې د جاري ساتلو امکانات او بستر يې ورته برابر کړل. ددې لپاره چې د القاعدې شبکه په بشپړ ډول له منځه لاړه نه شي، نو د القاعدې د مشرتابه شورا مهم غړي يې د پاکستان په لويو سياسي او صنعتي ښارونو کې ځای پر ځای کړل او جنګي ډلې يې په پښتنو مېشتو سيمو کې ځکه خوندي کړې، چې د جنګ د جاري ساتلو جوګه وي، د ورانۍ زيان هم دوی وزغمي، سياسي مسوليت هم د دوی پر غاړه شي او له نړيوالې ټولنې سره د ټکر کفاره هم دوی ورکړي، عجيبه خبره ده د القاعدې مهم سياسي غړي اکثره په اسلام اباد، لاهور، راولپنډۍ، کراچۍ، فيصل اباد او د پاکستان په نورو ښارونو کې نيول شوي، خو جنګ د پښتنو په سيمو کې روان دی. د جنرال مشرف د څرګندونو له مخې تراوسه پورې د القاعدې (۷۵۰) تنه مهم غړي پاکستان نيولي او پر امريکا يې پلورلي دي، اکثره يې د پاکستان په پورتنيو يادو شويو ښارونو کې نيول شوي. د القاعدې ګڼ شمېر غړي همدا اوس د پاکستان د استخباراتو او امنيتي ارګانونو تر نظر لاندې د پاکستان په مهمو ښارونو کې خوندي دي او د هر يوه د سر قيمت او ارزښت معلوم دی، کله چې امريکايان لږ په قهر او پاکستانيان لږ بې پيسو شي، نو بيا پاکستاني جنرالان د القاعدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو مهم غړی د یوې غوړې مړی په شان د امریکایانو تر ستوني تېر کړي او هغوی بیا ددې ښکار په بدل کې پاکستاني جنرالانو ته خپل انعام ورکړي، د ګټې دا بازار او مارکېټ به تر هغه روان وي تر څو چې د افغانانو د ملي شعور کچه نه وي اوچته شوې، افغانان باید پر دې پوه شي چې دا جنګ د څه لپاره او د چا په ګټه دی؟ ډېره دردونکې خبره دا ده، چې که د جګړې انډول د یوه فرضي احتمال له مخې د امریکایانو پر زیان تمام شي، نو بیا به هم پاکستان هغه هېواد وي چې تر ټولو زیاته مادي او معنوي ګټه به ترلاسه کړي، همدا پاکستاني جنرالان به وي او وایي به چې موږ د اسلامي ورورولۍ له مخې خپلو مسلمانو عربو ورونو ته پناه ورکړې وه، نړۍ مو تېر وېستې وه او د القاعدې مهم غړي مو خوندي کړي وو. ددې احتمال هم شته چې پاکستان امریکایانو ته د لوړ قېمت په بدل کې یو ځل بیا د طالبانو او القاعدې نوی راټوکېدلی قوت پر هغوی وپلوري او دا ډلې یو ځل بیا پر بد برخلیک اخته کړي. ددې اټکل هم شته چې پاکستاني کمپاینران د نړۍ په کچه د غټو قدرتونو ذهنیت بدل کړي او ددې سیمې امنیت ترې په اجاره واخلي، پاکستان سره ددې ظروف شته چې دلته د یو داسې وروسته پاتې سیاسي او مذهبي افراطي نظام د رامنځته کولو تابیا وکړي، چې د مذهبي او سیاسي تنګنظرۍ پر اساساتو ولاړ وي، په سیمه کې د ژوند او تمدن ټولې ښې نښانې له منځه یوسي، خو ددغه غم په بدل کې په سیمه کې یوه ناخوښې سوله او امنیت ټینګ کړي، دا به د امنیت داسې یوه جزیره وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې وګړي يې د جزاميانو په څېر په کې ژوند کوي، خو له نورې نړۍ او تمدنونو سره به اړيکې نه لري. د دغو ټولو احتمالي خطرونو په پام کې نيولو سره، ټول افغانان او طالبان بايد دې ټکي ته ځير وي چې د القاعدې په شان د يوه تحريک لپاره په ټوله افغاني خاوره کې د فعاليت د زمينې برابرول که هغه هر ډول دلايل او عوامل ولري، د افغانانو په ګټه نه ده او نه هم طالبان په دې ډول د يوه سياسي او شعوري ځواک په توګه په ټولنه کې د

واک، ګرانښت او منښت خاوندان کېدلای شي، د دې ټولــو سلسلو دوام د پخوانيو تجربو بيا تکرار دی، چې زيان به يې افغانان، افغاني ټولنه او په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني طالبان زغمي، خو ګټه به يې پاکستان او د هغوی په شان نورو هېوادونو ته چې د دې ډول تيوريو د جوړولو صلاحيت او ظرفيت لري، رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان پارلمان؛ د لرګي توره

دا لیکنه هم د((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۷ل کال په(۲)مه ګڼه کې چاپ شوې ده.

د بې وختـه دیموکراسـۍ همداسې بې ثمـره ونـه وي، کلـه چې امریکـایي پوځونـه افغانسـتان تـه راغلـل، نـو دلتـه هـم دبې وختـه دیموکراسـۍ ډولونـه وغـړول شـول. د دیموکراسـۍ نـارو سـورو او شعارونو دومره زور واخیست، چې لـه خلکو نـه د نورو فکرونو او شعارونو لاره ورکه شوه. د ولسواکۍ په همدې ګرمه هنګامـه کې د افغانستان د پارلمان یا ملي شورا (ولسي جرګې او مشرانو جرګې) لپاره انتخابات وشول. سره له دې چې د زر او زور ډېرو خاوندانو له قـانوني او ناقـانوني لارو پارلمـان تـه لاره پیـدا کـړه، خـو یـو شـمېر هېـواد پـالو افغانـانو هـم د خلکـو د اسـتازو پـه توګـه د پارلمـان غړیتوب ترلاسه کړ. سره لـه دې چې د پارلمـان د غـړو پـر ترکیب، د خلکو نیوکې وې، خو بیا هم خلکو ته د هغو د شکایتونو د اورېدو یوه سرچینه پیدا شوه. په لومړیو وختونو کې د خلکو هیله زیاته وه، د خلکو هیله هغه وخت نوره هم زیاته شوه، چې ولسي جرګې نوې کابینې ته د باور رایه ورکړه، په دې باور رایـه کې یـو شمېر وزیران په ډېره مشکله د ولسي جرګې لـه چاڼـه تېـر شول، ښـاغلی رهین او ښاغلی فرهنګ پـه کې پـه مطلق ډول ناکـام شـول، خـو فرهنګ بیـا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته د ډېر پسپسک او سمجوتې په وجه د کړکۍ له لارې بېرته کابينې ته لاره پيدا کړه، خو د ښاغلي رهين ځای هندوستان شو.
تر هغه وروسته د ولسي جرګې ډېر وخت پر خپلمنځي نانديو،

شخړو، قومي، تنظيمي او سيمه ييزو بحثونو تېر شو. د ولسي جرګې د شخصيت د اعادې لپاره دويم چانس هغه وخت پيدا شو چې د بهرنيو او مهاجرينو چارو وزارتونو وزيرانو ته د نه باور (عدم اعتماد) رايې صندوقونه کېښودل شول، ولسي جرګې دواړه وزيران له خپل باوره سلب کړل، دې کار سره د ولسي جرګې حيثيت اوچت شو، يو وزير خو په خپله مخه لاړ، خو دا چې د دويم وزير سلب، د جمهور رئيس له خوا ((ويتو)) شو او بيا ولسي جرګه پر دې بريالۍ نه شوه، چې پر حکومت خپله پرېکړه تعميل کړي، نو د ولسي جرګې حيثيت ته نور هم زيان ورسېد.
تر دې وروسته د ولسي جرګې د يو زيات شمېر غړو زړونه ساړه شول، د غير حاضرۍ لړۍ چې له پخوا نه هسې هم روانه وه، نوره هم ټينګه شوه، ځوک پر بهرنيو او ځوک هم پر کورنيو سفرونو مصروف شول، ځينو وکيلانو چې له پخوا نه يې له يو شمېر وزيرانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره د ((کمېشنکارۍ)) تار ځغلولی و، دا لړۍ نوره ګړندۍ کړه، دا ډول وکیلان نور هم د خپلو ګټو تضمین ته وهڅېدل. په دې ډول د ولسي جرګې رنګ ورو ورو پیکه شو، خبره ان تر دې حده ورسېده چې ډېر ځله د ولسي جرګې ورځنی نصاب هم نه پوره کېده. د بغلان پېښې هم د ولسي جرګې قضاوت او عدالت تر سختې پوښتنې لاندې راوست. د بغلان دردوونکې پېښه کې ولسي جرګې ډېر غوروپش وکړ، په نتیجه کې د هغه ولایت ملکي او بې واسطې والي ډاکټر محمدعالم اسحقزی د ولسي جرګې د قضاوت قرباني شو، دا په داسې حال کې ده چې د پېښې لومړۍ درجه امنیتي مسئولین؛ د ملي امنیت رئیس او امنیه قوماندان لاسرې سترګې ګرځي، نه یوازې سرې سترګې، بلکې کله چې د امنیه قوماندان ښاغلي سیدخیلي په ټلېفون کې د ولسي جرګې مشر ښاغلي یونس قانوني ته سپکې سپورې وکړې او اخطار یې ورته ورکړ، نو د ولسي جرګې د رئیس پر اور او شور یې یخې اوبه تویې کړې. د ولسي جرګې د حیثیت د احیا لپاره تقریباً وروستی چانس د روان کال د ثور د اتمې نېټې د ((جشن)) پېښه وه، چې نړدې وه د افغانستان مشرتابه په کې له منځه تللی وای او هېواد له یوه لوی سیاسي او پوځي بحران سره مخامخ شوی وای. په دې پېښه کې د ولسي جرګې یو بل هېوادپال غړی حاجي فضل الرحمن څمکنی هم قرباني شو، ولسي جرګې پر دې پېښې داسې یو فریاد پیل کړ، چې تا به ویل که ټوله کابینه نه وي، نو د دې مسئولو امنیتي ارګانونو مشران خو به په یو څو شېبو کې بې اعتماده او له حکومته رخصت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، دوه وزيران او يو رئيس راوغوښتل شول، د ولسي جرگې اکثره غړي دومره په قهر وو، چې تر خولې يې اورونه باديدل، وزيرانو او رئيس صاحب که د خپل ځان د سپيناوي لپاره خپلو خبرو ته ډېر سپېروني ورکړل، خو څه نتيجه يې ورنه کړه، صندوقونه راوړل شول او ټول ولس په دې تمه و، چې اوس به ددې درېو ښاغلو سابه په مالگه کړي، ولسي جرگې گوزار وکړ، خو گوزار يې داسې و، لکه د لرگي د توري گوزار، ددې پرځای چې مقابل لوري ته زيان ورسوي، خپله توره ماته شوه او هغه وهم چې له حکومت او ولس سره د ولسي جرگې پر وړاندې موجود و، ټول په يو گوزار له منځه لاړ، کله چې رای شمېرنه پيل شوه، نو په وزيرانو او رئيس کې د وينې رنگ نه ښکارېده، ساعت وروسته هر څه سرچپه شول، دولسي جرگې کمېشنکاروغړو د سترگو په رپ کې د ټلېفون په غوږۍ معامله وکړه، په نتيجه کې هغه مسولين چې د حضوري چمن په ((ستره جبهه)) کې يې د دوه درې مخالفينو د ټکان له امله شرموونکې ماتې خوړلې وه، د ملت د کور په پراخه جبهه کې په داسې حال کې چې د ملت اکثريت استازي يې په مخالفه جبهه کې ولاړ وو، په فاتحانه ډول دا جبهه فتح کړه او سره مخونه له پارلمانه راووتل، د پارلمان وکيلان خړ غوږونه او بوس مخونه له ولسي جرگې د خپل کور پر لوري رهي شول او د ولسي جرگې کمېشنکار وکيلان په دې بريالي شول چې د ولسي جرگې جبهه ماته او لوبه په خپله گټه تمامه کړي. تر هغه وروسته ولس ته په ډاگه شوه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولسي جرګه د وراسته لرګي هغه توره ده چې پر هر چا يې ګوزار کړي، خپله ماتېږي

او هغه شخص ته هېڅ تاوان نه شي رسولای.

دې ښاغلو ته د نه باور رايې تر دې بهير وروسته، ولسي جرګه نوره هم پيکه شوه، اوس نو د لرګي له دې تورې، نه ولس ډارېږي او نه هم د حکومت بې کفايته او باکفايته وزيران. اوس چې ولسي جرګې ته نه اعتبار پاتې او نه ډېر عمر، خو زه د يو افغان په توګه د ولسي جرګې د هغو وکيلانو پر شخصيت او حيثيت ډېر ځورېږم چې واقعاً د ولس په رايه راغلي او خپل ملت ته د خدمت تلوسه او ولوله لري.

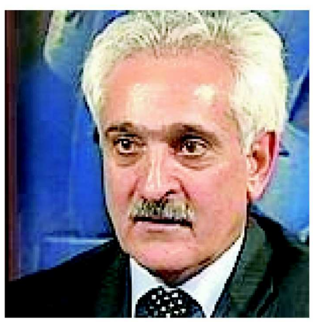

موږ بايد په ولسي جرګه کې د کمېشنکارو وکيلانو او رښتينو استازو ترمنځ تفاوت درک کړو. که ولسي جرګه رښتيا هم غواړي د خپل عمر پاتې برخه په حيثيت او اعتبار تېره کړي، د صداقت او درايت توره دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راواخلي، سیمه ییز، ژبني، تنظیمي او سلیقه یي اختلافونه دې یوې خواته پرېږدي، د خپلو ځینو وکیلانو د پټو او ښکاره معاملو مخه دې ونیسي او د ملي ارمانونو د تطبیق لپاره دې په متحدانه ډول هڅې وکړي، هغه وخت کېدی شي د ولسي جرګې شان و شوکت، برم او عزت تر لاسه شي او که حالات همداسې روان وي، نو کېدی شي ولسي جرګه تر دې هم کم ارزښته او پیکه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې د سیاسي شکایتونو کلتور

دا لیکنه هم د((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۷ل کال په(۲) ګڼه کې د سریزې په توګه چاپ شوې ده.

په درې لسیز جنګ کې د افغانستان پر ډېرو ارزښتونو د ابهام وربځې خورې شوې، د ژوندانه د ډېرو ډګرونو معیارونه کمرنګ شول، له خلکو لاره ورکه شوه، ملامت او سلامت، خدمتګار او تخریبکار له خلکو لادرکه شول، د انتقاد ، ونې هم تر وخت دمخه وده وکړه، تر اختناقي رژیم وروسته د ناکنترولې ((دیموکراسۍ)) رارسېدل، بله ستونزه وه، چې خلک یې په سیاسي سفر کې ګډ وډ کړل. د سیاسي انتقادونو دا بې هدفه لړۍ د ببرک کارمل د واکمنۍ له وروستیو وختونو پیل شوه، کارمل په پیل کې د شوروي راتګ د خپل ځان ویاړ باله، خو وروسته چې جګړې زور واخیست، نو ده د روسانو د راتګ پړه پر پخواني واکمن (حفیظ الله امین) واچوله، د خپلې واکمنۍ پر وروستي مهال یې د خپل ګوند او حکومت پر ځینو مطرحو غړو هم سخت ټکونه وکړل.

ډاکټر نجیب الله هم دې لړۍ ته دوام ورکړ او په یوې غونډې کې یې د خلکیانو او پرچمیانو دواړو له مخالفت نه سر وټکاوه او ویې ویل چې نه خلکي یم، نه پرچمي یم... او وروسته یې ((انتقاد و انتقاد از خود)) په نامه د انتقادي ویناوو یو کتاب هم چاپ شو. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکټر نجیب الله د واکمنۍ په وروستیو کې هم، حکومتي لوړ رتبه او ټیټ رتبه مامورین اکثره په انتقاد روږدي شول، ددې پر ځای چې د خپل هېواد او حکومت ظرفیت وسنجوي او له بحرانه د راوتلو لارې په ګوته کړي، ټولو له یوې مخې د انتقاد لمن ونیوله. تر هغه وروسته د تنظیمونو په ګډوډېزه واکمنۍ کې، خو انتقاد دومره عام شو، چې تنظیمي مشرانو او جنګسالارانو ورسره بېخي معافیت حاصل کړ، هغه وخت نو حالات دومره ترینګلي وو، چې د انتقاد تر کچې هم پورته وو او « بې له توره خلاصی نه و په کار». تر هغه وروسته د طالبانو په زورواکه واکمنۍ کې خو په داخلي اوحکومتي کچه انتقاد د سره کفر معادل و، یوازې بهرنۍ راډیوګانې او رسنۍ وې چې له طالبانو سره یې مقابله کولای شوه، نور نو د هېواد په داخل کې د هر چا ژبه او قلم تړلي وو او د رسنیو پر شتون دسانسور خپسه ناسته وه. د طالبانو د واکمنۍ تر رنګېدو وروسته چې د یو ناڅاپي دیموکراسۍ ورېمې وچلېدې، نو بیا هم قلمونه تېره شول او د ژبو تنستې خلاصې شوې، د هر چا چې هر څه په خوله راغلل، هغه یې وویل او لاهم دا لړۍ روانه ده. عجیبه خبره خو داده؛ ټولې دولتي او نا دولتي رسنۍ او اشخاص لګیا دي په انتقادي کمپاین کې برخه اخلي، هېڅ داسې یوه سرچینه نه شته چې مسئولیت پر غاړه واخلي، څو موده دمخه ازادۍ راډیو خپل ګردي مېز ته د دولت یو وزیر رابللی و، چې د خلکو پوښتنو او شکایتونو ته ځوابونه ووایي، وزیر صاحب ددې پرځای چې د خلکو شکایتونه ځواب کړي، په خپله په شکایتونو سر شو، پردې مهال د ازادۍ راډیو کوربه ژورنالیست، وزیر صاحب ته وویل: بس وزیرصاحب پوه شو، موږ خو تاسو ددې لپاره رابللي وئ چې د خلکو شکایتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب کړئ، دا چې تاسو خپله شکایت کوئ، نو ستاسو شکایت به څوک ځواب کړي؟

اوس چې ټول دولتي ارګانونه ګورې، له شکایت او انتقاد پرته بل څه کار نه کوي، د دولت دوه لوی ارګانونه؛ قضا او په تېره بیا پارلمان، خو د ټولو مشکلاتو سر، حکومت بولي، خپل ځان یې یوازې انتقاد ته وزګار کړی او همدې انتقاد ته یې کار ویلای دی، دا په داسې حال کې ده چې خپله د شورا اکثریت غړي د همدې حکومت مهم غړي وو، دې ښاغلو نه که وپوښتل شي تاسو خپله چې په حکومت کې وئ هغه وخت کې موکومه توره کړې وه، چې اوس لا پر دې نورو حکومتي چارواکو انتقادونه کوئ؟ په ولسي جرګه کې همغه وکیلان تر ټولو زیات او توند انتقادونه کوي، چې تر دې دمخه یې په حکومت کې تر ټولو غوړې څوکۍ لرلې او اوس هم له حکومت څخه تر ټولو زیات باج اخلي، د انتقادونو لړۍ ان د جمهوري ریاست تر معاونینو هم رسېدلې، د جمهور رئیس مرستیالان هم کله کله پر دولت نیوکه کوي او نږدې ده چې د نا سالم انتقاد دا لړۍ د جمهوري ریاست تر مقامه هم ورسېږي، دلته پوښتنه پیداکېږي، چې دا ټول انتقادونه کوي، نو دا کار به څوک کوي؟ زما یو دوست دی د مارانو او لړمانو دمونه یې زده دي، هغه راته کیسه کوله چې پېښور کې یو (هندکی) زما دوکان ته راغی، ماته یې وویل: پیرصاب ماته به یو دم ورکې، ما ویل د څه شي دم؟ ده ویل: والله کور چت باندې ماران ګرځي، ماته دم ورکي چې مار ورک وکي او اودې لاندې راولي. څو څو ځله مې په سړي دم او چوف وکړ او بیا مې ورته وویل چې دا دعا به څو څو ځله ووایې او بیا به

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته ووايې چې راکښته شه په حکم د خدای او په اجازه د پیر صاحب! (هندکی) لاړ خپل کور ته او سبا مازیګر بیا راغی، ماته یې وویل: پیرصاب تا ما باندې اجازه ورکړې وه چې مار به دم وکي، اول به دعا وکي بیا ووایې راکښته شه په حکم د خدای او په اجازه د پیر، ښه ما دا دم واچوه، مار کته شه، نو راکابو کی به څوک؟ (نیسي به یې څوک) ما ورته وویل، چې ته به یې کابو کوې که نه! نو هندکي، په ډېرې وارخطایۍ وویل: پیرصاب اجازه واپس کي اجازه واپس کي، ما باندې کابو ونه شي، چا پلار به لاس باندې ور وړي...))

نو اوس پوښتنه داده، چې انتقاد خو اسانه دی، هر څوک انتقاد کولای شي، خو د حل لاره کومه ده؟ او څوک مشکل حلولای شي؟ نو چې د حکومت، پارلمان او قضا مامورین ټول انتقاد کوي او کار نه کوي، نو دا د مشکلاتو (مار) به څوک کابو کوي؟ اصلي خبره داده چې ټولنه یوازې په انتقاد نه جوړېږي، د ټولنې ابادي کار او زیار غواړي، ((څوک چې کار کوي هغه یې وسایل لټوي او څوک چې کار نه کوي هغه ورته دلایل ګوري)). ډېر انتقادونه ټولنه د انتقاد له معافیت سره روږدې کوي، انتقاد هغه وخت خوند کوي، چې پر ځای او پر وخت وي، د حل لارې په کې وي او په ټولنه کې یې د سمون لپاره پوره ظرفیت او امکانات وي. د ډېرو خبرو او ډېرو انتقادونو پرځای لږ کار هم ډېر ګټور دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تور سړی د سپینې ماڼۍ په درشل کې

دا لیکنه هم د ((قلموال)) جریدې د ۱۳۸۷ل کال په(۲) ګڼه کې خپره شوې ده. هغه وخت لا د امریکا دجمهوري ریاست انتخابات نه وو شوي، خو کوم اټکلونه چې په دې لیکنه کې شوي وو، په انتخاباتو کې پر واقعیت بدل شول

بارک اوباما د امریکا په تاریخ کې لومړی تور پوستی سړی دی، چې تر خپلمنځي ګوندي سیالیو وروسته د جمهوري ریاست سر خېلو کاندیدانو کې راځي، د بارک اوباما، فزیکي او فکري ځواکمنۍ، ژبنی مهارت، فصاحت، ځواني او د امریکایي ټولنې د ذهني بدلون اړتیا، د ډېرو خلکو په ذهن کې دا احتمال قوي کړی، چې بارک اوباما د جمهوري غوښتونکي ګوند کاندید (جان مکن) څخه ځو ګامه دمخه دی. دا چې د سپینې ماڼۍ تر درشله به دا واړن کوم کاندید ځومره او په څه ډول ووهي؟ دا به راتلونکې ټولټاکنې معلوموي، خو کوم خبر او پېښنه چې افغانانو ته مهم دي، دادی چې په دې کاندیدانو کې که هر یو بریالی شي، د افغانانو پر سیاسي ژوند به یې اغېزه څه وي؟ که چېرې د جمهوري غوښتونکو کاندید جان مکن بریالی شي، نو څرګنده خبره ده، چې په افغانستان کې به د جورج بوش او جمهوري غوښتونکو پخوانۍ پالیسي تعقیبوي او کېدی شي د وخت له اړتیاوو سره سم لږ و ډېر بدلون په کې راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره له دي چي د افغانستان په اړه د بوش د اداري د پالیسۍ په اړه ځینې نیوکي وي، خو دا چي بوش د افغانستان په اړه پرېکنده تصمیم درلود، دا برخه ډېره مهمه وه. د بوش د اداري پرمهال د افغانستان د رواني جګړي پر سیاسي بدیل فکر و نه شو او له محلي جنګسالارانو سره د تفاهم له لاري په حکومت کي د عدالت د تامین عنصر کمزوری شو، ولس په یوه او زورواکي په بله لیکه کي ودرېدل. په دي دوره کي تر عدالت او انصاف، سیاسي تفاهم، معاملي او پوځي ثبات ته ډېره پاملرنه وشوه او زورواکي د ناعادلانه امتیاز په بدل کي ونازول شول. همدي حالت په افغانستان کي نوري ستونزي راوټوکولي، د جنګسالارانو د اشتها جام ډک نه شو، د ولس د صبر کاسه تر مورګو ډکه شوه. خو په دي دوره کي افغانستان ته د امریکا او نړیوالو بي درېغه مالي مرستو څه ناڅه د سیاسي عدالت د نشتوالي له امله پر راپیداشویو زخمونو موقتي پټۍ کېښودلي، په دغسي یو نا مطمین حالت کي که د دیموکراتانو کاندید بارک اوباما د واک پر ګدۍ کېني، نو په افغاني سیاست کي به د بدلون کومي نښي څرګندي شي؟ یو شمېر څېړونکي اوباما ته ددي لپاره هیله من دي، چي دی دیموکرات دی او دیموکراتان طبیعتاً له زورواکانو سره جوړ نه دي، نو په افغانستان کي به طبعاً د جنګسالارانو بازار سوړ شي؛ تېر او نور امتیازات به یې سلب شي، د حکومت ولسي بنسټ به قوي او د زورواکو واک به کمزوری شي. پاکستان چي د افغانستان دلاتجي یو اصلي لامل دی، د اوباما په راتګ سره به د افغانستان په اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله پالیسي نرمه کړي او که نه کېدی شي اوباما یې سابه په مالګه کړي، ځکه اوباما د هغه د تېرو څرګندونو له مخې په دې حقیت پوهېدلی چې اصلي مشکل په پاکستان کې دی، نو که اوباما پاکستان ته د خپلو الوتکو او توغندیو زور وروښیي، پاکستان به د عوامو په اصطلاح یخ شي.

افغانستان ته د اوباما راتګ او دلته په ننګرهار او کابل کې له دولتي چارواکو سره کتنه د افغانستان پر حالاتو او مشکلاتو د لا ځان خبرونې په مانا ده. افغانستان ته د امریکا د جمهوري ریاست تر ټاکنو دمخه د اوباما دا سفر ددې ښکارندویي کوي، چې افغانستان به د اوباما د احتمالي بریالیتوب په حالت کې د هغه د بهرني سیاست یوه مهمه برخه وي.

د افغانستان د شخړې بل عامل ایران دی، چې په ډېر ماهرانه او هر اړخیز ډول په افغانستان کې خپلې توطیې پرمخ بیایي، اوباما له ایران سره هم په حساب و کتاب ښه پوهېږي، نو که د اوباما په راتګ سره د ایران او پاکستان د مداخلو لاسونه وتړل شي، د افغانستان د جګړې بهرنی اړخ به تقریباً مهار شي او د کورني

(c) ketabton.com: The Digital Library

امنیت او جوړ جاړي د تامین لپاره بیا افغانان خپل فورمولونه لري چې کېدی شي ژر تفاهم ته سره ورسېږي. دیموکراتان غواړي په یو نه یو ډول په عراق کې له خپلې پوځي ښکېلتیا څخه ځان خوندي کړي، نو که دوی په خوندي ډول له هغه ځایه ځان راوکاږي، نو افغانستان ته به یې پاملرنه زیاته شي، افغانستان به ددوی د پاملرنې د ثقل مرکز شي، په دې ډول به دلته د سولې او ثبات او هر اړخیزې رغونې لپاره زمینه برابره شي. ددې ترڅنګ دیموکراتان کېدی شي د افغانستان د شخړې د پوځي حل ترڅنګ پر سیاسي بدیل هم غور وکړي، که په دې ټولو لارو کې هر یوه عملي او بریالۍ شي افغانستان ته یې ګټه زیاته ده. پورتنۍ څرګندونې احتمالات دي، ددې احتمالاتو تطبیق او یا نه تطبیق د وخت او زمان او د بریالي کاندید پر فکر او عمل، جرئت او دقت پورې اړه پیدا کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سیاسي پوښتنو کانکور

دا لیکنه هم د((قلموال)) دسیاسي پوښتنو دکانکور په توګه د نوموړې جریدې د ۱۳۸۷ل کال په(۲) ګڼه کې چاپ شوې

لومړۍ پوښتنه: له کومو کسانو ډار په کار دی او له کومو نه دی په کار؟ د ډار درې کسان په کې په نښه کړئ.
۱- حاجي محمد محقق
۲- عبدالرشید دوستم
۳- حضرت صبغت الله مجددي
۴- حامد کرزی
۵- محمد قسیم فهیم
۶- پیرسید احمد ګیلاني
دویمه پوښتنه: کوم کارونه دلته ډېر عام دي؟
الف- رشوت
ب- فساد
ج- سرې تښتونه
د- ټول سم دي
دریېمه پوښتنه: رقص مرده (د مړي نڅا) ښودل د کوم تنظیم کار و؟ په څلورو ځوابونو کې یو په نښه کړئ.
الف- اسلامي اتحاد
ب- اسلامي حزب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج- اسلامي وحدت
د- هېڅ يو
څلورمه پوښتنه: کوم نظام د رنج او عذاب په نامه يادېږي؟
الف- د استاد برهان الدين رباني
ب- د ډاکټر نجيب الله
ج- د ملا محمد عمر مجاهد
د- د ببرک کارمل
پنځمه پوښتنه: کوم نظام د شر او فساد په نامه يادېږي؟
الف- د ملا محمد عمر مجاهد
ب- د نورمحمد تره کي
ج- د سردار محمد داود خان
د- د استاد برهان الدين رباني
شپږمه پوښتنه: په لاندې نومونو کې د کوم يو تخت سيار و؟
الف- حضرت سليمان(ع)
ب- سلطان محمود غزنوي
ج- استاد برهان الدين رباني
د- امير عبدالرحمن خان
اوومه پوښتنه: کوم اشخاص له ايران سره خواخوږي او پيوند نه لري؟
الف- کريم خليلي
ب- شيخ محمد اصف محسني
ج- حاجي محمد محقق
د- ټول غلط دي
اتمه پوښتنه: کابل ښار په اويايمو کلنو کې چا ډېر اباد کړ؟
الف- اسلامي حزب او ملي اسلامي جنبش
ب- اسلامي جمعيت، نظار شورا او اسلامي اتحاد
ج- اسلامي وحدت
د- ټولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه پوښتنه: که حامد کرزی د ((جشن)) پر ورځ له منځه تللای وای، نو کابل به په څومره وخت کې لوټ شوی وای؟
الف- یو کال کې
ب- یوه میاشت کې
ج- یو ساعت کې
د- وروستی ځواب سم دی

لسمه پوښتنه: که طالبان بیا کامیاب شي، نو د تنظیمونو مشران به چېرته ځي؟
الف- پاکستان ته
ب- ایران ته
ج- تاجکستان ته
د- له کوم ځایه چې راغلي او روابط ورسره لري هلته

څه شی چېرته ډېر دي؟

رشوت: په حکومت کې.

فساد: د فساد پر ضد ادارو کې.

نا امني: په امنیتي ارګانونو کې.

بهرنیان: په داخل کې.

داخلیان: په بهر کې.

مخدرات: د مخدراتو پر ضد ادارو کې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخالفین: په حکومت کې.

موافقین: تر حکومته بهر.

ګډوډي: په ښارو کې.

نظم: په اطراف کې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقر د ډېرو بدمرغیو مور

دا لیکنه په کابل کې یوې خپرېدونکې مجلې او
همدارنګه په ننګرهار کې ((رڼا)) مجلې چاپ کړې ده.

د افغانستان روانه غمیزه بېلا بېل عوامل لري؛ سیاسي عوامل، د بهرنیانو مداخله، د افغانستان جیوپولیټیک ارزښت او موقعیت، د پردیو د لاسپوڅو تنظیمونو شتوالی او د نا اهله سیاستوالو ناوړه فعالیتونه، دا ټول پر خپل وخت او پر خپل ځای په افغانستان کې د بې ثباتۍ او هېواد د وروسته پاتې والي سبب شوي دي، خو ددې ترڅنګ ځینې نور اساسي عوامل هم شته چې د پورتنیو علتونو تطبیق ته یې لاره اواره کړې ده. په دې لاملونو کې یو اساسي عامل فقر دی، همدا فقر دی چې د جګړو او ستونزو لپاره بستر برابروي. فقر بېلابېل ډولونه او رنګونه لري: سیاسي فقر، ذهني فقر، اقتصادي فقر، کلتوري فقر او داسې نور ډېر ډولونه ، خو په عمومي ډول دوه فقره؛ یو مادي او بل معنوي فقر، چې نور ټول د همدې دواړو برخې دي، ډېر خطرناک دي او د ټولنې په بې ثباتۍ کې اساسي نقش لري. تر ۱۳۵۷ل کال له اقتصادي پلوه د افغانستان خلکو د ژوند کچه تر صفر پورته وه، د ژوند دا کچه نوره هم د غوړېدو او ودې په حال کې وه، تر صفر پورته په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا نه چې یو سوکاله ژوند ته پرې ورسېږي، خو بیا هم تر ځینو نورو ګاونډیو هېوادونو دلته د ژوند حالات ډېر خراب نه وو.

د جنګونو پر مهال د افغانانو اقتصاد (صفر) ته نږدې شو او وروسته تر (صفر) هم کښته کچې ته ورسېد. له اقتصادي پلوه تر صفر کښته ژوند هغه حالت ته وایي چې انسان په کې پوروړی وي، دا د ژوند هغه پړاو دی، چې انسان په کې د مایوسۍ خوا ته ځي او د ژوند د بقا په خاطر هرډول مشروع او نامشروع سرچینې او وسیلې ته لاس اچوي، حتی که دا سرچینې دوی ته د عقیدې، کلتوري او ملي ارزښتونو د پرېښودلو او بدلانه په بیه هم تمامې شي. د ټول بشریت ستر لارښود حضرت محمد (ص)، مسلمانان د فقر پر ضد مجادلې او مبارزې ته رابلل او فقر یې د اسلام مخالف عنصر باله، د پیغمبر حضرت محمد (ص) نړۍ لید دا و چې فقر په انسان کې وهم قوي کوي او مسلمانان د اسلام له پاکې او مستقیمې لارې اړوي، د حضرت محمد(ص) مبارک حدیث دی چې: ((ډېر خلک به له فقر څخه کفر ته متمایل شي...)) د پیغمبرانو هېڅ وینا او عمل بې حکمته نه وي، د حضرت محمد (ص) د دې وینا د واقعیت ښه مورږ په خپلو سترګو ولیدله، کله چې افغانستان اوږدې جګړې دومره وځاپه چې د خلکو د اقتصاد کچه ډېره ټیټه شوه، نو دا وخت یو زیات شمېر افغانانو خپل ملي او اسلامي ارزښتونه له لاسه ورکړل او کوښښ یې وکړ چې څنګه خپل ژوند د فقر او تنګلاسۍ له بلا وژغوري، ډېرو لومړی ګاونډیو هېوادونو ته د کډوالۍ لمن ونیوله او وروسته بیا له هغه ځایه ګڼ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېر نا اسلامي هېوادونو ته د پناه اخيستلو په لټه کې شول. د طالبانو د حاکميت پر مهال حالات دومره تنګ شول، چې يو شمېر افغانان د سوکاله ژوند په بدل کې خپلې عقيدې پرېښودو ته هم حاضر شول.

د ناتائيد شويو رپوټونو له مخې د طالبانو د حاکميت پر مهال نږدې يو لک افغانان له (اسلام) نه (عيسويت) ته په دې نيت واوښتل، چې په نامسلمانو غربي هېوادونو کې ورته سياسي پناه ورکړي. دې کې هېڅ شک نه شته، چې افغانان د ژوند د سختيو پر وړاندې ډېر مقاوم وګړي دي، خو هغه وخت د فقر زور دومره زيات و، د يو شمېر افغانانو، چې اکثره له ښاري ژوند او ازاديو سره روږدي وو، مقاومت يې هم مات کړ، که چېرې د فقر لړۍ په همغه کچه او چټکۍ روانه وای، نو حالات به نور هم خراب شوي وای. هغه مهال چې به څوک په يولويديز هېواد کې د هغه هېواد د تابع په توګه قبول شو، نو دلته په پاکستان او افغانستان کې به يې کورنيو خيراتونه کول، چې شکر خدايه د کور غړی يې قبول شو.

يوه رښتنيې کيسه ده ، د يوې کورنۍ څو غړي په استراليا کې قبول شوي وو، ښځې او ماشومان يې هم په کې شامل وو، خو د همدې کورنۍ يوه سپين سرې ښځه دلته پاتې وه، هغې د استراليا ډېر ارمان کاوه، کله چې به يې د ماښام او ماسخوتن مونځ کاوه، نو په دعا کې به يې همدا ويل : خدايه ما استراليا ته بوځې او هملته مې مړه کړې...

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ډول کېسونه د خوشالۍ او ویاړ سبب ګرځېدل، خو تر ۱۳۵۷ل کال دمخه افغانانو ته دا حالت د شرم، بې ننګۍ او پېغور خبره وه، خو فقر او جګړې حالات دې حد ته را ورسول.

همدا فقر و، چې ګڼ شمېر افغانان یې دا ډول کېسونو ته سوق کړل. که د افغانستان جګړې له یوې خوا ایډیالوژیکي عناصر درلودل، نو له بلې خوا فقر هم په کې ډېر رول درلود، د دواړو غاړو په لیکو کې یو زیات شمېر ځوانان جنګېدل، چې اقتصادي مجبوریتونو وسلې اخیستلو ته اړ کړي وو. د ډاکټر نجیب الله د حاکمیت پر وخت «یوه پلار له خپل زوی څخه هیله وکړه چې لاړ شي صاحب منصب شي او ډېل معاش واخلي، زوی یې ورته وویل، چې پلاره معاش هم ډېل دی، خو مرګ هم ورسره مل دی، څو میاشتې به معاش واخلم، خو وروسته به مې مړی درته راوړي، پلار یې ورته وویل: زویه زه خبر شوی یم چې تر مرګ وروسته هم معاش ورکوي...» یانې تقاعدي معاش. دا که څه هم ټوکې ته ورته یوه خبره ده، خو زموږ د ټولنې د هغه وخت د فقر یو تریخ تصویر په کې پروت دی.

د فقر دا لړۍ اوس هم روانه ده، اوس هم زموږ ګڼ شمېر ځوانان د پیسو په زور د خپل هېواد پر ضد کارول کېږي، دښوونځیو، پوهنځیو، پلونو او سړکونو ورانول ورته په اجاره ورکول کېږي او د هغوی له اقتصادي فقر نه د خپل هېواد د نورې ویجاړۍ لپاره کار اخیستل کېږي، د وخت په تېرېدو سره فقیر نور هم فقیر کېږي. د فقر درجه ځینو ځایونو کې د افراط وروستي حالت ته رسېدلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده، آن دا چې يو څوک د خپل اولاد خرڅانه ته هم اړ شوي دي، يانې فقر، جنګ، سرطاني ناروغيو او نورو ټولو دومره خطرناک دی، چې په نورو ټولوو حالاتو کې څوک د خپل اولاد خرڅانه ته نه اړ کېږي، خو د فقر په حالت کې دې کار ته هم اړوزي، لکه څنګه چې د مخه مو وويل فقر يوازې اقصادي بڼه نه لري، د خپل هېواد او خپل ژوندانه د برخليک په باب د سالم فکر نه کولو ته هم فقر وايي. ټولنپوهان د فقر د تعريف په برخه کې په دې نظر دي چې: ((تر ټولو خطرناک فقر هغه دی چې انسان په کې د خپل برخليک د ټاکلو ظرفيت له لاسه ورکړي)). اوس زموږ په ټولنه کې، په لومړۍ درجه کې سياستوال، په دويمه درجه کې عام ولس اودټولنې عادي افراد د فقر په همدې خطرناکه مرحله کې دي. موږ د خپل هېواد، خپل ژوند اوخپلې ټولنې دبرخليک دټاکلو سالم ظرفيت او کفايت له لاسه ورکړی، نو که غواړو خپله ټولنه د بحرانونو له دې ټولو ډول ډول ناخوالو څخه را وباسو، لومړی بايد د خپل ذهني فقر علاج وکړو. ټول ملت د پوهې او علم زده کړې ته سوق کړو، کله چې مو پوهه تر لاسه کړه، بيانو د هر ډول معنوي او مادي فقر پر وړاندې مقابله کولای شو. د هر ډول فقر اختتام زموږ د بدمرغيو د اختتام مانا لري او همدا د خلاصون لاره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

... نو څه به کېږي؟

دا ليکنه له جلال اباده خپرېدونکې ((کاروان)) نومې جريده کې چاپ شوې ده.

هغه ټولنه چې له جنګه راوتې وي، پر ډول ډول ناروغيو اخته وي، د ارزښتونو، کمزوري، بې باوري، بې ځايه انتقاد، د هر څه غندنه، کينه، رخه او دېته ورته نورې ډول ډول ناروغۍ په کې راټوکېږي، خو انديان او مدبر سياستوال بيا دې ډول ډول ناروغيو ته کاري نسخې راوباسي او ټولنه له بېلابېلو لارو وقايه کوي او بېرته يې نورمال بهير ته سوقوي. زموږ ټولنه چې تر ډېرش کلن بحران او دې ډول ناروغيو وروسته تر پخواني حالت يوه نسبتاً ښه حالت ته روانه ده، بيا هم له ډول ډول ستونزو سره مخ ده.

زه دلته پر ډېرو ستونزو نه غږېږم او نه دا ليکنه د ټولو ستونزو د سپړنې، شننې او ان تشې يادونې وس لري، خو يو څو وړو ستونزو ته اشاره کوم، چې زموږ د ټولنې ذهني فضا يې ککړه کړې او د هيله منۍ پرځای د نهيلۍ څپې خوروي. په دې ستونزو کې يوه ستونزه هم د هر اړخيزې نيوکې يا انتقاد ستونزه ده. د انتقاد د تېښې څوکه زياتره وخت حکومت ته متوجه وي. منتقدين هر څوك دي، حاکم، محکوم، ظالم، مظلوم، لوستی، نالوستی، ليکوال او سياستوال، لنډه دا چې څوك چې خوله او

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلم لري، ټول انتقاد کوي. یو عام انتقاد دادی چې په تېرو کلونو کې افغانستان کې څه شوي؟ دې ته دمنتقدینو لنډ ځواب دادی، چې هېڅ نه دي شوي، خو دې سره دا پوښتنه نه ملګرې کوي، چې موږ څه لرل چې نور پرې زیات شي او څرګند شي؟ واقعیت دادی چې موږ هر څه په جګړه کې له لاسه ورکړي وو، په افغاني ټولنه کې د ژوند کچه د نړیوالو تر راټيټ دمخه تر صفره په ټیټ حالت کې وه. داسې یو حالت کې باید ټولنه لومړی د صفر ترکچې پورته شي او بیا تر هغه وروسته د پرمختګ پر لوري حرکت وکړي، نو ځکه کله کله د " هېڅ" پر بنسټ ولاړ انتقاد له عدالت څخه لرې وي. ایا که د " هېڅ" مخالفین ووایي، چې په تېرو شپږو کلونو کې لږ تر لږه (۲۵۰۰)کیلو متره سړك، نږدې (۵۰۰۰) ښوونځي، په سلګونو کلینکونه او روغتونونه جوړ شوي، (۱۴زره) کلیوالي پروژې بشپړې شوي، شپږ نیم ملیونه زده کوونکي ښوونځي ته ځي، د پوهنتونو شمېر (۲۱) ته پورته شوی، د اردو او پولیسو تشکیلات منظم شوي، اساسي قانون جوړ شوی، ګوندونه ازاد فعالیت کوي، رسنۍ خپلواك فعالیت لري، افغانستان په نړیواله ټولنه کې څرګند حضور لري، اکثرو سیمو کې د مخابراتو سهولتونه شته، نږدې درې ملیونه مهاجر بېرته هېواد ته راستانه شوي، شخصي ښوونځي او پوهنتونونه جوړ شوي او نور په سلګونو مثبت کارونه او پروژې چې دلته یې یادونه ډېره ضروري نه ده. خو دا ټولې پرمختیاوې د "هېڅ" په سیند لاهو کول خپله د انتقاد ماهیت کمزوری کوي. دې کې هم هېڅ شك نه شته، چې تر جنګ وروسته ټولنې د جوړونې بهیر کې په لسګونو ډول ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیمګړتیاوې وي او بایده دي چې انتقاد پرې وشي او حل لاره هم په ګوته شي. په حکومت کې او تر حکومته بهر داسې کړۍ شته چې د افغانستان د ملي ګټو مخالفې دي، د اداري فساد لمن پراخه ده، د بهرنیو ځواکونو له خوا پر ملکي خلکو بې ځایه بمباری کېږي، خلك په زوره مهاجرت ته مجبورېږي. په حکومت کې ځینې خاصې ډلې تر حده زیات نامشروع واك لري او نورې په لسګونو نیمګړتیاوې، خو غوره انتقاد هغه دی چې تر څنګ یې یو ښه بدیل او حل لاره په ګوته کړي، سپوره او وچ انتقاد چې هېڅ لار ونه ښیي، په خپله د منتقد د کینې ښکارندويي کوي، نه د سمون، زموږ یو دوست دی پر هر څه انتقاد کوي، هر نظام چې حاکم وي دی یې له کوم دلیل پرته مخالف وي، خو کله چې هغه نظام ړنګ شي، دی یې پر همغه ورځ پلوی شي او د بل نظام مخالفت پیل کړي، څو ځله مو ورسره پر دې بحث کړی؛ تاسو چې ددغه یا هغه نظام یا شخص چورلټ مخالفت کوئ، ددې بدیل په ګوته کړئ چې تاسې او موږ ټول یې ملاتړ وکړو او ټولنې ته خیر ورسوو. هغه وایي زما یې له بدیل سره کار نه شته، زما کار یوازې انتقاد دی، بدیل پیداکول یې ستاسې کار دی. نو دا ډول انتقادونه چې حل لاره او بدیل ونه لري، ټولنې ته کومه ګټه نه شي رسولای او د کار پر ځای یوازې پر انتقاد باندې د ژوند او وخت تېرولو په مانا دی.

نو اوس چې زموږ ټولنه د انتقاد او عمل سختې شپې ورځې تېروي، ښه به دا وي، چې موږ تر انتقاده عمل ته ترجیح ورکړو، انتقاد هم وکړو، خو یوازې د انتقاد ډوډۍ ته کېننو او کار هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړو، په ټولنه کې د انتقاد په وجه د خلکو تقاضا دومره پورته نه کړو، چې د هغې د پوره کولو امکان نه وي؛ د تقاضا او عرضې ترمنځ انډول ته دقیق پام وکړو، د ټولنې تقاضا څومره ده؟ او د ټولنې شتمني او د عرضې عمومي ظرفیت څومره دی؟ دا دواړه باید په پام کې ونیسو، که د عرضې ظرفیت زیات و او موږ یې پر ناعادلانه وېش انتقاد ونه کړو، نو ټولنه مو له خپلو حقوقو محرومه کړې،خو که د عرضې ظرفیت کم وي او تقاضا پورته کړو نو ټولنه مودمنفي ذهنیت له یوې بلې ناروغۍ سره مخ کړې ده.

په افغانستان کې اوس د نړیوالو شتوالی (له ځینو ناوړو مذهبي کلتوري، سیاسي او پوځي غرضونو پرته) د افغانستان لپاره یو طلايي چانس دی، افغانان باید له دې موقع څخه پر ځای ګټه پورته کړي، تر هغه حده ځان ورسوي، چې له ګاونډیو هېوادونو سره په هره برخه کې سیال شي، که چېرې نړیوال بیا په افغانستان کې هم نه وي، نو ګاونډي هېوادونه ددې وس پیدا نه کړي، چې افغانستان ته بیا لاسونه راوغځوي، خو که موږ په ټولنه کې د سالم انتقاد پر ځای د منفي او غرضي انتقاد روحیه او کلتور دود کړو، دا به نه یوازې ټولنه نهیلې او منفي خواته بوځي، بلکې چارواکي به هم د انتقاد له کلتور سره روږدي شي او له متواتر انتقاد سره به معافیت حاصل کړي، بیا به نو هېڅ ډول مثبت او منفي انتقاد پر هېڅ حاکم او محکوم او هېڅ ظالم او مظلوم تاثیر نه لري او دا نو بیا د ټولنې د سمون پر وړاندې تر ټولو بده ننګونه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولې يا جنګسالاران!؟

دا ليکنه د بېلابېلو پښتو وېبپاڼو له لارې خپره شوې ده.

څه موده دمخه له امريکا نه خپرېدونکې ((نيويارک ټايمز)) ورځپاڼې، د امريکا نوي ولسمشر (بارک اوباما) ته د يوې نړدې سرچينې نظريات خپاره کړي دي. که څه هم ورځپاڼې د سياسي ملحوظاتو له مخې د اوباما د ادارې ددې لوړ پوړي چارواکي نوم نه دی اخيستی، خو داسې ښکاري چې رښتيا هم د هغه د مرستيال او يا هم کوم بل لوړ پوړي چارواکي نظريات به وي. په دې نظرياتو کې يو شمېر نظريات داسې دي، چې هغه د افغانستان خپلواکۍ او د خاورې بشپړتيا ته زيان رسوي او ترديد يې نه يوازې د افغانستان د دولت، بلکې د هر هېواد پال افغان دنده ده. په دې نظرياتو کې د حامدکرزي د حکومت د بديل په توګه يو هم ((د سيمه ييزو يا ولايتي رهبرانو او جنګسالارانو تقويه کول دي.)) په نيويارک ټايمز ورځپاڼه کې د دې لوړ پوړي چارواکي له قوله ((د ولايتي رهبرانو)) يادونه راغلې، چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقويې نيت يې لري. د ورځپاڼې له متن او ددې لوړ پوړي چارواکي د خبرو قرينه او هدف همغه محلي جنګسالاران دي، چې تراوسه لا هم په ځينو سيمو کې فعال او په ځينو کې نيم ژواندی سياسي او پوځي ژوند لري. دا چې له سيمه ييزو زورواکو او جنګسالارانو سره د امريکايانو څه سياسي يا پوځي يارانه ده او دا يارانه به هغوی ته په کومه بيه پرېوزي؟ دا به وخت ثابتوي، خو کومه خبره چې زموږه هېوادوالو ته همدا اوس د زياتې اندېښنې وړ ده، هغه ددې جنګسالارانو بيا تقويه کول او راژوندي کول دي. امريکايان کېدی شي په لنډه موده کې له دې جنګسالارانو يو څه ګټه پورته کړي، لکه مخکې چې يې هم دا کار وکړ، خو هغه مرضونه او جنجالونه چې دې سيمه ييزو جنګسالارانو او په اصطلاح رهبرانو سره مله دي، پر هغو د امريکايي چارواکو سر نه خلاصېږي. دا جنګسالاران په لنډه او اوږده موده کې افغانستان ته د نري رنځ مثال لري، چې د وخت په تېرېدو سره د ټولنې ټول وجود زبېښي، خو په اوږده موده کې د امريکا متحده ايالتونه هم ترې په ارامه شپه نه شي سبا کولای. امريکا بايد پر دې پوه شي، چې دلته د زورواکي او جنګسالار لوري او ټګلوري يوازې د پيسو په مقابل کې بدلېږي، رابدلېږي، نو امريکائيان چې يو سيمه ييز زورواکی د پيسو په بيه اخيستلای شي، ددوی نور نوي او زاړه، پټ او ښکاره سيمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ییز رقیبان لکه روسیه، چین، پاکستان، ایران او نور هم دا ډول کرکټرونه په بیه رانیولای شي. ځینو امریکايي سیاستوالو تر دې دمخه هم، دوه ځلې په افغانستان کې د جنګسالارۍ تجربه ازمویلې ده، کله چې د افغانانو د جهاد له برکته د دوی هدف ترلاسه شو، بې وسلې افغانان یې مختلفو زورواکو ته یوازې پرېښودل، افغانانو او نړۍ ته د هغې اشتباه زیان، مور ټولو په سترګو ولید. بیا یې چې کله د طالبانو نظام رنګاوه، نو بیا یې هم د جنګسالارانو له تاریخ تېري درمل شخه ګټه واخیسته او نتیجه یې دا شوه چې تېرې اوه کلنې سیاسي پروسې او د دیموکراسۍ بهیر ته یې زیان ورساوه. د امریکا نوي چارواکي باید پر دې پوه شي، چې جنګسالار او جنګسالارۍ نور په افغانستان کې د چلند وړ نه دي، دا داسې تاریخ تېر درمل دي، چې کېدی شي یو مرض به دوا کړي، خو زر نور مرضونه به راوټوکوي.

امریکا چې اوس د نړۍ د مشرۍ دعوه لري او په نړۍ کې ځان د دیموکراسۍ ممثل ګڼي، ښه به دا وي چې ددې زمینه او لاره چاره برابره نه کړي، چې زمونږ ولس یوځل بیا د څو محدودو او سیمه ییزو زورواکانو له خوا اسیر شي ، افغانان هم د نړۍ د نورو انسانانو په شان حق لري، چې د ولسواکۍ په فضا کې خپل برخلیک په خپله وټاکي، نه دا چې څو تنه محدود کسان د هغوی پر برخلیک لوبې وکړي. د امریکا دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارواکي باید پر دې هم پوه شي، چې د سیمه ییزو سیاسي او پوځي اشخاصو تقویه، ورو ورو دا سیمې د مرکزي حکومت له حاکمیت څخه وباسي او افغانستان د فدرالیزم لوري ته بیایي او دا هغه حالت دی، چې زموږ ځینې مغرض ګاونډیان لا له پخوا نه ورته هیلې لري. دا حالت افغانانو ته هېڅ د زغم وړ نه دی، افغانانو د خپل وطن د خپلواکۍ او د خاورې بشپړتیا د ساتنې لپاره دوه ملیونه سرونه نذرانه کړي، دا قرباني په دې او هغه سیمه کې د کوم زورواکي سیاستوال او جنګسالار لپاره نه وه، نو امریکایي نوي لوړ پوړي او ټیټ پوړي چارواکي باید د افغانستان د خلکو له ارادې سره سم حرکت وکړي، هر هغه حرکت چې د زور له لارې پر افغانانو تحمیل شوی او زموږ د خلکو د فکر او ارادې مخالف حرکت و، نتیجه یې نه یوازې افغانانو، بلکې تر افغانانو زیاته همغه بل بهرني ځواک ته په ډېر زیان تمامه شوې ده. هیله ده د امریکا نوي چارواکي د تاریخ ددې حقیقت او واقعیت له دې حکم نه ځان مستثنی ونه ګڼي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

((زړه مې نه خوځي له ځايه غر خو هسې وي که نه!))

(ټولو ملتپالو افغانانو ته يو ډاډ)

دا ليکنه په څو پښتو ويبپاڼو او ځينو چاپي خپرونوکې چاپ شوې ده.

په دې وروستيو څو ورځو کې ځينو ستمي او جمعيتي فاشيستانو او حلقو پر ځينو هغو افغانانو پسې ډېرې سپکې سپورې ليکلي او ليکي يې چې ددې نويو فاشيستانو پر توطيو او دسيسو ډېر خبر دي، ډاکتر فاروق وردګ، حنيف اتمر او ځينې نور د دوی د ليکنو محتوا جوړوي، هر څوک چې په افغانانو، په تېره بيا په پښتنو افغانانو کې د افغانستان د ملي ګټو لپاره ډېرې هلې ځلې او د هېواد د ځمکنۍ بشپړتيا د ساتنې او پالنې لپاره ټينګه مبارزه کوي، هغوی نو ددې فاشيستانو د سترګو اغزي دي.

ستميان او د مذهب په جامه کې نوي فاشيستان په خپلو ليکنو کې ان تر دې حده وارخطا دي، ددې پرځای چې د چا پر فکري ليد لوري نيوکه وکړي او خپل دلايل وړاندې کړي، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص شخصي حريم ته ورداخلېږي او شخص ته سپکې سپورې کوي، دا خبره ددې څرګندونه کوي چې په افغانستان کې تجزیه غوښتونکي، څومره د علم او منطق پر فقر اخته دي.

نویو فاشیستانو چې اکثره یې د ستم، جمعیت او پرچم له ډلو څخه جوړ دي، په دې وروستیو وختونو کې په ډله ییز ډول د خپل قلم تېرونه زما خواته هم را اړولي، دا لومړی ځل نه دی چې دوی دا کارونه کوي، هر کله چې ما په کوم اخبار، راډیو او ټلویزیون کې د ستمیانو او نورو تجزیه غوښتونکو غوښ ځواب ورکړی، نو بیا پر دوی اور بل شوی او ورځ وروسته یې په خپلو اړوندو رسنیو کې ما پسې داسې لیکنې کړي، چې له منطقه لرې دي. د دوی اکثرو لیکنو ته ما ځکه ځواب نه دی ورکړی چې لیکنې یې له متضادو خواو ډکې دي، د لیکنې په متن کې یې په نا شعوري ډول خپلې خبرې بېرته رد کړې دي، یوه جمله یې یوه مانا ورکوي او بله جمله یې بله مانا، بل مې په دې خاطر هم ځواب نه دی ورکړی، چې زه نه غواړم د افغانستان د دښمنانو پر وړاندې خپل ځان په داسې یو دریځ کې ووینم، چې د هغو کمزوري منطق ته هم تم شم او ځان له کاره وباسم، افغانستان، اسلام، افغان ملت، زموږ ملي هویت او ملي ارزښتونه زما لپاره ستر ایډیالونه دي، پر دې سترو ارزښتونو د چا له خوا تعرض نه منلای او نه زغملای شم، نو په همدې خاطر زما غوخ او سپین ځوابونه د هغوی د زیاتې ځورېدنې او کړېدنې سبب شوي دي، دا چې په ما پسې د ستمیانو او نویو فاشیستانو لیکنې د هغو د ډېرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وارخطایي ځرګندونه کوي، دا خبره زما زړه او فکر ته لا ډېر قوت ورکوي چې زما فکر او لیکنو د نښې منځ ویشتی، ځکه چې اصلي هدف ته رسېدلی یم، خوند خو دا کوي، چې زما د (یوې جملې) ان د (یوې کلمې) پر وړاندې دوی اوږدې اوږدې لیکنې کوي، خو بیا هم د هغې ځواب ځکه نه شي ویلای چې که ویلای یې شوای بلې لیکنې ته اړتیا نه وه.

په دې وروستیو ورځو کې د اریانا ټلویزیون له لارې، (له طالبانو سره د مذاکراتو په اړه) یو ګردی مېز جوړ شوی و، چې په ژوندۍ بڼه خپرېده، زه (یون) او د اسلامي جمعیت یو اړوند شخص ښاغلی عتیق الله بریالی چې تر جمهوري ریاست انتخاباتو دمخه د ملي دفاع وزارت مرستیال و، ددې مېز مېلمانه وو، زما او ښاغلي بریالي ترمنځ د خبرو ډېر اختلاف نه وو، یوازې یو ځای کې ښاغلي بریالي طالبان یو قبیله یي او عقب ګرا خوځښت وباله، چې د مذهب په جامه کې وړاندې شوی او روان جنګ یې د قدرت جنګ وباله. البته تر دې دمخه په بېلابېلو خپرونو او مرکو کې جمعیتیانو او ستمیانو، طالبان یوه قومي ډله بللې، ما د دوی د دغو تعبیرونو په ځواب کې وویل چې طالبان اساساً یوه مذهبي او نظامي ډله ده، نه قومي ده، نه سیاسي، زما دلایل دا وو، چې که چېرې دا سیاسي ډله وای، نو له دومره نظامي قوت سره به یې له پیله تراوسه ډېر سیاسي امتیازات ترلاسه کړي وای او له دومره ستونزو سره به هم نه مخامخېدل او که قومي ډله وای، نو ولې د همغې سیمې او همغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوم خلک تر ټولو زیات ځپي چې دوی ورته منسوب ګڼل کېږي، دا په داسې حال کې ده چې دوی تر ټولو زیات پښتانه وژلي، د لغمان د ځوانانو عامه وژنه یې هم وروستی مثال و، دا مې هم وویل، چې په افغانستان کې اوسنۍ روانه جګړه د قدرت لپاره جګړه ده، ایران او پاکستان غواړي پر کابل د خپلې خوښې حکومت تعمیل کړي، دا هېوادونه مخکې تر دې چې دلته پوځي جګړه پیل کړي، مجبور دي د جګړې لپاره یو ایډیالوژیک بنسټ جوړ کړي، افغانان د جګړې بشري او اصلي قربانیان دي، طالبان ددغې مذهبي ایډیالوژۍ یا عقیدې تر چتر لاندې جګړه کوي، له مذهب څخه د دوی خپل تعبیر دی، دا چې دا تعبیر سم دی که ناسم، ښه دی که خراب، دا بېله مسئله ده، خو دوی د خپل فکر له مخې د ایډیالوژۍ لپاره جګړه کوي، نو په دې خاطر طالبانو ته دا جګړه ایډیالوژیک ارزښت لري او که یې نه لرلای، یو څوک د قدرت په خاطر ځان وژنې ته په اسانۍ سره نه حاضرېږي، خو د ګاونډیو هېوادونو لپاره دا جګړه دقدرت جګړه ده. د ښاغلي عتیق الله بریالي د نظر وروستی نچوړ دا و چې دا جګړه د قدرت جګړه ده، نه د ارزښتونو او زما وروستی نظر دا و چې دا جګړه د ګاونډیو هېوادونو لپاره دقدرت جګړه ده او د طالبانو لپاره د هغوی له خپلو تعبیرونو سره سم د ارزښتونو جګړه، په دې ډول دا جګړه د قدرت جګړه ده او طالبانو ته دهغوی له خپلو انګېرنو سره سم د ارزښتونو جګړه. د خبرو ټول نچوړ او مانا دا وه. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسنۍ لیکنې کې کېدی شي د الفاظو څه بدلون راغلی وي، خو مانا یې ټوله همدا وه.

کله چې دا مرکه نشر شوه، نو پر ستمي او جمعیتي کړیو یې یو اور بل کړ، ددوی هدف دا و چې تا ولې دا وویل چې طالبان ((قومي)) ډله نه ده او د ایډیالوژۍ لپاره جنګ کوي، د دوی په نظر زما دا خبره له ((کفر)) سره معادله خبره وه، نو ځکه خو یې په بېلابېلو سایټونو کې ((اسماعیل یون و ایډیالوژي طالبان))، ((یون و تقدیس وحشت وترور)) او داسې نورې لیکنې وکړې او په خپلو اړوندو چاپي رسنیو او سایټونو کې یې خپرې کړې. دوی د خپل منطق لپاره په خپلو لیکنو کې د طالبانو د وخت د هغوی د رهبرۍ شورا او واکمنو هغه لېست هم خپور کړ، چې ددوی د خپل استدلال له مخې له څو نا پښتنو پرته نور اکثره غړي یې پښتانه او اکثره د کندهار، هلمند او ارزګان وو. او بیا یې لیکلي وو، چې ایا دا پښتانه نه دي؟ خو د خپلو لیکنو په وروستیو برخو کې بیا دې اعتراف ته هم اړ شوي چې دا که څه هم پښتانه وو، خو د پښتنو نمایندګي نه شي کولای، له کښتني اعتراف سره پورتنۍ ادعا خپله باطلېږي. نو ما ځکه ځواب هم ور نه کړ، د اریانا ټلویزیون په مرکه کې او تر هغه وروسته هم زما نظر همدا و، چې طالبان یوه مذهبي او نظامي ډله ده، قومي افکار نه لري. که چېرې یې لرلای، نو په ډله ییز ډول یې دومره پښتانه نه وژل، نه یې د پښتني سیمو (۲۲۵) ښوونځي تړل او نه یې دا سیمه له تمدنه لرې پرېښودله. که چېرې طالبان د قومیت پر محور

(c) ketabton.com: The Digital Library

راڅرخېدلای، نو بیا د حکومت او شمال ټلوالې دا ادعاوې بې بنسټه دي چې له دوی سره بهرني طالبان؛ پنجابیان، عربان، ایغور، ازبک او چیچنیایان اوږه پر اوږه جنګېږي؟ څه شی د دوی ترمنځ مشترکه وجه ده؟ قومیت دی او که د دوی له خپل تعبیر سره سم دین او مذهب؟ او یا هم القاعده له طالبانو سره قومي ریښې لري که څنګه؟ د طالبانو اوسني جوړښت ته چې سړی ګوري پر طالبانو د قومیت تور پورې کول له منطقه لرې ښکاري، د طالبانو پخواني جوړښت کې چې د اسلامي جمعیت پر ضد یې جګړه کوله، د بدخشان او تخار د ګڼو طالبانو حضور د هغوی د قومیت مفکوره په خپله ردوي، دا چې اسلامي جمعیت او وحدت ګوندونه او نورو هغه وخت د طالبانو پر ضد جګړه کوله او د دې ګوندونو زیات شمېر غړي تاجک او هزاره قومونو ته منسوب وو، دا ددې مانا نه ورکوي چې جمعیت مانا د ټولو تاجکانو ګوند، که چېرې هر ګوند موږ یو قوم ته منسوب کړو، نو دلته به اتومات د هر ګوند سیاسي او بشري جنایتونه هم هغه قوم ته منسوب شي. په داسې حال کې چې په وروستیو څو لسیزو کې د ګوندونو او قومونو ترمنځ ډېره زیاته فاصله وه او لاشته. کوم ګوندونه چې له کومو سیمو راټوکېدلي د همغو سیمو خلک یې له لاسه ډېر کړېدلي دي. زما منطق دا دی چې د طالبانو جنایت او وحشت ښه او بد کارونه په طالبانو پورې منحصر دي دا په پښتون قوم او نور افغان ملت پورې هېڅ اړه نه لري او همدارنګه د اسلامي جمیعت د افرادو جنایتونه، وحشت، ښه او بد کارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اسلامي جمعیت پورې اړه لري، نه په تاجک قوم یا ټول افغان ملت پورې.

دا چې ځینې ستمي او فاشیستي ډلې او اشخاص طالبان د پښتون قوم مترادف ګڼي، ددې تر شا د هغوی اوږده فاشیستي ستراتیژي پرته ده، دوی غواړي دا قوم د طالب او القاعدې په نامه بدنام کړي او له نړۍ سره یې په ټکر کې وساتي، دا کار به ددې سبب شي چې پښتون قوم او په ټوله کې ټول ملتپال افغانان د دولتمندۍ ظرفیت له لاسه ورکړي، د بهرنیو ځواکونو د شتوالي په موده کې به د ایران، روسیې او پاکستان په مرسته یو داسې قشر راوټوکیږي چې هغه به د افغانستان د ملي وحدت او ملي هویت مخالف وي. په دې حالت کې به افغانستان یا د ټوټه کېدو خواته ځي او که په کابل کې کوم سست حکومت حاکم وي هغه به هم ددې ډول متعصبینو په لاس کې وي. نو ځکه خو دوی د همېش لپاره غواړي پر پښتون قوم د طالب او القاعده د نامه جال خور وي او د نورو نړیوالو په پوځي زور د طالب په جامه کې د هېواد اکثریت په اقلیت بدل او له سیاسي صحنې څخه حذف کړي، ایران، پاکستان او د شمالټلوالې مهم غړي اوس د ګډو ګټو په همدې مثلث کې شامل ګڼل کېږي. که نه نو زما پر یوې خبرې چې ((طالبان قومي تحریک نه دی، بلکې نظامي او مذهبي حرکت دی)) دومره شور جوړولو ته اړتیا نه شته.

دوی د طالبانو د ((قومي)) ښودلو لپاره د هغوی د نسلي انتساب لپاره د هغوی لیست خپور کړی دی، خو کاشکې چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي جمعيت د مهمو غړو د نسلي انتساب لست يې هم ښودلی وای، که د جمعيت ليست ته مراجعه وکړو نو طالبان به مو له ياده ووځي. که څه هم عملاً په اسلامي جمعيت کې د نورو اکثرو ګوندونو په تناسب د قوميت عنصر قوي وو، خو موږ هېڅکله په کابل او نورو سيمو کې د اسلامي جمعيت د قومندانانو جنايتونه کوم قوم ته نه شو منسوبولای. له پورتنيو توضيحاتو څخه مې هدف دا و چې ټول ملتپال افغانان دې خبر وي چې زما او زما په شان پر نورو افغانانو پسې ولې توندې او ترخې ليکنې کېږي، زه له خدای (ج) څخه مشکور يم چې زه يې يو (افغان) پيدا کړی يم، زما فرهنګي او رسنيزه مبارزه د هغه چا پر وړاندې ده چې هغه د دې خاورې شيره او پېروی خوري، خو ځان ته ((افغان)) نه وايي، دوی د (افغان) پر ځای ځان ته ((افغانستاني)) وايي او ټول شعوري افغانان پر دې پوهېږي، چې د دې دواړو کلمو ترمنځ د مانا څومره واټن پروت دی. زه يو مستحکم مرکزي دولت غواړم چې د افغانستان پر ټولې خاورې بشپړ حاکميت ولري، خو دوی نامتمرکز، فدرالي او سيمه ييز حکومتونه غواړي چې د افغانستان وېش ته لاره اواره کړي، زه د ټولو افغانانو لپاره له نيمروزه نيولې تر بدخشانه سل په سلو کې د تساوي غوښتونکی يم او د هر ډول نا معقولې فردي لوړتيا مخالف يم، خو دوی د افرادو د تساوي پر ځای د ((قومونو)) او ((مليتونو)) د ((تساوي)) خبرې کوي او خبره په واقعيت کې د ناتساوي او نامعقوليت خواته بيايي، حقيقت دادی چې په يو هېواد کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

قانون پر ورانديې د قومونو د حقوقو او وجايبو خبره نه مطرح کېږي، اصلاً افراد خپل حقوق او د قانون پر وړاندې خپل وجايب او مسوليت لري. که چېرې په ډله ييز ډول د قومونو د حقوقو خبره مطرح شي، که قوم کې کوم څوک جرم وکړي ايا دا جرم به فردي وي که قومي؟ هغه فرد به نيول کېږي که ټول قوم؟ که د قومونو د ((تساوي)) اصطلاح قيد کړو، ايا په پارلمان کې به د تاجکانو او پښتنو او دې سره په ننګرهار کې د سکانو افغانانو څوکۍ سره برابرې وي؟ خو دلته معلومېږي چې د ((تساوي)) اصطلاح هغه مانا نه ورکوي چې خپله د کلمې لغوي مانا ده. له اسلامي قوانينو نيولې بيا د نړۍ تر ټولو وضعي قوانينو پورې هيچېرته هم څوک د قوم خبرې نه مطرح کوي، کله چې په يوه ټولنه کې فردي تساوي رامنځته شوه، نو د ټول ملت د تساوي زمينه برابره شوه، نو په کور کې د کورګيو جوړولو ته څه اړتيا ده؟ عجيبه خبره خو داده چې څوک د قومي او قبيله يي نظرياتو مخالف وي او د ټول ملت په اړه فکر کوي، هغه ډېر پر قوميت تورنوي، زه يو واحد متحد افغان ملت غواړم، له نيمروزه تر بدخشانه او له نورستانه تر هراته هرڅوک چې د هرې سيمې وي، په هر مذهب چې وي، هغه افغان بولم او د ټولو د حقوقو د تساوي غوښتونکی يم، خو دوی موږ پر قوميت تورنوي.

زه د ايران، پاکستان او نورو لرې پرتو هېوادونو د مداخلو مخالفت کوم، خو دوی د هغوی په اصطلاحاتو شخوند وهي او بيا رسنيو کې دوی سپينې کوترې شي او موږ ګناه کار شو. موږ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایران او پاکستان د کلتوري یرغل مخالفت کوو، خو دوی د ایران په لاس په جوړو شویو تلویزیونونو او رسنیو کې معاشونه اخلي. موږ د ټولو افغانانو ترمنځ پر یوې ورځ خپل مذهبي اختر کوو، خو دوی له ایران سره خپل اختر شریکوي، دا او دې ته ورته نورې خبرې دي چې د اختلافاتو اصلي ټکي جوړوي، نو ځکه خو د ایران په مرسته په چلېدونکو رسنیو کې نه یوازې په ما، بلکې نورو تکړه افغانانو پسې هم دا ډول لیکنې خپرېږي. ستمي کړیو نه یوازې د ایران په مرسته د افغانستان د ملي هویت او ارزښتونو د ختمولو اوکم ارزښته کولو لپاره پراخ کمپاین پیل کړی، بلکې یو شمېر نور ضعیف النفسه افغانان په تېره بیا یو شمېر پښتانه افغانان یې هم د پیسو او رشوتونو په زور تطمیع کړي دي. په جلال اباد کې د ایران د قونسلګرۍ تر فعالېدو وروسته هلته هم د ملي شخصیتونو او ملي افکارو د خاوندانو پر وړاندې یو ډول حرکتونه پیل شوي، په دې ترخ کې یو دوه کم سواده حق الزحمه یي ژورنالیستان هم د پیسو په زور تطمیع شوي او هغوی ته دا دنده ورکړل شوې چې د پښتنو افغانانو د ملتپالو او شعوري فرهنګیانو پر ضد لیکنې وکړي او په افغاني په تېره بیا په پښتني ټولنه کې د هغوی اغېز کمزوری کړي، نو د ستمیانو او نویو فاشیستانو په دې نوي راپیل کړي کمپاین کې تر ټولو دمخه زما نوم ورکړل شوی، نو له دې حق الزحمه یي ژورنالیستانو څخه یو یې د «یون و پېژنئ» په نوم یوه داسې لیکنه کړې چې له پیله تر پایه یې ما، زما پلار، مېرمن او ټولې کورنۍ ته یې په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنځلې کړي، که څه هم دا لیکنه یې تراوسه نه ده خپره کړې ، خو په کوم چا یې چې کمپوز کړې او په مستعار نامه یې یو ایمیل ادرس جوړ کړی او بیا یې له هغې لارې خپل ځان او یو بل کس ته ایمیل کړې، دا ټوله سلسله ماته معلومه ده، دا لیکنه هم د ایران پلوه ډلو قوماندې ته منتظره ده، چې کله به زما پر ضد په دې کمپاین کې راڅرګنده شي، زه اوس د ځینو نزاکتونو له مخې د هغه شخص نوم نه اخلم، خو هر کله یې چې دا لیکنه خپره کړه، بیا به یې لیکونکی در وپېژنم اوکه اړتیا پېښه شوه ځواب به یې هم ووایم. له دې لیکنې څخه زما هدف دا و چې یو خو ټولو ملتپالو افغانانو ته دا څرګنده کړم، چې د هېواد پر غم غمجنو فرهنګي شخصیتونو پر ضد څومره لوی تبلیغاتي کمپاین روان دی او دا کمپاین له کومې سرچینې الهام اخلي ، زه په دې ډول خپلو ټولو ملتپالو هېوادوالو ته دا ډاډ ورکوم: ((**پام چې وار مو خطا نه شي- ما منلې غرغرې دي.**)) او بله دا چې د ستمي او نویو فاشیستانو دا ډول لیکنې پر ما تاثیر نه کوي، ځکه چې اوس ماته پته ولګېده چې زما او زما په شان د نورو هېواد مینو افغانانو کارو زیار هدف ته رسېدلی، نو ځکه یې افغان ضد ډلې ټپلې دومره چیغو او نارو سورو ته رسولې دي.

د دنیا تورې لښکرې د عالم ډېرې خبرې
زړه مې نه خوځي له ځایه غر خو هسې وي که نه
((خوشال بابا))

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنځور سیاست او تاریخ تېرې درمل

درې لسیزې کېږي، چې زموږ ټولنه د یوه داسې رنځور سیاست په منګولو کې راګیر ده، چې څومره وخت پرې تېرېږي، نو دا رنځ نور هم اوږدېږي، داسې لکه د سرطان او یا هم نري رنځ په شان، چې د انسان وجود ورو ورو کمزوری کوي او بیا یې له منځه وړي. که انساني او ټولنیزې ناروغۍ هر څومره ډېرې او رنګارنګ دي، داسې یې د رغونې لارې چارې او درمل هم ډول ډول او رنګارنګ دي. هوښیار طبیب او حکیم جي همغه څوک دی، چې دا ناروغي پر خپل وخت تشخیص او ناروغ ته له ناروغۍ سره متناسب درمل ورکړي. هر درمل د هرې ناروغۍ لپاره کار نه ورکوي او کله که هم د یوې ناروغۍ لپاره د بلې ناروغۍ درمل کارول شوي، نو ددې پرځای چې ګټه یې کړې وي، زیان یې اړولی او جانبي عوارض یې پیدا کړي دي. د افغانستان په تېر درې لسیز سیاست کې د بحرانونو یو غټ لامل همدا و، چې یو شی پر خپل ځای نه کارول کېده او تر ننه هم دا لړۍ روانه ده. د خلکیانو، پرچمیانو، جمعیتیانو او طالبانو د پوره واک او نیم واک په ټولو بهیرونو کې حالات همداسې روان وو او اوس هم تر ډېره حده خبره همداسې ده. د خلکیانو په ټوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابینــه کــې یــوازې څلــور پنځــو وزیرانــو لــوړې زده کــړې درلودې، د جمعیتیانو په نیمواکه واکمنۍ کې ان اشپزان هم د افغانستان په سیاسي نمایندګیو کې د دپلوماتانو پـه توګه مقـرر شـول، د طالبـانو پـه واکمنـۍ کـې د عـامې روغتیـا پـر مسلکي پوستونو سربېره ان د ترافیکو رئیسان او مدیران هم ملایان مقرر شول او د طالبانو تر سقوط وروسته د یـوې درې ګوریلایـان لکـه دیـو سـېلاب پـه څېـر پـر دولتـي پوسـتونو راشـېوه شـول، تراوسه یې هم ګڼ شمېر دولتي پوسـتونه پـه لاس کې دي، یوازې په لباس او څېره کې یې تغیر راغلی، خو پـه ماهیـت او ذهنیـت کـې یـې هېـڅ بـدلون نـه دی راغلـی. دې هـرې دورې خپـل خپـل مرضـونه او رنځـونـه زمـوږ پـر ټـولنې تحمیل کړل او د عـلاج لاره یې اوس څکـه لـه موږه ورکـه ده، څکه چې موږ ددې لپاره سمه سیاسي نسـخه نـه کـاروو او کـه کـاروو یـې هـم، نـو د درملـو پـوره دوز نـه تطبیقـوو. همـدا څـه باندې دېرش کاله کېږي، چې افغانسـتان لـه څـو ډلـو ټـپلو او سیاسي ګوندونو سره یرغمل دی. که ددې ټولو ډلو د مطرحو او اغېزمنـو څېـرو شـمېر محاسـبه کـړو، نـو تـر زر یـو نـیم زر کسانو نه زیاتېږي، همدا کسان دي، چې بیا نـو لـه زورواکـو، ټوپکوالـو او نـورو دبـړه مـارانو سـره یـو ګـډ زنځیـر او ځـېل جوړوي او د ټولنې د روغتیا ټول رګونه زبېښي. د دېرش کلن سیاسـت پـه بهیـر کـې یـوه غټـه اشـتباه همـدا وه، چـې دغـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوبېدلي او لوبېدونکي اشخاص له سياسي صحنې څخه په بشپړ ډول ونه وتل، طالبانو که څه هم د دوی يو زيات شمېر له مخې پسې جارو کړل، خو هغوی بيا خپله دومره مرضونه لرل، لکه د ملاريا پرځای چې کولرا راشي. کله چې د طالبانو کولرا د امريکايانو د دواپاشۍ په زور ختمه شوه، نو ځای يې بېرته پخوانۍ ملاريا ياجنګي ډلو ونيو. د ملاريا يو خصلت دا دی، چې که د درملو پوره دوز ونه کارول شي، اتلس ورځې وروسته بيا راګرځي او دا ځل نو سرې دومره ځپي، چې له پښو يې غورځوي. د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته هم امريکايانو د افغانستان له خلکو سره همداسې چل وکړ، دوی د ملاريا ضد واکسين او وسايل درلودل، خو زموږ خلک يې د ملاريا د ماشو ترحم ته پرېښودل. دې ماشو زموږ د ولس د بدن وينې داسې وزبېښلې، چې دوی په کې ښه غټ شول، خو زموږ د ولس رنځ يې داسې اوږد کړ، چې اوس يې ټوله نړۍ علاج ته حيرانه ده. امريکايانو داسې فکر کاوه، چې د پخوانيو جګړه مارانو او جنګسالارانو بيا راژوندي کول به د يوه داسې درمل په توګه کار ورکړي، چې طالبي ناروغي ختمه کړي، خو امريکايان دې ته متوجه نه وو، چې جنګسالاران داسې يو تاريخ تېری درمل و، چې جانبي عوارض لري؛ که د يوه مرض لپاره دوا شي، نو سل نور مرضونه زېږوي. طالبان خو اصلاً د همدې جنګسالارانو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

عملونو زېږنده ده، يا که دي جنګسالارانو په کابل او د هېواد په نورو سيمو کې د خلکو پر سرونو مېخونه نه واى ټکوهلي او د خلکو پر مال، عزت او ناموس يې تېرى نه واى کړى، نو طالب په شان يوې زېږې او ترخې پديدې ته هېڅ اړتيا نه پيدا کېدله. طالبان هغه وخت داسې يو تريخ درمل و، چې تر ستوني تېرول يې اسانه کار نه و، خو د هغه وخت د جنګسالارانو د زړګونو ناروغيو ښه دوا وه، نو ولس خپله پوزه ونيوله او لکه د چمبړخيال په څېر د بدبويه درمل په توګه يې تر ستوني تېر کړل، خو اوس چې بيا پخواني ټوپکيان په نوي او نسبتاً صفا لباس کې پر ټولنه واکمن شوي، د واک او ځواک ميتود يې توپير کړى، خو ماهيت يې نه دى بدل شوى، نو طبعاً يو ځل بيا د طالبانو شتوالي ته زمينه برابرېږي، ځکه بهرنيو ځواکونو، چې په ګډه، له دې کورنيو غلو سره د جوال خوله نيولې، نو زموږ ولس به چاته فرياد وکړي، يو ځل بيا به يې د طالب د ترخو درملو ته پام وراوړي. واقعيت خو دادى که چېرې د افغانستان دولت او نړيواله ټولنه غواړي په افغانستان کې بشپړ سياسي عدالت او سوله تامين کړي، نو د هر ډول تاريخ تېرو دواګانو له کارولو دې ډډه وکړي، نه پخواني جنګسالاران او تنظيمواکان د طالبانو ښه بديل دى او نه هم طالبان د هغوى. نړيواله ټولنه او افغان حکومت که غواړي، ددې اوږده

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاسي رنځ علاج وشي، نو لږ تر لږه دي په افغانستان کې د عامې روغتیا له میتود او تجربې څخه ګټه واخلي. د عامې روغتیا وزارت د قانون له مخې، د ټولو تاریخ تېرو درملو استعمال او خرڅول بند دي، نو ځکه خو ددې وزارت هئیتونه وخت پر وخت د کابل او د هېواد د نورو ولایتونو پر درملتونو ګرځي، تاریخ تېرې دواګانې راټولوي، سېزي یې او خرڅوونکو ته یې قانوني سزا ورکوي. ددې وزارت مامورین او طبیبان پر دې پوهېږي، چې دا ډول درمل د انسان بدن ته زیان رسوي، که یوه ناروغي ښه کړي، نو لس نورې زېږوي. خو زموږ سیاستوالو لا تراوسه پورې د ټولنې د سیاسي ناروغۍ اصلي عاملین نه دي تشخیص کړي او نړیواله ټولنه هم له دومره تجربو سره سره بیا هم د اشتباه له پاسه بله اشتباه کوي. هغه سیاستوال، زورواکي او محتکرین زموږ پر ټولنه واکمنوي او ځواکمنوي، چې زموږ ټولنه د همغو له لاسه در په در او خاورې پر سر شوې ده. که دا جګړه مار، دومره د نبوغ خاوندان وای، نو د خپلو اختلافونو علاج به یې کړی وای، چې ولس یې پرې کباب کباب کړ. د خپلې دې لیکنې د وروستۍ غوټې په توګه یو ځل بیا له افغان حکومت او نړیوالې ټولنې څخه هیله کوم، چې تېرې ناروغه سیاسي څېرې ، د نویو درملو په توګه، نورې زموږ په ټولنه کې ونه کاروي، دا همغه تاریخ تېري درمل دي، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا کارول یې په لسګونو جانبي عوارض او مرضونه زېږوي، نو که نړیواله ټولنه او افغان حکومت او سمهال، لکه د عامې روغتیا وزارت د ماهرینو په شان، دا تاریخ تېرې درمل، د ښارونو له درملتونو څخه نه شي ټولولای او نه یې شي سپړلای، نو لږ تر لږه خو دې دومره وکړي، چې نور امتیازات دې نه ورکوي، سیاست ته دې پرېږدي، خو په سیاسي او اقتصادي امتیاز دې نه سمبالوي، خپل کفایت او خپل ظرفیت ته دې پرېږدي، چې څومره خپل سیاسي ژوند او واک غځولای او تضمینولای شي. او سمهال که حکومت او نړیواله ټولنه دا توره هم وکړي، نو زموږ ولس به د شکرانې لمونځونه ادا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه

محمد اسمعیل یون د حاجي محمدخان زوی پر ۱۳۴۲ل کال، د لغمان ولایت د الینګار ولسوالۍ دنیازیو په یوې روښنفکرې کورنۍ کې زېږېدلی دی.

لومړنۍ زده کړې یې د الینګار ولسوالۍ د سلینګار په لومړني ښوونځي کې سرته رسولي دي، تر هغه وروسته کابل ته راغی او په خوشال خان لیسه کې شامل شو. پر ۱۳۶۲ل کال له نوموړې لیسې څخه په دویم نومره بریالی او پر ۱۳۶۷ل کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې محصل شو. پر ۱۳۷۰ل کال له نوموړې څانګې څخه اول نومره بریالی او پر همدې کال بېرته دپښتو څانګې د کدر غړی شو. پر ۱۳۸۵ل کال په نوموړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګه کې د ماسترۍ دوره پيل شوه، يون په ډېر ښه او بريالي ډول دا دوره پايته ورسوله.

محمد اسمعيل يون له ۱۳۷۰ ل کال څخه بيا تر ننه پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي تدريسي غړی او د ((پوهندوی)) علمي پوړۍ ته رسېدلی دی، پر استادۍ سربېره، استاد يون د ((کابل پوهنتون))، ((هيلې)) او ((شمشاد)) مجلو د چلوونکي دنده هم په ښه ډول ترسره کړې ده. په پېښور کې د چاپېدونکې ((معارف)) مجلې کتونکی غړی هم و. همدارنګه ديو شمېر نورو چاپي خپرونو همکار هم پاتې شوی دی.

استاد يون پر ۱۳۸۱ل کال، په جلال اباد کې بېړنۍ لويې جرګې ته د ختيزو ولايتونو د انتخاباتو د دفتر مشر شو، ددې جرګې لپاره تر ټاکنو وروسته د جرګې غړی، بيا د جرګې د غړو له خوا د بېړنۍ لويې جرګې دلومړي منشي په توګه انتخاب شو. استاد يون په دې جرګه کې تر خپل وروستي وسه خپل ملي او تاريخي مسوليت ادا کړ او د هېواد دښمنه عناصرو د توطيو مخه يې ونيوله.

تر دې جرګې وروسته، کله چې د افغانستان د اساسي قانون د تدوين بهير پيل شو، نو استاد يون بيا ددې بهير لپاره د ختيزو ولايتونو د دارالانشاد دفتر مشر وټاکل شو. په ختيزو ولايتونو کې د اساسي قانون د لويې جرګې لپاره انتخابات هم د همدې دفتر له خوا ترسره شول. استاد يون د اساسي قانون د تصويب په لويه جرګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د نوموړې جرګې د دارالانشا د غړي په توګه خپل فعال رول ادا کړ. ټاکل شوې وه، استاد یون په ختیزو ولایتونو کې د افغانستان د جمهوري ریاست لپاره د عمومي ټاکنو د دفتر مسول شي، خو په کابل کې د لویو جنګسالارانو او ځینو تنظیمي مشرانو له خوا پر حکومت او ملګرو ملتونو د زیات فشار له امله له کاره ګوښه شو. ملګرو ملتونو (UNAMA) استاد یون ته وړاندیز وکړ، چې په کابل کې به تر دې لوړه دنده دروسپارو، خو استاد یون ونه منله او خپلې استادۍ ته یې دوام ورکړ.

درې کاله وروسته یې د ځینو ملګرو په زیات ټینګار او غوښتنه، د جمهوري ریاست د ملي امنیت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو د ریاست دنده ومنله او په کابل پوهنتون کې پر استادۍ سربېره لاتر اوسه دا دنده پر مخ وړي. استاد یون پر ۱۳۸۵ ل کال د افغانستان او پاکستان د امن ګډې جرګې لپاره د افغانستان له خوا د منشي په توګه غوره شو او دا دنده یې هم په ښه ډول ترسره کړه.

استاد یون د خپلواک لیکوال په توګه په تېرو شلو کلونو کې ګڼ شمېر فرهنګي او ټولنیز خدمتونه ترسره کړي، په ګڼو چاپي، راډیویي او ټلویزیوني مرکو کې یې د واقعیتونو او حقایقو د څرګندیدو له امله د خلکو په زړونو کې ځای نیولی دی. که څه هم ډېر خلک د یون لیکنې، مرکې او نظریات خوښوي، خو یو شمېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې خلک هم شته، چې د یون سرسختي مخالفین دي. د هغه ملي او ګټورو نظریاتو ته هم غلط رنګ او تعبیر ورکوي، دا ډول اشخاص، چې اکثره یې زورواکي او د سیاسي ډلو ټپلو غړي او مشران دي، د استاد یون نظریات خپلو شخصي او تنظیمي ګټو ته خطر بولي، نو ځکه یې په ټینګه مخالفت کوي. زه ددې شاهد یم، هر کله چې یون کومه لیکنه او مرکه کړې، نو دده پر وړاندې یې مثبت او منفي غبرګونونه دواړه راپارولي دي، منفي غبرګونونه اکثره وخت د هغو اشخاصو او ډلو له خوا وي، چې په تېر کړکېچن سیاسي بهیر کې یې ډېرې نامشروع ګټې ترلاسه کړي او ځانونه یې مطرح کړي دي.

مثبت غبرګونونه اکثره د ولس دمشرانو، روښنفکرانو او نورو مخورو له خوا وي، خو استاد یون په دغسې سختو اغزنو او تنګو شرایطو کې بیا هم خپل فرهنګي، سیاسي او ټولنیز کار ته دوام ورکوي.

دا اوسنی فرهنګي کار، چې تاسو یې اوس په مسلسل ډول ګورئ، دا د تېرو شلو کلونو کارونه دي، چې له تېر یو نیم کال راهیسې پرې په منظم ډول کار شوی، اوډل شوي او دادی ستاسو مخې ته ایښودل کېږي، په داسې یو دولتي دفتر کې چې بوختیاوې په کې ډېرې وي، د منظم او ستر فرهنګي کار سرته رسول اسانه کار نه دی.استاد یون پر خپلو فرهنګي کارونو سربېره د ګڼو فرهنګي ټولنو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غړي، همکار او موسس غړي په توګه هم خپل فرهنګي رول ادا کړی، په پېښور کې يې د دوو المان مېشتو فرهنګي ټولنو (دافغانستان دکلتوري ودې ټولنې) او (د پښتني فرهنګ د ودې پراختيا ټولنې) د همکار په توګه د بېلابېلو ليکوالو په لسګونو اثار، ايډيټ او چاپ کړي دي. دغه راز يې په سلګونو کورنيو مشاعرو، ادبي غونډو او سيمينارونو کې ونډه اخيستې ده، خپله يې هم په لسګونو مشاعرې، سيمينارونه او علمي ورکشاپونه جوړ کړي دي.

سربېره پر دې، په يو زيات شمېر، ملي او نړيوالو کنفرانسونو کې يې په ښه ډول د خپل هېواد استازي کړې ده. دلته به يې د اثارو يادونه وکړو:

اثار

الف- پنځونې:

کتاب نوم	څرنګوالی	چاپکال
• متکور	لومړۍ شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• په اورونو کې سندرې	دويمه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷

ب- راټولونې:

• هيلې	ګډه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• نيمګړي ارمانونه	د حيران شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د لوونو فصل	ګډه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د نازو انا ياد	د سيمينار د ليکنو ټولګه	دويم ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د استاد الفت نثري کليات   داستاد الفت نثرونه   درېيم ۱۳۸۷
- سيندونه هم مري   د اسحق ننگيال شعري منتخبات   دويم ۱۳۸۷

ج- ژباړنې:

- د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه
  دپوهنوال روستارتره کي اثر   دويم ۱۳۸۷
- .د افغانستان فرهنگي ميراثونو ته يوه کتنه
  د نينسي دوپري اثر   دويم ۱۳۸۷
- په افغانستان کې د جگړې جنايتکارانو محاکمه
  د پوهنوال روستار تره کی اثر   دويم ۱۳۸۷

د - يونليکنې:

- د اماراتو سفر   د اماراتو يونليک   دويم ۱۳۸۷
- که يون دی يون دی   د اروپا يونليک   لومړی ۱۳۸۷
- دپښتناگون ترځنډو   د امريکا يونليک   لومړی ۱۳۸۷

هـ- څېړنې او شننې:

- د محمد گل خان مومند اند و ژوند ته يوه لنډه کتنه   دويم ۱۳۸۷
- استاد زيار د پښتني فرهنگ يو ځلاند ستوری   دويم ۱۳۸۷
- دکابل پوهنتون د ادبياتو پوهنځي پښتو کتابتون   دويم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنگ ته اوښتي زيانونه   دويم ۱۳۸۷
- د پښتو شعر هندسي جوړښت   شپږم ۱۳۸۷
- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل   دويم ۱۳۸۷
- ساينسي پرمختياوې   دويم ۱۳۸۷
- بېړنۍ لويه جرگه ولسواکي او زورواکي   دويم ۱۳۸۷
- انديال خوشال   لومړی ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- هیله د خپلو سریزو په لمن کې — لومړی ۱۳۸۷
- کلتوري یون — لومړی ۱۳۸۷
- فرهنګي فقر — لومړی ۱۳۸۷
- مرکه او مرکې — لومړی ۱۳۸۷
- خوشال په خپل ایډیال — لومړی ۱۳۸۷
- د کتابونو په وړمو کې — لومړی ۱۳۸۷
- افغانستان په سیاسي کړلېچ کې — لومړی ۱۳۸۷
- پښتو لیکنی سمون — لومړی ۱۳۸۷
- اوسنۍ رسنۍ — لومړی ۱۳۸۷
- که نړیوال ماته وخوري؟ — لومړی ۱۳۸۷

خدای (ج) دې استاد یون ته ډېر عمر ورکړي او جرئت دې ورته هم تاند لري، الله(ج) دې دی له هر ډول بدو بلاوو وژغوري، په فرهنګي کارو زیار کې ورته د نور زغم او اوسېلې هیله لرم.

په درناوي

وفاالرحمن وفا

کابل- افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

Contemporary Afghan Media (2001 - 2008)

Written By:
M. Ismael Yoon

ISBN 978-9936-500-30-3
9 789936 500303 >

د خپرونو لړ: (۳۱)

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library